M. Madlene Veverka

Normální učebné osnovy

pro

školy obecné (ľudové)

pro školní roky 1930-31, 1931-32, 1932-33.

Státní nakladatelství v Praze.

Čkm. 595/39.

Cena složeného výtisku Kč 7·—,
výtisku vázaného Kč 9·20.

Normální učebné osnovy

pro školy obecné (ľudové)

pro školní roky 1930-31, 1931-32, 1932-33.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty
ze dne 6. května 1930, čís. 47.415-I.

(Zvláštní otisk z „Věstníku ministerstva školství a národní osvěty“,
ročník XII., sešit 5.)

Státní nakladatelství v Praze.
1930.

OFFSITE
KJP
3138
.C95
1930g

Čís 41.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 6. května 1930, č. 47.415-I, jímž se upravují normální učebné osnovy pro školy obecné (ľudové).

Ministr školství a národní osvěty užívaje zmocnění daného mu podle § 4, odst. 1, zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n., jímž se mění a doplňují zákony o školách obecných a občanských, upravuje, vyslechnuv znalce školství, normální učebné osnovy pro školy obecné (ľudové) v zemích České, Moravskoslezské a Slovenské.

Podle normálních učebných osnov vypracují místní porady učitelské podrobné učebné osnovy a dohodnou se o nich podle jednotlivých druhů škol za vedení příslušného školního inspektora, který zejména bude dbáti příslušné jednoty. Podrobné učebné osnovy podléhají v zemi České a Moravskoslezské schválení okresního (městského) školního výboru, v zemi Slovenské a v dozorčích obvodech škol menšinových příslušného školního inspektora.

Učebných kníh, zavedených na školách obecných (ľudových), užívej se i nadále, ale učitelé mějte zření k nastalým změnám ve výběru a uspořádání učiva. Vydání těchto nových osnov nemůže býti samo o sobě důvodem pro zavedení jiné učebnice, nebylo-li dosavadní používáno nejméně 5 let. Tam, kde se dosud učebnic při vyučování nepoužívalo, doporučuje se v zájmu lepších vyučovacích výsledků užívání učebnic co nejhojnější.

Ve smyslu §§ 56 a 80 zák. čl. XXXVIII/1868 ustanovuje se, aby tyto učebné osnovy platily i pro území země Podkarpatoruské. Referát ministerstva školství a národní osvěty v Užhorodě se však zmocňuje, aby je přizpůsobil, pokud třeba, zvláštním poměrům této země. Při zpracování podrobných učebných osnov pro jednotlivé školní okresy jest postupovati analogicky podle výše zmíněných pokynů tohoto vynesení.

Tyto učebné osnovy platí prozatím pro školní rok 1930/31, 1931/32, 1932/33.

Ukládá se zároveň studijnímu oddělení ministerstva školství a národní osvěty, aby mělo v patrnosti, jak se tyto osnovy osvědčují, a připravilo včas znění definitivních osnov.

Normální učebné osnovy pro školy obecné (ľudové)

I. Úvodní ustanovení.

A Obecné poznámky.

Normálními osnovami pro obecné školy má se sjednotiti výchova a vyučování mládeže na obecných školách a novým vymezením a rozvržením učiva umožniti každému průměrně nadanému žákovi, aby prošel všemi stupni obecné školy a podle svých schopností nabyl soustavného a uceleného základního vzdělání.

Školní výchova i vyučování má co nejúčinněji využívati všeho, co posiluje vývoj mravní osobnosti žákovy, co zakládá přímou, šlechetnou povahu a usnadňuje klidný vrůst mládeže do soudobé kultury a společnosti dospělých lidí.

Škola je součástí společenského ústrojí národního, státního a lidského. Proto má vychovávati ke kulturním a mravním cílům, za kterými jde národ, stát a lidstvo. V souhlase s nimi a s neustálým zřením ke skutečným poměrům životním má vésti žáky k družnému soužití, založenému na spravedlnosti, snášelivosti, solidaritě, vzájemné přátelské družnosti a účinné pomoci, má vštěpovati mládeži přesvědčení, že na prospěchu a blahu občanů spočívá prospěch a blaho státního celku. Při každé příležitosti má v mládeži budití a pěstovati smysl pro krásy přírodní, umělecké a mravní a naváděti ji k stálému zdokonalování vlastního i společenského života.

Místo školy, v níž žáci nabývali poznatků pouhým učením pamětným, má se novými osnovami vytvořiti činná škola, která by plánovitě rozvíjela všechny tělesné i duševní schopnosti žáků, probouzela jejich součinnost a vyna-

lézavost a vedla je k tomu, aby především vlastní prací nabývali trvalých vědomostí a dovedností potřebných pro život.

Činná škola nepodává zpravidla žákům hotového učiva, nýbrž vede je k tomu, aby se ho pokud lze zmocňovali vlastní prací. Nemá zaměstnávati jen rozum žactva nebo dokonce jen jeho pamět, ale má též působiti na jeho city a cvičiti jeho vůli. Nemá jen mechanicky hromaditi poznatky, ale má dáti žákům základy pracovních metod, aby se mohli v životě dále sami učiti a vzdělávati. Idea práce proniká veškeru školní výchovu; žactvo má nejen poznávati cenu práce pro život jednotlivců, ale též pro vývoj národa a všeho lidstva.

Školní vyučování na všech stupních má přihlížeti k duševnímu vývoji žákovu a má býti, pokud toho dopouští hromadné vyučování, individualisováno, totiž přizpůsobeno zvláštním schopnostem, zájmům a potřebám jednotlivých žáků. Každému žákovi má umožniti takový tělesný a duševní vývoj, jehož je schopen. Poměrná neznalost v jednom oboru nemá býti nepřekonatelnou překážkou rozvoje v oborech jiných. Způsob a míra duševního vývoje žákova nechť se posuzuje nejen podle množství různých vědomostí, nýbrž i podle toho, s jakou jasností a jistotou dovedl žák mysliti, myšlenky vyjadřovati a řešiti úkoly, před které jej staví život. Žáci ve škole se především učí správně viděti a mysliti. Správně viděti znamená již také mysliti. Proto všechno vyučování podává žákům správné názory a jasné pojmy.

Základní podmínkou zdárného vývoje mládeže je její tělesné i duševní zdraví. Proto při školní práci má se stále šetřiti všech zdravotních zřetelů. Rozvrh hodin buď — pokud lze — tak upraven, aby se odpolední hodiny věnovaly převážně tělesné výchově, ručním pracím a zpěvu. Vyžadují-li toho zvláštní zřetele výchovné a vyučovací, mohou se vyučovací hodiny v rozvrhu hodin přemístiti, spojiti nebo i jinak seskupiti, aby se snáze dosáhlo zamýšleného cíle (na př. při vycházkách, při společných shromážděních žactva, při navázání občanské nauky a výchovy na vlastivědu a reálie atd.).

Celkový počet vyučovacích hodin, stanovený učebnou osnovou pro každý předmět, jest však i při těchto změnách každý týden dodržeti.

Všechny složky školní práce tvoří jednotu, která je ve shodě se stupněm dětského vývoje. Toto věcné soustřeďování děje se převážně psychologicky, ale má se vyvarovati všeho nepřirozeného a umělého spojování věcí a poznatků, které by odporovalo logickým vztahům. Nejpřirozenější soustřeďovací základnou je žákův domov a jeho přírodní a společenské prostředí.

Učitel má znáti praktickou cenu učebných jednotek a vždycky si býti vědom nejen toho, co chce, ale i kterak a čím určitá jednotka přispěje ke konečnému cíli vyučovacímu a výchovnému. Na vícetřídních školách může učitel vyučovati předmětům, pro které má zvláštní zájem a způsobilost, i v jiných třídách.

Vyučovací metoda je svobodna v mezích zákonů, které určují přirozený vývoj mládeže. Tato volnost je ovšem jen poměrná, neboť pedagogická věda a výsledky školní prakse ji stále omezují a vymezují. Proto je nutné, aby učitelstvo stále pilně studovalo odbornou literaturu a stopovalo pokroky v oboru školní prakse. Učitelstvu, zejména mladšímu, doporučují se pro denní praksi písemné schematické přípravy. Rovněž se doporučuje, aby učitelstvo pravidelně kontrolovalo vlastní práci a srovnávalo skutečně dosažené výsledky s teoreticky stanoveným plánem a podle výsledků tohoto srovnání si připravovalo další práci.

B. Poznámky k jednotlivým učebným předmětům.

1. Občanská nauka a výchova.

Občanská nauka a výchova je jeden předmět, ale má úkol naukový a výchovný.

Podává žactvu základní poznatky o republice Československé jako samostatném útvaru státním i části útvarů mezinárodních, o jejích státních a občanských zřízeních, o státních útvarech a zřízeních vůbec a o zásadách a útvarech společenského soužití.

Vychovává mládež k demokracii, lásce k bližnímu, národu a republice, k vzájemné snášelivosti a úctě, připravuje ji k chápání občanských práv a povinností a vyvíjí v ní všecky vlastnosti, které tvoří základ dobré a šlechetné povahy. Občanská nauka a výchova usiluje o výchovu uvědomělého, demokratického republikána, který nejen správně chápe základy společenského a státního zřízení v republice Československé i v jiných státech, ale především má pevnou vůli k vlastnímu zdokonalování. Učí mládež úctě k odlišnému náboženskému přesvědčení a k odlišné národní a společenské příslušnosti.

Výchovné úsilí občanské nauky a výchovy splývá s výchovným cílem obecné školy a proniká všemi učebnými předměty.

Na nižším stupni občanská nauka a výchova netvoří samostatného předmětu a nemá proto také zvláštních hodin vyučovacích, ale splývá úplně s prvoukou a dává jí převážně výchovný ráz.

Na středním stupni vychází z vlastivědy, a kde je třeba, s ní splývá, takže se příslušné poznatky vzájemně doplňují a pro výchovné působení tvoří společný základ. Proto občanská nauka a výchova na středním stupni má s vlastivědou společný naukový rámec. Kde však nelze vyučování připojiti k vlastivědě, jde občanská nauka a výchova vlastní cestou, opírá se však i tu o přírodní a společenské prostředí žákovo.

I výchovných podnětů z jiných předmětů vhodně využívá. Doporučuje se též účelně užívati vhodných podnětů ze života žákova a významných denních událostí. Je potřebí, aby učitel znal prostředí, v němž žák žije, zvláště po mravní a společenské stránce, a měl opravdový a kritický zájem pro časové události.

Na středním stupni lze užívati častějšího poučení a názorného výkladu o příčinách některých jevů a vhodným návodem k pozorování vlastností na jiných vésti k pozorování sebe sama. V popředí výchovného úsilí občanské nauky a výchovy na tomto stupni je zušlechťování pudů, usměrňování sklonů a zájmů žactva, účelné využívání značné jeho citovosti, plánovité cvičení jeho vůle a stálé a důsledné pěstování a upevňování dobrých zvyků. Proto je potřebí, aby již na tomto stupni se poskytovalo žactvu hodně příležitosti k mravním činům, jichž výchovná cena je tím větší, čím méně při nich proniká přímý popud učitelův.

Na vyšším stupni se žactvo poučuje o zřízení rodinném, o zřízení v obci, okrese, zemi, státě a o nejdůležitějších zřízeních mezinárodních.

Učivo tohoto stupně se osnuje samostatně tvořic výchovný střed, k němuž se víží všechny výchovné prvky ostatních jednotlivých předmětů. Tato souvislost má býti vnitřní, aby jí byl proniknut všechen školní život.

Občanská nauka a výchova je tu ve zvláště úzkém vztahu k vyučování reáliím, neboť naplňuje jejich konečný účel: buduje z věcných poznatků, jež podávají jednotlivé reálné předměty, ucelený základ k budoucímu světovému názoru a tím se stává myšlenkovým vyvrcholením a jednotícím prvkem vší školní učby.

V tomto období pohlavního dospívání potřebuje dítě zvláště zvýšeného zájmu, bedlivé pozornosti a individuálního působení po stránce výchovné. Je žádoucí, aby poměr učitelův k dítěti nabyl přátelského rázu a vedl k vzájemné důvěře. Toto ovzduší lze nejlépe vytvořiti při účelné žákovské samosprávě, na př. v rámci Dorostu Československého červeného kříže.

Srovnáváním mravních zvyklostí a společenského a právního řádu poučuje se mládež názorně a přístupně o úzké souvislosti mravního a právního řádu a seznamuje se s nejdůležitějšími zařízeními právními, jimiž stát upravuje společenský řád a zajišťuje veřejnou mravnost.

V této době možno s úspěchem pěstovati smysl pro vše pravdivé, dobré a krásné, tříbiti mravní úsudek a svědomí, vhodným cvičením vůle vychovávati mládež k sebekázni a mravní odpovědnosti, a tak klásti základy přímé, šlechetné povahy, jakož i přičiňovati se o klidný vrůst mládeže do společnosti dospělých lidí. Proto je potřebí mládež tohoto stupně zvláště poučovati o významu a ceně

lidské práce, vštěpovati jí společenské ctnosti a uváděti ji do života obce, národa a státu.

Na všech stupních konejte se třídní besídky. Mějte svůj pořad s vůdčí myšlenkou za vyučování zažitou a buďte projevem žákovské samosprávy.

Společná školní shromáždění, zvláště v zahajovací a závěrečný den školního roku, v den národní samostatnosti a 1. května, buďte svátečními chvílemi družného společenství a soustředění za činné účasti žactva. Mimo to se doporučují při všech vhodných příležitostech (jubilea slavných mužů a žen, památné dni republiky, mezinárodní den spořivosti, půlhodina míru, svátek matek a j.). Konají se společně s několika nebo se všemi třídami. Doporučuje se, aby pokud lze byli k nim zváni i rodiče a občané vůbec, kteří mohou býti též někdy přibráni k činné spolupráci v těchto shromážděních. Při tom jest ovšem dbáti toho, aby ve všech projevech bylo šetřeno náboženské, národní a sociální snášenlivosti. Tato shromáždění lze pořádati i týdně v hodinách občanské nauky a výchovy, v létě i v přírodě.

Občanská nauka a výchova užívá na všech stupních vhodných podnětů příležitostných, které přináší život školní a veřejný, ale jest nutno vybírati je s velmi jemnou vychovatelskou prozíravostí. Takové příležitostné vyučování je možno připojiti k různým předmětům podle potřeby, i když je nutno pro ně měniti délku nebo pořad vyučovacích hodin.

Škola má tvořiti výchovnou jednotu s domovem žactva, a proto je potřebí, aby byly pořádány vychovateli účelně řízené besídky s rodiči.

K životnosti občanské nauky a výchovy přispívají dobře připravené, účelně volené a správně řízené vycházky do přírody, do různých ústavů, podniků a závodů. Také dobré četby, která po ukončení školní povinnosti bude jedním z hlavních prostředků výchovných, je potřebí co nejvíce využívati.

Metody občanské nauky a výchovy jsou spíše psychologicko-pedagogické než logicko-didaktické. Učitel-vychovatel má jimi plně zaujmouti duši dítěte. Proto nemůže býti předepsána ani určitá metoda občanské nauky a výchovy ani určité prostředky metodické. Připomínají se jen nejdůležitější metodické zásady a směrnice:

Při vyučování občanské nauce a výchově má se stále přihlížeti k duševnímu rozvoji žactva a k jeho chápavosti. Učivo navazuje vždy na žákův zájem. Vše, o čem se vyučuje, cvičí se a koná podle možnosti i prakticky (cviky v čistotě a pořádku, v slušném chování, výcvik vkusu, praktická dobročinnost a úslužnost, spoření a pod.).

Občanská nauka a výchova vštěpuje na všech stupních dobré zvyky a odstraňuje zlozvyky. Pěstovati určité trvalé zvyky, v nichž by vyvrcholilo učení tomuto předmětu, je nutno při každé vhodné příležitosti, aby se důsledným cvičením vytvořila soustava úkonů a návyků, kterou by se řídil život žáků.

Nedoporučuje se mechanické memorování učiva a plané moralisování, neboť se míjí účinkem. Žákovská samospráva budiž uplatňována všude, kde jsou pro ni vhodné podmínky.

Známka z občanské nauky a výchovy se stanoví podle prospěchu v naukové části předmětu a se zřením k chování a pilnosti žáků.

Na ménětřídních školách, na nichž připadá třídě nebo oddělení několik školních roků, sestaví se učivo do dvou neb tří ročních běhů.

2. Jazyk vyučovací.

Vyučováním mateřskému jazyku ve škole obecné má se žák naučiti, aby rozuměl spisovné řeči, jí srozumitelně a správně mluvil i psal a nabyl zájmu pro četbu, zvláště pro četbu vzdělávací a národní kultury.

Řeč mateřská budiž především pěstována pro svůj vlastní účel: jest nejdůležitějším prostředkem vyjadřovacím. Vedle toho jest i důležitou předpravou pro vyjadřování myšlenek písmem.

Rozvoj žákovy řeči jest těsně spjat se vzděláním jeho osobnosti. Proto

všechno vyučování vzdělávej jazyk žáků! Jazykové vyučování buď také stále spojováno s učením věcným, aby každému novému slovu ve škole získanému odpovídala správná představa a tak aby se vzdělávaly rozum a řeč vždy zároveň.

Žáci vstupující do obecné školy se vyjadřují osobitou řečí dětskou, napodobujíce řeč svého okolí, nářečí. Nemá-li býti přirozený jazykový vývoj žáků vstupem do školy přerušen a zadržen, jest potřebí, aby vyučování jazykové vycházelo od nářečí žákova a jen nenáhle a šetrně vedlo k jazyku spisovnému. Tento přechod dokonej se v podstatě na nižším stupni.

Mluviti spisovným jazykem se naučí žák kromě četby zejména souvislou mluvou, v níž trvale srůstají a pamětí se mechanisují tvary ve větě k sobě náležející.

Všechno vyučování školní dbej, aby rozpoutalo řeč žáků. Již na nižším stupni využij učitel dětské zvídavosti a hovornosti k hojným mluvním cvikům, k nimž dávají podnět dětské zkušenosti života mimoškolního i školního, na vycházkách, pozorováním dějů, předmětů i obrazů. Učitel dopřávej žákům, aby o svých zkušenostech a zážitcích volně se vyjadřovali svým osobitým způsobem a dotazovali se při hovorech po všem, co je zajímá. Při takových mluvních cvičeních pozná učitel duševní vyspělost žáků, jejich schopnost pozorovací, úsudkovou i vyjadřovací (stylistickou). Seznámí se v nich také se slovní zásobou žáků a nejčastějšími odchylkami místního nářečí od jazyka spisovného. K volným projevům mluvním vede učitel žáky také na středním a vyšším stupni jednak ve vlastivědě a ve věcných naukách, jednak v hodinách občanské nauky a výchovy.

Podle volných mluvních projevů žákovských upravuje učitel na všech stupních a ve všech předmětech svou řeč. Mluv správnou řečí spisovnou, ale vyjadřuj se, pokud lze, těmi slovy, jež děti znají z dosavadního života, a prostými větami. Užívá-li pro některý předmět spisovného názvu, sdružuje jej s názvem nářečí. Dětskou řeč opravuje teprve tehdy, když shrnuje výsledky volných rozhovorů a upevňuje je v paměti dětí spisovným jazykem. Tkví-li odchylky nářečí v mysli žáků tak pevně, že jich nelze odstraniti pouhým opravováním, odučuje jim cviky mluvními a mluvnickými, napřed příležitostnými, později soustavnými.*)

Příležitostné cviky mluvnické koná učitel po každém cviku mluvním, při četbě článků a ve všech předmětech, kdykoli žáci při svém vyjadřování ústním užijí tvarů z nářečí.

V hodinách jazyku mateřskému vyměřených učí potom žáky mluvnici, pravopisu, čtení, rozboru a reprodukci článků a slohu.

Cílem mluvnického vyučování jest seznámiti žáky se základy mluvnické soustavy spisovné řeči, aby se naučili správně psát a mluvit, a porozuměli stavbě jazyka; má také podporovati sloh i pravopis. Mluvnici neučíme žáky obecné školy teoreticky, nýbrž prakticky; zvláště na nižším stupni jest se vystříhati teorie, soustavné vyučování mluvnici náleží stupni vyššímu. Neučíme podle soustavy vědecké mluvnice, nýbrž podle soustavy praktické, která přihlíží k nářečí žákovu, jeho rozumovému vývoji, praktickým potřebám mateřského jazyka a jeho povaze. Proto přihlížíme k tomu, čeho je potřebí pro naučení správným tvarům jazyka spisovného, odchylným od nářečí žákova, a pro naučení pravopisu a slohu.

Prakticky učíme mluvnici soustavnými cviky mluvnickými. Jimi odvykáme od těch úchylek v nářečí, kterým nemůžeme odučit pouhým opravováním nebo cviky příležitostnými. Ale i tu odvykáme nejprve od úchylek

---

*) Je nutno rozlišovati výrazy: cvičení mluvní, cvičení mluvnické užité a cvičení mluvnické teoretické.

nejrušivějších a nejčastějších, později od méně častých a méně rušivých. Cvičebnice jazyka mateřského nemůže podati soustavných cviků vhodných pro všechna nářečí. Proto nutno k ní přidávati nebo z ní vypouštěti některé cviky, aby učebný postup vyhovoval nářečí žáků, které má učitel pokud možno důkladně poznati.

Z hláskosloví potřebuje žák obecné školy jen tolik, kolik je nezbytně potřebí, aby se naučil pravopisu. Při tom jest zhusta opravovati žáka mluvními cviky v nesprávné výslovnosti hlásek v nářečí.

Z tvarosloví je rozsah učiva jiný podle toho, kolik je v nářečí odchylek od jazyka spisovného. Soustavnými i příležitostnými cviky opravujeme na nižším stupni úchylky nejrušivější, na středním si všímáme úchylek méně rušivých, ale častých, a na vyšším spojíme všechny poznatky v soustavu mluvnickou.

Tvoření slov učíme hlavně příležitostně. Odůvodňujeme jím pravopis a hlavně sdružujeme jím slova spisovná v nářečí neznámá se slovy odvozenými od téhož kmene, která jsou v nářečí známá. Na vyšším stupni při četbě seznamujeme žáky s příponami v nářečí neznámými, jimiž se v jazyce spisovném tvoří skupiny slov často užívaných.

S významem slov a s jeho změnami seznamujeme žáky nejen při četbě, ale také ve slohu.

Větosloví cvičíme prakticky. Účelem jeho nejsou teoretické poznatky o členech větných a o druzích vět, nýbrž dovednost rozčleňovati řeč v logické skupiny a vnikati hlouběji do stavby větné i myšlenkové. Otázkami po členech věty nechť žáci poznávají vzájemnou závislost slov ve větě. Dále učíme tomu, že lze věty jednoduché rozmanitě spojovati v souvětí, a tím činiti sloh svěžejším a půvabnějším.

Z vazeb si všímáme zejména těch, v kterých se nářečí odchyluje od jazyka spisovného, a těch, kterých v nářečí žákově není, ale často se jich užívá v jazyce spisovném. Činíme tak příležitostně při četbě a poznatky porůznu získané procvičujeme na vyšším stupni soustavněji.

Nejpečlivěji dbáme toho, abychom s podáním vědomostí ve všech předmětech rozhojňovali slovní zásobu žáků, abychom nahrazovali slova z cizích jazyků slovy mateřského jazyka a seznamovali s těmi slovy cizími, kterých je nezbytně potřebí k čtení spisů poučných.

Ke cvičením mluvním patří také přednášení vhodných článků, zvláště básnických. K přednášení buďte voleny články obsahem i formou dokonalé a trvalé ceny. Výběrem buďte zastoupeni, pokud možno, přední spisovatelé národní, a forma článků se přiměřeně střídej.

Položiti dobrý základ pravopisu je úkolem nižšího a středního stupně. Vedle navykání správné mluvě nebudiž při vyučování pravopisném zanedbáváno pěstění zrakových představ pravopisných i cvičení rázu motorického. Důležité jsou specifické nácviky jednotlivých slov.

Pravopisná cvičení se konejte zpravidla souběžně s cviky mluvnickými, usilujícími o správný výraz řečí spisovnou.

Účelem vyučování čtení jest, aby byl probouzen zájem dětí pro četbu vůbec a pro literaturu národní zvláště, jakož aby žáci sami hojně s chutí čtouce pochopili, že četba je nejdůležitější pomůckou sebevzdělání a mravního zušlechťování.

Na nižším stupni buď cvičeno čtení zřetelné a hbité, aby si žák brzy navykl rázem přehlédnouti tvar slova a vysloviti je správně a přirozeně. Ale i při tom jest vésti žáka již od počátku k tomu, aby čtenému rozuměl. Na středním stupni jest usilovati o čtení hbité a logické, jímž žák přízvukem slovným i větným a náležitými přestávkami větnými dává výraz tomu, že čtenému správně porozuměl. Vyššímu stupni připadá čtení krásné, při němž žák obsah čteného nejen chápe, ale prozrazuje, že jím byla dotčena i jeho mysl. K němu je potřebí, aby čtenář dokonale ovládal to, co čte, ale vedle toho aby byl schopen vžíti se v cizí myšlenky a

city a přednášeti je jako ohlas v l a s t n í d u š e. Dobré hlasité čtení rovnej se hovoru lidí vzdělaných, pro jehož jemné změny hlasové mají děti dosti sluchu i hlasové barvitosti. Na všech stupních učitel častým krásným p ř e d č í t á n í m přicházej vstříc dětskému pudu napodobivému. Nebuď opomíjeno č t e n í p r o s e b e (individuální), řízené učitelem.

Učitel čtený článek s žáky myšlenkově rozbírá a vede je k tomu, aby jej dovedli vypravovati svými slovy. Zvláštní pozornost věnuje článkům poučným a rozbírá je s žáky tak, aby jim dal návod, kterak mají vybírati věci, kterých budou pro sebe potřebovati.

Četba čítanková jako základ se doplňuj č t e b o u m i m o č í t a n k o v o u. Úkolem této četby jest, aby žáci poznali vynikající práce národních spisovatelů, které jsou mládeži přístupné a formální a věcnou hodnotou způsobilé, aby zušlechťovaly mysl, vzdělávaly cit pro slovesné krásno a budily lásku k národnímu písemnictví.

Také d o m á c í č e t b u ž á k ů jest vhodně říditi. Škola se starej vytrvale o bohatou, krásnou a vhodnou žákovskou knihovnu. Učitel znej spisy do ní zařaděné a žákům půjčované, rozmlouvej o nich nebo o jednotlivostech z nich s žáky a užij jich příležitostně pro školní výchovu a vyučování. Rozhovory o knihách žákovské knihovny podejte žákům vyššího stupně přiměřený návod pro četbu poškolní. Rovněž š k o l n í č í t á r n y, zřizované pro mládež tohoto stupně, buďte obdobně zužitkovány.

S l o h jest výsledkem vzdělávání osobnosti žákovy ve všech předmětech školy obecné a ve všech školních rocích. Žáci se naučí krátce, srozumitelně, spořádaně, lahodně a osobitě vyjadřovati myšlenky své i myšlenky osvojené, a to ústně i písemně, bude-li soustavně rozvíjen jejich duševní život a osobnost. Vyučování slohové nechť probouzí a rozvíjí duševní život dětí, učí děti pozorovati a vnímati výjevy ž i v o t a s p o l e č e n s k é h o a p ř í r o d n í h o a vyjadřovati se o nich způsobem, přiměřeným duševnímu vývoji dětskému.

Na nižším stupni připravuje ústní slohový výcvik p r v o u k a, na středním v l a s t i v ě d a, na vyšším v ě c n é n a u k y a na všech stupních o b č a n s k á n a u k a a v ý c h o v a. Těmito ústními projevy má se budíti a síliti sebedůvěra žákova a radost z vlastního vyjadřování. Při tom pamatujme, že svou d ě t s k o u ř e č í se vyjadřuje žák nejsnadněji a nejpřípadněji, a nežádejme, aby se vyjadřoval řečí dospělých.

Důležitou pomůckou slohového výcviku jest na všech stupních č e t b a.

P í s e m n é m u s l o h u se vyučuje teprve na s t u p n i s t ř e d n í m, a to společným skládáním drobných celků i reprodukováním vzorů dětem psychologicky blízkých, s řečí přiměřenou dětskému věku. Vedle reprodukcí, jimž buď vykázáno po celou dobu vyučování náležité místo, vedou se žáci na v y š š í m s t u p n i, když nabudou jisté duševní způsobilosti i jazykové obratnosti v samostatných projevech a v sestavování myšlenkových celků, k písemným pracím z oboru vlastních zkušeností a vlastních zájmů.

D o p i s y samy i jejich formu jest bedlivě cvičiti.

Na vyšším stupni mají se žáci vyučovati o nejdůležitějších j e d n a c í c h p í s e m n o s t e c h, pokud jim mohou rozuměti. Zejména mají býti vedeni, aby chápali případy, z nichž plynou závazky, jednacími písemnostmi stvrzované. Některé jednací písemnosti probírejte se také v počtech (účet, kvitance, průvodka), jiné v občanské nauce (žádost, potvrzení a pod.), ostatek v učení slohovém.

P í s e m n é ú k o l y (osm za rok) se píší od čtvrtého školního roku.

3. Prvouka.

Ú č e l e m prvoučného vyučování jest co nejpsychologičtěji a nejúčelněji využíti schopností žactva a skutečností domácí obce i jejího okolí pro všestranný a osobitý vývoj žákův.

C í l e m prvouky jest naučiti žactvo p o z o r o v a t i jevy svého přírodního a společenského prostředí (výchova smyslů), c h á p a t i je (výchova rozumu), osobitě, samostatně a volně se p r o j e v o v a t i o svých zážitcích, o věcech je

obklopujících a o poměrech společenských (prací, hrou, řečí, výtvarně i j.) tak, aby prvouka byla základem výchovy mravní i dovednosti žactva. Usměrňuje tedy dětské pudy, vštěpuje žactvu správné zvyky a odstraňuje zlozvyky, dává jasné představy a pojmy, zdokonaluje řeč žactva i jeho dovednost a vzdělává souladně hlavu, srdce i ruku žákovu.

Rozvíjejíc schopnosti žactva prvouka vzdělává zároveň jeho řeč: rozmnožuje zásobu slov a rčení, usiluje o dobrou výslovnost a správné vyjadřování spisovnou mluvou. Děje se tak ponenáhlu na podkladě místního nářečí, jímž se děti vyjadřují ve volném a nerušeném hovoru. Výbornými pomůckami tu jsou dobře volené plody básnictva lidového i umělého, jimiž se podporuje dětská představivost a fantasie a působí na jejich vývoj.

Souběžně s vyjadřováním mluvním jest stále pečovati, aby žáci vyjadřovali své představy a zážitky i výtvory plastickými a kresebnými, zpěvem, pohybem, hrou, dramatisací i j.

Do oboru prvoučného vyučování náleží vyučování občanské nauce a výchově, kreslení, ručním pracím a věcným naukám. Tyto složky splývají na nižším stupni v jeden předmět a tvoří prvouku, kterou jsou všechny souborně vyznačeny v rozvrhu hodin i na školní zprávě.

Občanská nauka a výchova prolíná veškeré vyučování prvoučné a dává mu převážně výchovný ráz.

Kresby dětské konají se samovolně (spontánně) a provázejí veškeré vyučování prvoučné. Od jednoduchých kreseb se postupuje k zobrazování příběhů a pohádek.

Ručními pracemi v prvouce vyjadřují žáci při každé vhodné příležitosti své představy a myšlenky ve vhodném materiálu (rukama) a osvojují si počátky jednoduchých technik (dovedností).

Modelováním jasní se představy, ostří se paměť pro tvary, ruka se stává obratnou. Jednoduché, proveditelné předměty k modelování se vybírají podle toho, oč byl vzbuzen zájem a co umožňuje samostatnou a radostnou práci.

Zpěvu náleží v prvouce vynikající místo, neboť hudbou se vyjadřují city právě tak jako řečí myšlenky.

V podrobném osnování prvoučného učiva pro jednotlivé školy se uvede, kterak učitel podle místních poměrů volí učebnou látku, aby prvouka po všech stránkách splnila vytčený cíl.

Prvouka je středem všeho vyučování na nižším stupni. Z ní vychází anebo na ní se buduje vyučování jazykové, počtům, psaní, zpěvu i tělesné výchově. Třebaže v rozvrhu hodin budou těmto předmětům vyhrazeny samostatné vyučovací hodiny v určitém uspořádání, v praksi školní samostatně pracujícím učitelům bude prvouka zpravidla základem jednotného vyučování na nižším stupni.

Vyučování prvouce navazuje vždy na předškolní všestranný vývoj žactva, na domácí poměry a sbližuje domov se školou a žactvo s přírodou a společností. Proto odlišné přírodní a společenské poměry obcí a krajů dávají zvláštní ráz prvoučnému vyučování v každém prostředí.

Ze základů položených v prvém školním roce vyrůstá prvoučné vyučování v druhém školním roce, na ménětřídních školách i v třetím školním roce tak, aby každý rok byl stupněm. Na ménětřídních školách se proto vyučuje prvouce v odděleních a používá se i nepřímého vyučování prvoučného v každém oddělení. Na školách, na nichž 2. a 3. školní rok tvoří jedno oddělení, rozdělí se učebná látka ve dvě období a pojmou se do ní i základy vlastivědného učiva, předepsané žactvu 3. školního roku škol vícetřídních.

Výběr učiva a postup vyučování řídí se zkušenostmi žáků a jejich zájmem podle časového dění v přírodě a společnosti a je náležitě odstupňován. V prvém školním roce se přestává na nejnutnějších znalostech, dovednostech a dobrých zvyklostech. V druhém školním roce (příp. i v 3. škol. roce na ménětřídních školách) konají se plánovitější pozorování, hledají se příčiny, účel a vývoj jevů, jež obklopují žactvo v domově, pokud na ně stačí

jeho duševní vyspělost, a žactvo se vede k počátečnému samostatnému usuzování, rozhodování a konání.

Veškeré vyučování hoví zásadám **samočinnosti a názornosti.** Proto se doporučují, kde jen možno, účelné a dobře připravené **vycházky** i úprava třídy, nábytku a pomůcek ve smyslu školy pracovní.

4. Věcné nauky.

Věcné nauky tvoří na středním stupni vlastivěda, na vyšším stupni zeměpis, dějepis, přírodopis a přírodozpyt. Z části sem náleží i prvoučné vyučování na nižším stupni.

Účelem vyučování věcným naukám jest poznáváním člověka, přírody a společnosti (prostředí organického, přírodního a společenského) rozvíjeti duševní život žákův pro jeho úkoly společenské.

Cílem věcných nauk jest zjednati žactvu věcný základ světového názoru.

Věcné nauky budují na všech stupních na jednotném základě, jímž jsou přírodní a společenské jevy a útvary domova. Vyučování věcným naukám jest rozšiřováním a zpracováním zkušeností žactva z okruhu domova a přímého názoru za okruh přímé zkušenosti a názoru, pokud na to stačí duševní život žactva, organisace a vybavení školy.

Věcné nauky vzdělávají souladně hlavu, srdce i ruku žákovu. Učí žactvo plánovitě pozorovati a účelně zaměstnávati tak, aby poznalo přírodu a společnost a dovedlo se o poměrech přírodních a společenských vyjadřovati všemi způsoby vyjadřovacími, především pak řečí.

Věcné nauky na všech stupních jsou v souvislosti s ostatními předměty vyučovacími a dávají jim ráz věcnosti, jako občanské nauce a výchově, počtům, jazykovému vyučování. Tak stávají se základem jednotného osnování učiva.

Věcnými naukami vštěpujeme žactvu správné výrazy pro určité představy a pojmy přírodního a společenského dění. Tím připravují věcné nauky jazykové vyučování a plánovitě a soustavně obohacují dětský slovník. Při vyučování užívej učitel výrazů určitých a správných, které přesně vystihují příslušné pojmy, a jasně je žactvu vylož!

To je podstatou učitelovy přípravy na výklad nové učebné látky. Nejcennějším prostředkem vyučovacím při věcných naukách je přímý názor, vlastní zkušenost a vlastní přemýšlení. Proto se doporučují, kde jen možno, účelné a dobře připravené **poučné vycházky.** Každá škola sestaví si vlastní pořad vycházek, aby žáci seznali okolí školy a důležitá místa domácího kraje. Čas ztrávený na vycházkách je čas vyučovací.

Ve věcných naukách se má podávati jen tolik učiva, kolik může pochopiti, posouditi a trvale zažíti dětská mysl. Zvláště na vyšším stupni je potřebí přísně hodnotiti učivo jednak vzhledem k jeho vzdělávací ceně, jednak vzhledem k tomu, jak je jeho znalost významná pro utvoření věcného základu světového názoru a pro praktický život.

Kdekoliv se rozvrhuje učivo ve třídě nebo v oddělení do dvou nebo tří ročních běhů, děj se to podle zásady, aby každý rok byl stupněm.

a) Vlastivěda.

Účelem vlastivědného vyučování jest využíti rozumně a psychologicky přírodního a společenského prostředí domova ve smyslu výchovného cíle věcných nauk. Žactvo má porozuměti skutečnostem domova a na tomto základě chápati přírodní a společenské poměry rodné země a republiky Československé, **pokud na život domova působí** a pokud na ně stačí svým duševním životem.

Cílem vlastivědy jest naučiti žactvo: soustavně a plánovitě se zajímati o přírodní jevy a útvary domácí společnosti, **pozorovati je a chápati, vyjadřovati se o nich a prací osvědčovati své vzdělání,** zvláště lásku k domovu a jeho životu, k národu a státu.

Domovem v nejužším slova smyslu myslíme místo školní; není tedy vždy domovem rodiště žákovo. V nejširším slova smyslu je domovem republika Československá.

Vyučování vlastivědě je tedy rozšiřováním, prohlubováním a zpracováním zkušeností žactva v okruhu místa školního do hranic státu. Při tom se mají rozvíjeti smysly žáků, bystřiti jejich pozorovací schopnost, pěstovati jejich vyjadřování mluvou i rukou tak, aby vlastivěda vedla k samoučení žactva. Kde lze, oživuje se vlastivěda četbou vhodných prací literárních.

Do oboru vlastivědného vyučování náleží především poučování o přírodních a společenských jevech domácího kraje a o útvarech lidské společnosti, doma pozorovaných. Poučení o rodné zemi a republice Československé, o jejich poměrech přírodních a společenských, připojuje se k učivu o domácím kraji, vyžaduje-li toho jasné pochopení přírodních anebo společenských poměrů domova. Proto používáme mapy rodné země a republiky Československé tak, jak se jí v praktickém životě používá: příležitostně a se zeměpisného hlediska nesoustavně lokalisujeme na ni jevy, o které nám při vyučování jde. Tak se může ovšem díti až tehdy, když se žactvo na mapě domácího kraje naučilo rozuměti zobrazovacím způsobům každé nástěnné mapy. Omylem vlastivědného vyučování by bylo, kdyby pouhé vyučování zeměpisu republiky určovalo postup všeho vyučování vlastivědného a zájem žactva o přírodu a společnost takto omezovalo. Vypravování o minulosti domova, opřené, pokud možno, o domácí památky a pozůstatky, připojuje se všude, kde jím lze vhodně doplniti kterékoliv učivo, aniž se při tom dbá časového pořadu. Při tom se zdůrazňují dějiny lidské práce, jak je domov dokumentuje. Učivo o přírodních poměrech a učivo o společenských poměrech může se osnovati samostatně.

Při osnování učebné látky vlastivědy vycházíme vždy od místa školního a podle zkušeností žactva a místních přírodních a společenských poměrů osnujeme toto vyučování na každé škole jinak.

Jako prvouka na nižším stupni tak vlastivěda na středním stupni jest středem všeho vyučování a základem jednotného osnování učiva. Z ní vycházejí počty, jazykové vyučování, občanská nauka a výchova, ruční práce, kreslení, zpěv a do jisté míry i tělesná výchova.

Při vyučování vlastivědě jest třeba mnoha pomůcek. Zejména ať má škola školní zahradu a pokud lze i pokusné pole, sbírku přírodnin z okolí, sbírku pohledů na kraj a vlast, na jejich památky a život obyvatelstva, sbírku památek historických, lidových prací, krojů, písní, pohádek a říkadel a jiných ukázek kultury domácího kraje. Učitel má znát domácí kraj po všech stránkách. Proto měj každá škola po ruce všechnu k tomu vhodnou literaturu nebo aspoň výpisy z ní a učitelský sbor doplňuj stále tyto pomůcky tak, aby učitel, přicházející nově do školního místa, mohl podle nich s plným zdarem vyučovati vlastivědě.

K poznání domova je také třeba náčrtku školní obce a okolí, plánů, plastické mapy a vhodné nástěnné mapy domácího kraje, na které by se žactvo naučilo rozuměti zobrazování terénu (mapování) a rozuměti mapě rodné země a republiky.

Vlastivědě vyučuje se na středním stupni národních škol. Není-li každý rok samostatnou třídou, vyučuje se vlastivědě společně žactvo obou školních roků a učivo se rozdělí na dva běhy. Na školách menšetřídních se zavede i nepřímé vyučování vlastivědě.

Veškeré vyučování odpovídej zásadám samočinnosti a názornosti. Proto se všude doporučují delší vycházky do kraje, zápisy o pozoruhodných jevech přírodních a společenských, účelné sbírky materiálu a jeho zpracování a j. K tomu cíli směřuj i úprava školy a učeben.

b) Zeměpis.

Účelem zeměpisného vyučování jest, aby žáci poznali svou vlast pokud lze nejlépe, cizinu do té míry, aby měli jasné a správné představy

o zeměpisných poměrech světa, zemi a vesmíru jako původce života, zvláště též lidského. Tyto poznatky spolu s ostatními věcnými znalostmi mají býti základem pozdějšího světového názoru, oporou práce a myšlení československého občana, zdrojem jeho činorodé lásky k vlasti a úcty k hmotné i duševní činnosti veškerého lidstva.

Tohoto účelu by se však nedosáhlo pouhými zeměpisnými jmény a jejich suchými výčty, definicemi a statistickými údaji. Zeměpisné učivo budiž podáváno v rozumném výběru a v takovém uspořádání, aby vynikl pevný řád ve světě a přísná závislost zeměpisných jevů, i jak z nich člověk těží a s nimi zápasí. Svět nechť se objevuje jako jeviště veškerého života a dílna lidské práce. Žáci mají nabýti správných zeměpisných pojmů a získati rozhled po nejdůležitějších oblastech, poznati vliv jejich poměrů na přírodu a na vývoj jednotlivých národů a lidských plemen, uvědomiti si rostoucí sbližování lidstva a pochopiti náš úkol ve společném usilování o lepší život na zemi; budiž v nich vzbuzena touha, aby sebe v národě a vlastní národ a stát v lidstvu povznesli na čestné místo v hospodářském a kulturním vývoji světovém. Zeměpis svými věcnými hodnotami a způsobem práce všestranně rozvíjej duševní schopnosti žákovy.

Má-li se toho dosáhnouti, nesmí učitel sdělovati žactvu učivo hotové, ale má žactvo vésti ke konečným poznatkům řadou samostatných závěrů, vyvozovaných ze znalostí nejzákladnějších, jak jich nabylo na nižším a středním stupni v prvouce a ve vlastivědě; učitel práci vede a řídí, žactvo ji koná. Činnou školou nerozumějí se při tom jen ruční práce, ale veškerá tvořivá činnost duševní i ruční. Ustavičně nechť se při vyučování zeměpisu přihlíží k duševnímu vývoji žactva a těží z jeho zájmů vhodným způsobem práce.

I na vyšším stupni vyučování má vycházeti z úkazů domova; ježto však základní zeměpisné představy a pojmy poznali žáci již ve vlastivědě, na tomto stupni se o ně opíráme, vyvozujeme z nich nové poučky, rozhojňujeme a prohlubujeme je. Žáci se učí viděti plošnou mapu takřka prostorově, čísti z ní nejen mechanicky různá jména a značky, ale vyvozovati z ní množství úsudků. Proto při vycházkách a výletech vždy užíváme dobré mapy (turistické, vrstevnicové, speciální) a učíme postupně více a více jí rozuměti. Dobrá znalost poměrů domova je hlavní oporou při poznávání ciziny, při němž jsme odkázáni hlavně na mapu; obdobnost zeměpisných jevů bude tu učiteli nejlepší pomůckou, nemá-li vyučování býti pouhým slovným memorováním, ale má-li býti podloženo porozuměním všemu a vésti k samoučení. Názorné poznání domova má žáky učiniti schopnými, aby si dovedli správně představovati i zcela neznámé kraje, jako by jimi v duchu cestovali. Vhodně volené ukázky z dobrých cestopisů mohou povzbuditi chut k soukromé četbě. Obrazy, pohlednice, světelné obrazy (epidiaskop, skioptikon, stereoskop, film) jsou důležitými pomůckami, sbírky, výstavy, musea, četba doplňkem školní práce. Čím častější a rozmanitější vycházky do okolí a cesty do rázovitých území lze konati, tím lépe pro vyučování zeměpisu. Při tom jest též nejvhodnější příležitost uváděti žáky do praktické turistiky (jízdní řád, orientační pomůcky a příručky, výzbroj na cestu atp.), poskytnouti příležitostného návodu, čeho si na cestě všímati, a buditi touhu po cestování. Důležité zeměpisné jevy kreslí žáci do náčrtníků, zážitky a poznatky zaznamenávají do zápisníků.

Účelná pozorování jevů nebeských konají se jako ve vlastivědě a žáci zapisují a zaznamenávají jejich výsledky. K pozorováním a záznamům povětrnostních jevů je žactvo vedeno v souvislosti s vyučováním přírodozpytu. Na pozorování buďtež založeny i základní poučky ze zeměpisu hvězdářského (východ a západ slunce na různých místech obzorníku, posunování zdánlivé dráhy sluneční, jevy na měsíci, hvězdná obloha, zatmění měsíce a slunce, denní stín tyče atd.).

Poučení o vrstvách kůry zemské buď omezeno na tolik, kolik je třeba, aby žáci porozuměli, jak vznikl útvar půdy jejich okolí (usazeniny z vod, vyvřeliny a p.) a význačných oblastí rodné země (rovina polabská — ná-

plav; skalní útvary adrspašské, prachovské, děčínské — usazeniny mořských zátok; České středohoří — vyvřeliny; údolí Ohře — zlom) a vztahu mezi jejím složením a výrobními poměry určitých oblastí (náplavy — zemědělství a dobytkářství; předpotopní tropické rostlinstvo — uhelná ložiska; uhlí a železná ruda — průmysl; step — pastýřství a život kočovný; mořský břeh s vhodnými zálivy — rybolov a námořní obchod; zlom Ohře — minerální a teplé prameny atp.).

Zeměpisné úkazy mohou býti zpracovány i v jiných předmětech, zejména ve slohu, počtech, kreslení, přírodopise a ručních pracích výchovných. Při vhodných příležitostech budiž žactvo naváděno k zachovávání rázovitých památek domova ať původních, historických nebo literárních (pomístních názvů, říkadel, úsloví a p.).

c) Dějepis.

Dějepisné vyučování má buditi v mládeži smysl pro nejvýznačnější děje státu československého a vlastního národa tak, aby byl chápán duch jednotlivých období, jeho životní hodnota a hlavně působení na nynější útvary společnosti. V popředí mají býti stále dějiny lidu a jeho kulturní a sociální vývoj v souvislosti s dějinami práce.

Také při vyučování dějepisném není hlavním cílem pouhé poznání událostí a vývoje lidské společnosti, tím méně nacvičení pořadí panovníků, jmen míst bitevních, letopočtů a pod., nýbrž občanská a mravní výchova žactva v zdravém duchu demokratickém a republikánském. Mládež má zvěděti, jak praotcové žili, jaké místo mezi národy zaujímali, jaké činy vykonali pro všeobecné dobro nebo jeho škodu, pokud jest památka jejich potomkům ke cti nebo k výstraze a co činiti nynějšímu pokolení, aby buď napravilo chyby svých otců nebo pokračovalo v čestném úkole, od něhož byli odvoláni. Podle toho jest vyučování dějepisné tak upraviti, aby rozvíjelo hlavně cit, vůli a rozum žactva. Názorného umisťování dějů a událostí budiž stále pamatováno.

Při vyučování dějepisném jest věnovati zvláštní pozornost dějinám kulturním; proto dlužno líčiti názorně mravy a obyčeje, domácí a veřejný život předků, zejména lidu, a příležitostně vše přirovnávati k soudobým událostem. Dochované zvyky a obyčeje, pozůstatky a památky minulosti jsou vůbec východiskem nejvhodnějším. V dějinách kulturních budiž také přihlíženo k vývoji umění, pokud je možno na tomto stupni. Sem náleží též umění lidové a náležité poučení o ochraně památek historických a uměleckých. Vycházky na památná místa a k význačným památkám, prohlídka museí, sbírání památek pro školní museum, dějepisné obrazy, náčrty, mapy a četba vhodných spisů podporují toto vyučování. Kde je příležitost, nechť se upozorňuje na souvislost dějin s přírodními podmínkami. Zasloužená pozornost se věnuj i památným dnům, připomínajícím důležité události a vynikající muže a ženy.

Zvláštní péči jest věnovati osnování učení dějepisného na školách jednotřídních až šestitřídních, na nichž žáci vyššího stupně pobývají v třídě nebo v oddělení i po tři léta. Aby učivo poutalo stále zájem mládeže, budiž upraveno tak, aby bylo žákům rozdílného věku snadno srozumitelné. Podává-li se v několika bězích, jest také nutné, aby každý z nich byl pro žáky nově do třídy nebo oddělení vstupující během prvým a srozumitelným bez znalosti učiva, vykládaného v bězích dřívějších.

Aby se naplnily tyto předpoklady, buď dějepisné učivo rozvrženo sice do tří ročních běhů, ale tak, aby se v každém z nich podával výběr příběhů od nejstarších dob až na dobu dnešní. Učivo všech tří běhů vzájemně se doplňující vytvoří teprve souvislý, přehledný obraz dějin národa a československého státu. Při rozvržení do tří běhů jest žádoucí, aby učivu každého běhu byl vtištěn zvláštní ráz. Tak na př. v jednom běhu lze postihovati vliv poměrů kulturních a sociálních na vývoj národa a státu, v druhém pokrok ve výrobě a v práci, v třetím soužití tříd vládnoucích s lidem poddaným. Leč doporučuje se střídati v každém běhu obrazy se všech těchto stránek tak, aby každé dějinné období bylo zachy-

cováno obrazy s různé stránky i aby se pokud možno dějinné zjevy a příběhy, opakující se pro svou důležitost, objasňovaly v souvislosti, dané náměty a okolnostmi hodiny. Tak na př. lze v období královské slávy (v 13. a 14. stol.) do každého běhu zařaditi něco z dějin německé kolonisace či vzrůstu říše (německá města, vsi, kláštery, stříbrné hory a pod.), něco z dějin práce a umění, obchodu a průmyslu (kopaniny, lány, řemesla, cechy, stavby kostelů, klášterů, hradeb i hradů, kupectvo i kramářstvo), ze soužití vrchností a poddaných (úroky, imunity, služebnosti, manství, purkrecht a p.) a časový námět vždy některou stránku nebo rys postaví do popředí.

Souhrnná líčení podávejte se žákům pečlivě volenými slovy, nevyžadujícími výkladů a objasnění.

Obdobně buď osnováno dějepisné učivo v 7. a 8. školním roce škol sedmitřídních.

d) Přírodopis.

Vyučováním přírodopisným ujasňujeme poměr člověka k přírodě, probouzíme a pěstujeme v mládeži radost z přírody a lásku k ní. Žáci mají se vésti k tomu, aby bystře a bedlivě pozorovali přírodní společenstva a nejvýznačnější přírodniny, aby o nich správně usuzovali a poznávali je.

Také v tomto předmětě jest přihlížeti co nejvíce k přírodě a k přírodninám domova, při čemž pamatovati jest na přírodniny významu hospodářského a technického. Žáci seznamujte se s životem a buďte poučováni o významu přírodních jedinců jakož i o jejich ochraně. Budiž v nich buzen smysl pro přírodní krásy i pro ochranu přírodních památek domova (památné stromy, význačně rostliny a zvířata, nerostné útvary a pod.).

Přírodopisu jest třeba učiti především na přírodninách, jež jest možno snadně opatřiti a všemi dětskými duševními silami zpracovati. Vyučování přírodopisu jest zvláště způsobilé puditi a síliti pozorovací schopnosti a tvořiti samostatné úsudky o pozorovaných jevech. Proto má při něm žák dopracovávati se poznatků pokud lze vlastním pozorováním, pokusy a samostatnou prací, nikoli pouze naslouchati slovům učitelovým (činná škola). Poznatků o přírodě nelze získávati jen v školní světnici, nýbrž i na účelných vycházkách. Vzájemné vztahy zvířat, rostlin a půdy jest možno poznávati nejlépe ve volné přírodě, kde mládež vidí mnoho různých jevů, které poutajíce její pozornost mohou býti základem dalšího vhodného přírodopisného vyučování. Cílem dobře promyšlených přírodopisných vycházek jsou taková místa v domově a jeho okolí, která podmiňují skupení určitých přírodních společenstev, jako jsou pole, louky, stráň, lom, potok, tůň, rybník a pod. Na tato místa opakujeme vycházky v různých dobách ročních, abychom poznali stav a život i přeměnu bytostí přírodních. U živých bytostí hlavně se zdůrazňuje pozorování způsobu jejich života a pozorování prostředí, v němž žijí, aby na jejich podstatě bylo možno vyvoditi obecné biologické zákony.

Není ovšem možno vyučovati přírodopisu jen na vycházkách. Většinu času jest nutné ponechati školnímu vyučování, poněvadž jest tu možné dokonalejší soustředění a snadnější pozorování jemnějších jevů, které jinak unikají. Nutným doplňkem pozorování v přírodě jsou pokusy a pozorování ve škole. Takové pokusy a pozorování konají se na přírodninách sebraných na vycházkách nebo přinášených žáky, na živočiších a rostlinách ve školních akvariích, terariích a insektariích, na rostlinách pěstovaných za okny nebo ve školní zahradě, která jest velmi důležitým výchovným i vyučovacím prostředkem při vyučování přírodopisu. Ve škole jest nutné také vyučování prohlubovati obrazy, náčrty a projekcí a upevňovati tak poznatky získané na vycházkách nebo pozorováním skutečnosti při pokusech, což vydatně podporuje vhodná domácí četba. Žáci zaznamenávají a načrtávají, co sami pozorovali. Sběratel nesmí býti škůdcem, proto žáky jest naváděti k šetření přírody. Také sbírky místních i cizích přírodnin jsou oporou přírodopisného vyučování.

Tímto způsobem vyučování žáci poznají sice méně druhů přírodních je-

dinců, ale jejich poznatky budou jasnější i trvalejší a učebný postup povede k rozvoji pozorovacích schopností, naučí přesnosti a vytříbí soudnost mládeže. Tímto vyučováním připraví se žáci také pro pochopení úkonů a ústrojů lidského těla i pro potřebné zdravotnické poučky, pokud jich nepodala občanská nauka a výchova, tělesná výchova a nauka o domácím hospodářství. Toto poučování děje se způsobem dětské mysli přiměřeným a bez zbytečného teoretisování. Cvičení o první pomoci při úrazu a náhlém nebezpečí života buď jak možno nejnázornější.

e) Přírodozpyt.

V přírodozpytě učíme žáky pozorovati nejdůležitější jevy přírodní, fysikální i lučební, poznávati jejich zákonitosti a užíti jich pro denní život.

Přírodozpytné vyučování vychází od zkušeností, pozorování a pokusů, které konají, pokud lze, žáci sami. Z jednoduchých pokusů se odvozují poučky a zákony. Spořádaná pozorování přírodních jevů i denního života provázejí přírodozpytné vyučování po celý rok. Vycházky, zvláště do dílen a průmyslových závodů, poskytují žákům příležitosti k pozorování a sbírání zkušeností. Žáci buďte vedeni, aby nejen konali snadné pokusy, ale také vyráběli, pokud lze, jednoduché učebné pomůcky (případně i v ručních pracích). Doporučuje se, aby se k tomu účelu zřizovaly zvláštní pracovny řádně vybavené. Nechť také žáci samostatně pozorují a zaznamenávají povětrnostní jevy.

Při výkladu nejdůležitějších lučebních jevů buďte měřítkem především hospodářské potřeby domova, jeho průmyslu a zdravotní zřetele. Žáci buďte vedeni tak, aby se stále řídili zdravotními pravidly, a buďte poučováni i v přírodozpytě o důležitých zdravotních podmínkách.

5. Počty s naukou o tvarech měřických.

Počty a měřictví mají rozvíjeti schopnosti žáků pro jevy kolikostní a tvarové a vychovávati je k rozumné spořivosti. Hlavním prostředkem k dosažení tohoto účelu jsou dobře volené příklady užité a nezbytná zběhlost v počítání prostém (mechanickém).

Vyučování početní a měřické ať vychází od skutečných představ číselných a početních dějů z prostředí žákova a přispívá poznáním početních jevů a jejich důležitosti k jasnějšímu a hlubšímu porozumění života rodinného, občanského a národohospodářského.

Především se jím bystří soudnost. Pravidla a poučky jest proto co nejvíce omeziti, na nižším stupni vyloučiti; úsudek měj vždy přednost před vzorcem.

Početní výhody přispívají sice ke zdokonalení početního úsudku, ale učitel ať jich nevymáhá usilovně a předčasně. U žáků slabších spokojí se s jistotou v počítání normálním, kteréž mají všichni ovládati.

Na všech stupních jest hlavně počítati úsudkem praktické příklady. Častými příklady ze života ať si žáci osvojí běžné ceny nejpotřebnějších plodin, hmot a výrobků, rovněž tak ustálené míry a váhy nejobvyklejších předmětů z praktického života z domova a okolí. Žáky jest pak při tom vésti, aby sami na základě vlastní činnosti a vlastního pozorování sbírali a sestavovali praktické příklady početní a měřické a sami cítili potřebu počítání a úspornosti.

Proto jest potřebí, aby počty byly také ve spojitosti s občanskou naukou a výchovou jakož i s prvoukou, vlastivědou, věcnými naukami a s naukou o domácím hospodářství. I v ostatních předmětech ať se počítání uplatňuje, kde vhodno, jako vyučovací zásada.

Úsudek žáků se cvičí od nejnižšího stupně. Úsudek nového typu jest odvoditi v souvislosti s příslušným výkonem početním názorným a důkladným rozborem. Jen v prvých příkladech, pokud je potřebí, jest pomáhati žákům, dále jest žádati úplné samostatnosti žákovy, jakož i jasného a stručného vyjádření. Příklady nového druhu se brzy střídají s příklady dřívějších typů a s nimi spo-

jují. Úsudek se nikterak nebystří, počítají-li se po celou hodinu příklady na jediný a týž výkon početní.

Na všech stupních se doporučují i příležitostné počtářské zábavky.

Mechanická cvičení se navazují na počítání konkretní tak, aby žáci cítili potřebu jistoty a hbitosti početní.

Mluva při nich ať jest co nejstručnější. Doporučuje se, aby se konala občas jako závodění. Cvičení písemného mechanismu početního lze výhodně spojovati s počítáním měřickým.

Počítání zpaměti jako základ všeho počítání jest cvičiti na všech stupních. Písemné počítání je (s počátku) jen záznamem a pomůckou výkonů pamětných a srovnává se tvarem i postupem s počítáním ústním. I vlastní počítání písemné (od 4. škol. roku) buď založeno na porozumění a jistotě počítání ústního a buď při něm kladen zvláštní důraz na předběžné odhadování přibližných výsledků, jakož i na dodatečná jejich přezkoumání.

S čísly desetinnými seznamují se žáci ve 4. školním roce, kde se jich používá jen k napisování cen a běžných měr; počítá se však jimi teprve od 5. školního roku.

Čísly vícejmennými se počítá jen při užitých úkolech; hlavně se cvičí jejich přeměna v čísla jednojmenná. Při tom rovněž jako při číslech desetinných se přihlíží také ke starým měrám, pokud se jich posud užívá.

Obyčejné zlomky poznávají žáci již na nižším stupni názorně, na středním stupni počítají jimi jen zpaměti, a to jen zlomky v praktickém životě častěji se vyskytujícími; teprve od 6. školního roku počítá se jimi i písemně, a to hlavně v praktických úkolech se zlomky v životě obvyklými.

Žáci 7. a 8. školního roku na školách vícetřídních buďte vedeni, aby praktické úkoly úsudkové, úrokové a jiné řešili ve tvaru zlomkovém a vyhledávali z něho početní výhody.

Na vyšším stupni buď kladena zvláštní váha na poznatky národohospodářské, na potřebu rozumného spoření, a žactvo buď poučeno na praktických příkladech o jednoduchém účetnictví. Doporučuje se také poučiti žactvo o penězích sousedních států.

Měřictví jest věnovati zvýšenou pozornost pro jeho veliký význam praktický a formální. Pro větší názornost cvičí se jím žáci snáze přesně pozorovati, usuzovati i vyjadřovati se. Pěstí se jím samočinnost a samostatnost žáků a lze je spojovati s vycházkami a ručními pracemi.

Měřictví je v učebných osnovách spojeno jednak s kreslením, kterému připadá poznávání, výklad a zobrazování měřických tvarů, jednak s počty, kterým připadá měření a vypočítávání délek, obvodů, plošných obsahů a objemů těles.

Proto jest potřebí, aby učivo měřické v obou předmětech bylo v souladu a navzájem se doplňovalo.

Měřické učivo jest předváděti přiměřeně duševnímu vývoji dětí od 1. školního roku. V 1. a 2. školním roce jest k němu přihlížeti v prvouce (cviky orientační); v počtech poznávají žáci běžné délkové míry, měří jimi délkové rozměry skutečných předmětů (v 2. školním roce i obvody) a také odhadují. Se základními jednotkami plošnými seznámí se v 3. školním roce, s krychlovými v 5. školním roce. Výpočty ploch a těles rozloží se tím na více let (od nejsnadnějších k nesnadným), žáci nabudou jasnějšího a hlubšího porozumění, jakož i potřebné jistoty a hbitosti v počítání praktických úloh měřických.

Vědeckých důkazů se na školách národních neužívá, avšak potřebným pojmům měřickým nesmí se škola vyhýbati. Zejména jest obeznámiti žáky na praktických vzorech s pojmy souměrnosti, podobnosti, rovnosti a shodnosti.

Na školách méněřídních, kde jest v oddělení několik ročníků, jsou požadavky kladené na mladší žáky v souhlase s tím, co se pro jejich ročníky předpisuje v rozdělení učiva na 8 školních roků.

Písemné úkoly početní (8 do roka) se ukládají žákům podle předpisů. Těžiště práce tkví v denících.

6. Kreslení.

Účelem kreslení je rozvoj schopností, které podmiňují zobrazování představ a citů tvarových, barevných a světelných liniemi nebo plochami k výcviku oka, ruky a tříbení vkusu.

Cílem kreslení je výtvarný projev, jenž nejdokonaleji splňuje záměr po stránce obsahové i formální.

Prostředky k dosažení účelu a cíle kreslení jsou:

I. látka a způsob zobrazování,
II. technika a materiál,
III. tříbení vkusu.

I. Látka a způsob zobrazování.

Zobrazovanou látkou jsou představy po stránce tvarové, barevné a světelné. Zobrazování jejich jeví se jako opis skutečnosti z obrazivosti, paměti nebo přímého názoru.

Kreslířskou formou buď tříben smysl pro poměrnost (proporcionalitu), rovnováhu (symetrii) a pravidelné střídání (rytmus).

II. Technika a materiál.

Zobrazovací technika směřuje k zvládnutí a vhodnému použití kresebného materiálu přiměřeně věku a dovednosti žactva, aby rovnoměrně bylo cvičeno oko a ruka.

III. Tříbení vkusu.

Tříbení vkusu směřuje k probouzení a pěstění smyslu pro přirozené a umělé krásno.

Metodu kreslení určuje:

a) Zřetel na žáka, stupeň jeho duševního a tělesného vývoje, rozdíl pohlaví. Volná projevová činnost dětská se jeví na nižším stupni jako hravá práce a na středním a vyšším stupni jako práce podporovaná vlastním zájmem.

b) Obsah, jenž je vymezen učebnou látkou pro jednotlivé školní roky. Na nižším stupni je kreslení částí prvouky. Žák kreslí hlavně to, co ví, nikoliv to, co vidí. Opravuje a doplňuje se představa, nikoli kresba. Jakékoliv okreslování je vyloučeno.

Na středním stupni: V třetím školním roce zobrazování skutečných věcí z představy i z názoru se zřetelem na tvar. Ve čtvrtém a pátém školním roce kromě kreslení z představy pokračuje lineární a plošné zobrazování skutečnosti podle přímého názoru se zřetelem na tvar a barvu. Žák kreslí, co ví i vidí. Nedokonalost nebo neúplnost kresby odstraňuje se poukazováním na názor.

Na vyšším stupni kromě kreslení z představy hlavně lineární, plošné i prostorové zobrazování skutečnosti podle přímého názoru se zřetelem na tvar, barvu a osvětlení. Žák kreslí, co ví a co vidí. Nedokonalost a neúplnost výrazu opravuje se rozvojem názoru.

c) Technika a materiál, které závisí na postupném rozvoji ruky a oka a jejich součinnosti při ovládání výrazových prostředků a pomůcek, podle něhož se uplatňují:

Na nižším stupni (v prvním a druhém školním roce) nejjednodušší tvar, pestré barvy, zřetelné osvětlení.

Na středním stupni v třetím školním roce jednoduchý tvar, jasné barvy, zřetelné osvětlení, prostředky pro výraz lineární, jednoduché pomůcky, ve čtvrtém a pátém školním roce členitější tvar, výrazné barvy, přímé osvětlení, prostředky pro výraz lineární a plošný, přesnější pomůcky.

Na vyšším stupni (v šestém až osmém školním roce) členitý tvar, jemné barvy i nepřímé osvětlení, nejjemnější prostředky a jejich vhodné střídání pro výraz lineární, plošný a prostorový, přesné pomůcky, každý rozměr nákresny.

d) Tříbení vkusu probouzením a prohlubováním smyslu pro ušlechtilý tvar, barvu a jejich harmonický vztah.

Poznámka: Výkresy jsou výsledky předcházejících cviků a mají vyhovovati požadavkům vkusu. V krajích, kde je zachován národní ornament, jest přihlížeti k němu náležitou měrou.

e) Učitel svou individualitou a snahou po možnosti dosáhnouti nejlepších výsledků.

Kreslení se uplatňuje ve výchově a učbě jako zásada vychovávací a vyučovací a jako předmět učebný tím, že se kresbou projevuje duševní činnost.

Kreslení zabírá i písmo povahy kresebné.

Jakožto zásady vychovávací a vyučovací využívá se kreslení na všech stupních, ve všech předmětech a při všech příležitostech. Váže se k touhám a zájmům dětským, jak je přinášejí dětská přírozenost, změny ročních dob a významné nebo poutavé události v přírodním i společenském prostředí žactva. Připíná se k veškerému vyučování, prohlubuje a utvrzuje učivo a dává příležitost zpracovávati náměty, jím dané.

Jako učebnému předmětu vyučuje se kreslení v čase zvláště vymezeném podle osnovy učiva pro jednotlivé stupně pokud lze v souvislosti s ostatním učivem.

7. Psaní.

Psaní se vyučuje na obecné škole tak, aby se podporoval vývoj osobitého rukopisu žákova. Zdokonalování rukopisu se věnuje pozornost ve všech vyučovacích předmětech, v nichž se píše. Buď bráněno povrchnosti.

Učebné prostředky při vyučování psaní jsou:

vkusné písmo učitelovo, zvláštní cvičení v hodinách psaní, všecky písemné práce v ostatních předmětech vyučovacích, cviky k uvolnění ruky a cviky konané se zřetelem k potřebám denního života (úprava dopisů, jednacích písemností, poštovních tiskopisů a j.).

Postup vyučovací buď při psaní v každém oddělení (třídě) i na každém stupni jiný. Na nižším stupni jest dbáti především toho, aby žáci zvykli náležitému sedění a držení pera a poznali písemné tvary; na středním, aby si osvojili správné tvary písma a spojování písmen; na vyšším, aby byli vedeni k čitelnému a úhlednému rychlopisu. K tomu směřují cviky k uvolnění ruky na papíře nelinkovaném, psaní na jedné lince a psaní bez linek a bez podložky.

Podrobným osnovám se zůstavuje, aby určily jednotné tvary písma, jichž se má užívati. Při tom se přihlíží k tomu, aby tvary písmen byly jednoduché.

Psáti na břidlicové tabulky se nedovoluje.

Kde se učí na školách jazyku německému jako druhé řeči, učí se také písmu německému.

V hodinách psaní zvláště na středním a vyšším stupni nebudiž opomíjeno náležitého vztahu k jiným předmětům vyučovacím, jakož i k potřebám praktického života (úprava dopisů, jednací písemnosti a p.).

Psaní jako vyučovacímu předmětu se učí ve zvláštních hodinách od druhého do šestého školního roku. Tvoří-li však šestý školní rok s dalšími školními roky jedno oddělení, neučí se již psaní v šestém školním roce jako zvláštnímu předmětu.

8. Zpěv.

Vyučováním zpěvu jest probouzeti a soustavně vychovávati hudebnost mládeže, buditi city sociální a vlastenecké, radost z písně lidové a z hudby vůbec. Při tomto vyučování dlužno pěstovati zpěv hudebně krásný, podmíněný rytmickou přesností, čistou intonací, zřetelnou výslovností, správnými přízvuky, přiměřenými oddechy s procítěným náladovým přednesem.

Ve všech třídách konejte se při zpěvu soustavně uspořádaná cvičení hlasová a dechová, sluchová, rytmická a intonační, spojená eventuálně s příslušnými diktáty.

Cvičení hlasová vedou k ušlechtilému znění hlasu a podporují vy-

učování jazykové, zejména smysl pro výraznou a ušlechtilou mluvu. Hlasová cvičení jsou jednoduchá, aby se mohla soustřediti pozornost k vytvoření krásného tónu a správné výslovnosti samohlásek, souhlásek, slabik i slov a k náležitému přízvuku.

K cvičením hlasovým se druží cvičení dechová, jimiž se žáci učí hospodařiti dechem a jež mají i význam hygienický. Jsou na všech stupních podstatně stejná, jen požadavky přesnosti v provedení se na vyšším stupni zvyšují. Možno k nim připojiti vhodné pohyby paží, po případě některá cvičení prostná.

Cvičení sluchová vychovávají hudební sluch žáků, aby dovedli vnímati a rozeznávati jednotlivé složky hudebního krásna (rytmického, dynamického), jak se projevuje v písních a v jednoduchých útvarech hudebních.

K sluchové výchově náleží hudební diktát, kterým rozumíme vědomé rozeznávání jednotlivých tónů a tónových skupin co do výšky a délky. Hudebním diktátem podporuje se velmi aktivita žáků při zpěvu. Úkolem jeho je upevnití probrané učivo rytmické a intonační. Diktáty konají se od 5. školního roku, avšak jednoduché, zábavné formy hudebního diktátu lze konati i ve třídách nižších.

Cvičení rytmická vedou k rozlišování a správné reprodukci přízvuků a délek v hudbě. Na všech stupních a zvláště na stupni nižším možno je spojiti s prvky pohybovými (rytmická říkadla, hry a pod.), ježto tělesnými pohyby prožívají žáci rytmus všestranněji. Rytmus lze také prováděti recitací na určitých slabikách, taktováním a pod.

Cvičení intonační směřují k tomu, aby se žáci naučili na podkladě tonálním čistě zpívati snadné intervaly, zejména ty, jež jsou obsaženy v písních. Intonuje se zprvu podle sluchu, později podle not. Z hudebního písma poznají žáci nejdůležitější značky, jež jsou nutné pro elementární intonaci a pro výklad základních pojmů hudebních. Intonace budiž řízena podle normálního ladění (a' = 435 kmitů).

Na všech stupních zvykají si žáci udávati počátečný tón písně.

Z hudební teorie vyloží se příležitostně jen pojmy, které jsou nutné pro správný zpěv písní. Postupně se ujasní a procvičí znalost notopisu, nejběžnějších stupnic a tónin dur a mol, intervalů na podkladě tonálním, druhů hlavních souzvuků, nejdůležitějších taktů, hlavních rytmických prvků a útvarů, význačných dynamických a přednesových znamének, označení tempa a pod.

Uvedená cvičení buďte tak uspořádána, aby nezabrala nikdy více než třetinu zpěvní půlhodiny. Nejsou účelem sama o sobě, nýbrž připravují jen dobré nacvičení písně. Krásné a procítěné náladové pění písní buďte středem a vyvrcholením hudební výchovy školní. Žákům jest poskytovati příležitosti, aby vyjadřovali zpěvem hnutí své mysli. Děj se tak jmenovitě při občanské nauce a výchově, při vyučování jazyku mateřskému, v prvouce, ve vlastivědě a při tělesné výchově. Také je dlužno dbáti koncentračních pojítek mezi hudební výchovou a ostatními předměty. Děti nechť poznají i nejdůležitější formy hudební. V každé třídě buď žákům vštípeno v paměť několik vhodných, zvláště lidových a vlasteneckých písní, slovy i nápěvem cenných. Žáci ať nabudou stručných, ale jasných znalostí o vynikajících skladatelích hudebních a výkonných hudebních umělcích. Ať poznají podle možnosti ukázky vynikajících děl hudebních (školní koncerty, veřejné koncerty, školní gramofon, rozhlas a p. s přiměřeným výkladem).

Žactvu buďtež sdělovány významné časové události z hudebního života.

Písně se nacvičují na nižším stupni podle sluchu, na středním dílem podle sluchu, dílem podle not jako pomůcky znázorňovací a na vyšším pokud možná jen podle not. Znázorňovati rytmus a vzestup i sestup nápěvu notovým písmem jest ovšem možno i na stupni nižším.

Pokud se týče tónového objemu písní, podává osnova pouze všeobecné pokyny, majíc na zřeteli jen přibližný rozsah dětského hlasu každého roku školního.

Zpěv jednohlasý, ve vyšších třídách i dvojhlasý nebo vícehlasý, buď cvičen i bez průvodu a též s jednotlivci, aby tak žáci nabyli odvahy a sebedůvěry a dovedli zazpívati píseň samostatně.

Při zpěvu nutno mladistvých hlasů co nejvíce šetřiti. Proto nebudiž nikdy trpěn zpěv příliš hlučný. Při změně hlasu buďte žáci zaměstnáni teoretickými úkoly a takovými výkony, při nichž nemusí zpívat.

Kde by se toho ukázala potřeba, lze sloučiti se souhlasem správce školy obě půlhodiny zpěvu v jednu učebnou jednotku. Na vícetřídních školách může hudebně vzdělaný učitel vyučovati zpěvu také v několika třídách, obstarají-li v jeho třídě jiní učitelé vyučování některým jiným předmětům, na př. psaní, kreslení a tělesné výchově.

Občas se doporučuje konati společná cvičení zpěvní, jež jsou důležitá pro hromadný zpěv žactva při školních slavnostech. Správce školy může k tomu cíli změniti rozvrh hodin.

9. Tělesná výchova.

Soustavná péče o tělesnou výchovu mládeže jest nezbytnou součástí výchovy vůbec.

Složky tělesné výchovy na školách obecných jsou:

1. bezvadná úprava škol po stránce zdravotnické.

2. Tělesná cvičení, t. j. tělocvik, hry, koupání, plování, zimní sporty a veškeré pohybové projevy mládeže, podporující její tělesný vývoj a usilující o celkové zvýšení jejích pohybových schopností.

3. Prožívání poznatků z fysiologie, zdravotnictví a životosprávy, vedoucí k návykům důležitým pro rozvoj tělesný, posílení a zajištění zdraví.

4. Výcvik smyslů hrami smyslovými a zvláštními úkoly se stoupajícími požadavky.

5. Pobyt a pohyb v přírodě, který se umožňuje jednak vyučováním v přírodě, jednak vycházkami (putováním). Na vycházkách konejte se vhodná tělesná cvičení, hlavně ve vytrvalé chůzi, v pochodu, poklusu a v běhu.

6. Práce pod širým nebem (ve školní zahradě, přiměřené práce k udržování cvičiště a pod.).

7. Osvěžování nervů zradostněním školního života (rekreace).

Takto pojatá tělesná výchova není učebným, nýbrž výchovným předmětem a prostupuje veškeru školní práci za tělesným, mravním a rozumovým povznesením mládeže. Úkol tělesné výchovy podle věku a pohlaví mládeže určuje se takto:

a) Pro mládež obojího pohlaví na nižším stupni.

Cvičeními povzbuzuje se vzrůst těla tím, že se oživuje činnost dýchacích ústrojů a oběh krevní, osvěžují se nervy a zvyšuje se u dětí radost ze života.

Působí se k zvýšené výkonnosti smyslových ústrojů.

Prováděním hlavních zásad životosprávy a zdravovědy, častým pobytem v přírodě vychovává se k trvalým návykům, aby se posílilo a zabezpečilo zdraví.

Podněcováním k samostatným projevům pohybovým souladně se pěstí rozum, cit i vůle žáků.

Žáci si navykají pořádku a kázni jako nezbytné podmínce mravní výchovy a družného soužití společenského.

Na tomto stupni věku přechází mládež z období první vytáhlosti do druhé plnosti. Období první vytáhlosti vyznačuje se rychlejší únavností a menší odolností jak proti přepínání tak i proti chorobám. Proto jest třeba zvláště u dětí prvního školního roku hojného pobytu na čerstvém vzduchu.

b) Pro mládež obojího pohlaví na středním stupni.

Povzbuzuje se náležitou měrou dýchání a oběh krevní cviky, zaměstnávajícími veliké skupiny svalové. Hojným pohybem, zvláště na čerstvém vzduchu, pomáhá se čilé výměně látek, jež je podmínkou celkového vývoje a zesílení tělesného.

Působí se k zesílení dlouhých a širokých svalů zádových, důležitých pro polohu lopatek a vypětí hrudníku, aby bylo dosaženo správného držení těla nejen při chůzi a cvičení, nýbrž i v různých polohách, jež zaujímá dítě při práci, k zesílení svalů břišních a k nabytí pružného a vydatného kroku.

Soustavným otužováním, pobytem a cvičením v přírodě posiluje se zdraví, kterě se zabezpečuje rozmnožením a upevněním návyků zdravotnických, jakož i praktickým návodem k první pomoci při úrazu a náhlém nebezpečí života.

Zbystřením postřehů smyslových a činnosti sdružovací vede se mládež k soudnosti, rozvaze a přítomnosti ducha, cvičeními k obratnosti a pohotovosti. Vychovává se k uvědomělé kázni jako složce závislosti na celku a k ovládání sebe.

Mládež prožívá období druhé plnosti. Mezi osmým a jedenáctým rokem věku zakřivuje se páteř trvale, a to zprvu hrudní, později výchylka v šíji a v bedrech. Proto je třeba dbáti v této době zvláště správného držení těla a souměrným vývojem vzpřimovačů trupu i hlavy chrániti mládež od znetvoření páteře.

c) Pro hochy na vyšším stupni (v šestém až osmém školním roce).

Cviky, nutícími k prohloubení vdechů a dokonalým výdechům, usnadňuje se práce mohutnějícímu, ale svrchovaně zatíženému srdci. Cviky, konanými hlavně na čerstvém vzduchu, podněcuje se co nejčilejší výměna látek, aby byl umožněn nadměrný celkový tělesný vývoj, tomuto věku vlastní. Hrudník se pěstuje k pružnosti a pohyblivosti.

Výkladem o fysiologickém a zdravotnickém významu konaných cviků budí se trvalý zájem o tělesná cvičení jako prostředek k nabytí a udržování zdatnosti a zdraví. Praktické poučení o první pomoci a záchraně. Přirozených pudů tohoto období chlapeckého věku se užívá k tomu, aby se vypěstila zmužilost, vytrvalost, odvaha a družnost. Žáci nechť nabývají pravé vnitřní kázně, jež zabezpečí správný vývoj ve smyslu mravních zásad.

d) Pro dívky na vyšším stupni (v šestém až osmém školním roce).

Úkol tělesné výchovy jest u dívek v podstatě týž jako u hochů. I tu usnadňují cviky práci mohutnějícímu srdci a podněcují nejčilejší výměnu látek, zvláště cviky na čerstvém vzduchu. Pro budoucí přirozený úkol ženy jest zvláště síliti a otužovati svaly břišní.

Dívky buďte též poučeny o hygieně v době dospívání. Zvláště je třeba upozorniti, kdy se mají vystříhati cvičení z důvodů zdravotních.

Cvičení podporujte vývoj citů pro krásno, družnost a obětavost jako přípravu pro úkol ženy ve společnosti a při každé vhodné příležitosti působte, aby se rozvíjela přirozená dívčí povaha.

U mládeže vyššího stupně, zvláště u dívek, nastává dospívání. Objem srdce vzrůstá více, než mohutnější plíce. V těchto letech jest oběh krevní svrchovaně zatížen. Po stránce duševní vyznačuje se toto období přeceňováním sil, což se projevuje mocnou závodivostí mládeže, dále větší dráždivostí, menší odolností a snazší únavností, u dívek zvýšenou měrou. Nadměrná námaha může způsobiti nenapravitelné škody na zdraví, a jsou-li jí dospívající žáci často vystaveni, ukončuje se vývoj kostry dříve, nežli nabyla náležitých rozměrů.

V osnově jsou pouze druhy cviků, aniž je vyznačeno nářadí, na němž se mohou konati. Je možno proto cvičiti na každém, byť jednoduchém nářadí, zaručuje-li bezpečnost žákovu a vylučuje-li úraz. Není-li vhodného nářadí, konejte se větší měrou cvičení bez nářadí. Při výběru tělesných cvičení jest dbáti pokynů.

a) Na nižším stupni.

Cvičení konejte se pokud lze nejčastěji na čerstvém vzduchu hravým způsobem, tryskajícím z dětského zájmu. Při tom jsou hlavní cvičení prostná, totiž hry se zpěvy, říkankami a pod., jež žáci vymýšlejí podle vyučování prvouce způsobem dramatisačním a pohybově ilustračním.

Vedle toho jest cvičiti hry hybné bez náčiní i s náčiním s požadavky rychlosti (pochod, poklus). Vycházeti jest od her místních, dětem známých. Cvičme hry smyslové. Navykejme rytmickému dechu, jenž jest též prostředkem k tomu, aby se mluvidla stala fysiologicky schopnějšími.

Cvičením jest síliti skupiny svalové, které podmiňují správné držení těl při práci. Vyloučena jsou soustavná cvičení na nářadí kromě visů stojmo a cviků přímivých.

b) Na středním stupni.

I na tomto stupni převládejte cvičení prostná, různé cviky rychlosti a obratnosti, upravené se zřením na duševní vývoj žactva. Vylučují se cviky zbytečně namáhající mysl. Cvičení budiž rozmanité a všestranné.

c) U hochů na vyšším stupni.

Vedle stupňovaných cvičení v rychlosti a vytrvalosti, hovějících probouzejícímu se pudu po závodivosti, zvyšuj se cvičením s nářadím i na nářadí obratnost a síla cvičenců.

Všechny hochy jest vésti k tomu, aby pokud možná naučili se před ukončením školní docházky plovati.

d) U dívek na vyšším stupni.

Zvláště jest přihlížeti k cvičením na čerstvém vzduchu, která působí čilý oběh krve. Na nářadí pěstují se hlavně visy a cvičení správného držení těla. Cviků obratnosti užívej se častěji nežli cviků síly a vytrvalosti; cviky v dlouhotrvajícím podporu se vylučují.

Chody, klusy, tance a cvičení podle hudby nebo za zpěvu konejte se často. Při cvičení, při pochodu zpívejte se vhodné písně, zvláště národní. Při všech cvičeních dbej se správného držení těla a ladné chůze. Také dívky učte se plovati, v létě užívejte vzdušných lázní a v zimě bruslete, sáňkujte a jezděte na lyžích.

Vycházky konají se mimo pravidelné hodiny tělesné výchovy aspoň jednou za měsíc. K tomu účelu buď ve čtvrtém a pátém školním roce uprázdněn jeden půlden, od šestého školního roku jeden celý den. Přesahuje-li počet zúčastněných žáků 50, rozdělí se na dvě samostatná oddělení. Na smíšených školách pětitřídních doporučuje se žáky čtvrtého a pátého školního roku cvičiti společně, ale podle pohlaví odděleně. Při tělesných cvičeních dbej se zvýšenou měrou všech příkazů zdravotních. Je-li u některých cvičenců lékařsky zjištěno, že jsou stiženi úchylkami nebo vadami ústrojí tělesných (srdce, plic a pod.), učitelé volte pro ně cvičení tak, aby vyhovovala jejich tělesnému stavu. Do uzavřených místností přiváděj se stále za cvičení čerstvý vzduch. Cvičení dechová a cviky uklidňující konejte se tam vždy při otevřených oknech.

V tělocvičnách nesmějí žáci ani učitelé cvičiti v botách. Chlapci mohou cvičiti jen v krátkých spodkách. U dívek se předpokládá, že na všech stupních budou konati tělesná cvičení v lehkém šatě, zakrývajícím trup a v krátkých tmavých spodkách.

Nemá-li škola řádné tělocvičny, letního cvičiště nebo hřiště, lze zatím s mládeží cvičiti na školních dvorcích i na jiných vhodných místech.

Vycházky (putování) jest konati účelně a spojovati je s úkoly, které jim dodávají určitého rázu. Na nich navykají si žáci vytrvalé chůzi, cvičí se jejich smysly, prohlubuje se pozorovací a usuzovací schopnost, překonávají se obtíže území, stupňuje se výkonnost ke hrám, při zvedání, nošení a házení břemen, znenáhla otužují se žáci proti vlivům povětrnosti a zamezuje se, aby se nevysílili na výletě polodenním nebo celodenním. S počátku konají se vycházky jen za příznivého počasí, později i za méně příznivého. Míra vytrvalého pochodu, stanovená pro jednotlivé školní roky, značí cestu k cíli a nazpět. V zimě možno nahraditi vycházky podle místních poměrů sáňkováním, bruslením nebo lyžařením, v létě koupáním. Přespolní žáky možno podle potřeby zprostiti povinné účasti na školních vycházkách a cvičeních sportovních.

Mládeži školní jest dovoleno, aby se účastnila tělovýchovných cvičení v tělovýchovných sdruženích a spolcích, ale jen tehdy, zachovává-li se při tom řád školní a vyučovací i ostatní předpisy školní. (Výnos ministerstva školství a ná-

rodní osvěty z 24. května 1922, čís. 56.909, Věstník IV, 261, čís. 97. — O čištění tělocvičen viz výnosy ministerstva školství a národní osvěty z 18. dubna 1921, čís. 79.555/20, Věstník III, 180, čís. 64, a z 11. ledna 1922, čís. 12.744/21, Věstník IV, 54, čís. 28.)

10. Ruční práce chlapecké.

Účelem ručních prací chlapeckých jest rozvoj schopností, které podmiňují tuto činnost.

Cílem ručních prací chlapeckých jest projev, jenž co nejdokonaleji splňuje záměr po stránce věcné (obsahové) a formální (vkusu).

Ruční práce chlapecké vycházejí z představy a touhy projeviti se činem; z materiálu a techniky pracovní, jež se snaží výkonem oduševniti; z myšlenky, již se snaží výtvarně zhmotniti.

Budí přirozené sklony činnostní (výrazové, výrobní, zkumné, sestrojovací, tvořivé, napodobovací, zdobné), rozvíjejí je, řídí a pořádají činné jejich projevy, aby směřovaly za výsledky výchovně cennými.

Uvádějí předměty učebné ve vzájemnost a soustřeďují je na podkladě učiva, potřeb napodobovacích a projevu dítěte.

Dovršují a psychologicky ukončují předchozí činnost duševní, sdružují teorii a praksi v jednotu poznání, seznamují se zásadami hmotné práce a poskytují zkušenosti, jež jsou podkladem vzdělání věcného a pohybového.

Výchovná hodnota ručních prací tkví v tom, že cvičí rozum, pamět, představivost, obrazivost a logické myšlení, rozvíjejíce tak základní činnost ducha.

Budí radost z práce, samovolný zájem, rozvíjejí osobité schopnosti, řídí rozhled obrazotvornosti a vedou k opravdovosti v úsudku a myšlení; sebepozorováním, samočinností a svépomocí zvyšují důvěru v sebe a jsou činem povahotvorným.

Sílí vůli, vedou k trpělivosti, vytrvalosti, přesnosti, pořádku, čistotě, píli a přispívají tak k rozvoji mravní kázně.

Navádějí účelně k spořádané součinnosti při společném díle a prohlubují tak cítění sociální a kolektivní. Budí krasocit a tříbí vkus. Učí znáti hmotnou práci, ceniti ji a vážiti si jí. Rozvíjejí obratnost, zručnost, dovednost, zdokonalují smysly, zvyšují tělesnou zdatnost a podporují tak zdravý vývoj tělesný.

Jsou střediskem vědního a citového nazírání na přírodní materiál, východiskem poznání kulturního rozvoje lidstva. Poskytují vědomosti. Tvoří základy praktické inteligence. Přispívají k správné volbě životního povolání.

Ruční práce stavte dítě před úkoly, povzbuzujte jeho osobitou snahu po vlastním výrazu a objevu. Směřujte k tomu, aby žák samostatně myslil, hledal, zkoušel a docházel pokud lze vlastními cestami k poznání, osvojení poznatků a zdolání úkolů.

Podněcujte a podporujte samostatnou tvořivost a přivádějte k plné platnosti osobité schopnosti. Postupujte od prakse k teorii a poskytujte žákovi příležitosti, aby prací ověřoval své předpoklady teoretické. Veďte k přímému a vnitřnímu obeznamování s přírodou, hmotami, skutečným postupem práce a k zacházení s materiálem a nástroji. Buďte potěšením a osvěžením žactvu a protiváhou sedění.

Dávejte přednost volnému projevu, pohybu a práci venku na zdravém vzduchu, zvláště není-li účelně zařízené pracovny. Šetřte zvýšenou měrou všech zdravotních příkazů. Pečlivým dozorem na žáky a vhodným poučováním předcházejte možným úrazům.

Ve školní praksi jeví se ruční práce na nižším stupni jako hravá práce, na středním a vyšším stupni jako práce.

Veškerá práce buď psychologicky zdůvodněná a se stanoviska dítěte vnitřně chtěná. Hodnota její nespočívá jenom ve výrobě, výrobku, ani v její hospodářské ceně a v užitkovém stanovisku dospělých, ale v příležitosti zaměstnati dítě tak, aby dovedlo účelně užíti svých rozvitých schopností na každém místě a v každém jiném případě, tedy v její výchovné a vzdělávací hodnotě.

Měřítkem jejím nebuď toliko množství nacvičených řemeslných zručností, nýbrž hledání a nalézání vlastní cesty.

Práce buď žákům milá, věku, touhám, potřebám, silám a schopnostem přiměřená. Vzněcuj chut a lásku k práci další.

Práce v hmotách veď k soucítění s daným materiálem, technikou, jež zvolenému materiálu nejvíce vyhovuje a jeho vlastnosti nejvíce rozvinuje. Užívej hmot nejpřístupnějších, především z domácího prostředí (buď v něm užívaných nebo opomíjených) a buď řízena požadavky účelnosti. Proto při výrobě budiž dána přednost předmětům sledujícím krajní účelnost (předmětům praktickým) před předměty výhradně zdobnými. Zdoby buď užito jen tam, kde toho žádá požadavek zvýšené účelnosti nebo opodstatněná potřeba krásy.

Každý výrobek slouž určitému účelu. Buď zroben z takové hmoty a v takovém tvaru a provedení, jež účelu tomu nejlépe vyhovuje.

Ruční práce chlapecké směřujte k rozvoji vkusu po stránce t e o r e t i c k é i p r a k t i c k é.

V t e o r i i zvyšujte schopnost rozumového a citového posuzování a hodnocení:

a) výtvarné práce a výrobků vlastních a výtvarných projevů spolužáků podle toho, do jaké míry splňují požadavky dané nebo samovolně řešené úlohy,

b) výrobků řemeslných a průmyslových podle toho, do jaké míry vyhovují požadavkům účelnosti, vhodnosti látky, dokonalého provedení, krásy, tvaru a barvy,

c) výtvorů prvopočáteční, lidové a postupně vyšší vzdělanosti výtvarné podle toho, do jaké míry vyhovují požadavkům účelnosti nebo krásy.

Buďte úctu k projevům vyšší vzdělanosti technické a lásku k projevům vyšší vzdělanosti umělecké.

V p r a k s i směřujte k tomu, aby bylo využito všech schopností k hmotnému vyjádření určité výtvarné myšlenky, jevící se buď jako nápodoba, ilustrace (hmotná), návrh a sestrojení nových forem.

Ruční práce jsou p r o s t ř e d k e m v y c h o v á v a c í m a v y u č o v a c í m. Ve výchově a učbě uplatňují se jako z á s a d a v y c h o v á v a c í a v y u č o v a c í a jako u č e b n ý p ř e d m ě t. Na nižším stupni jsou součástí prvoučného vyučování, na středním a vyšším stupni se jim vyučuje ve zvláštních hodinách, ač i na těchto stupních se má zásada spojitosti s ostatním vyučováním co nejvíce zachovávati.

Jakožto z á s a d a v y c h o v á v a c í a v y u č o v a c í jsou ruční práce protiváhou trpného vnímání a osvojování představ a užije se jich na všech stupních, při všech příležitostech a při vší školské práci, kde s prospěchem ztělesniti možno činnost duševní.

Takto pojaté ruční práce víží se k touhám a zájmům dětským, jak přinášejí je dětská přirozenost, změny ročních dob a významné nebo poutavé události v přírodním i společenském prostředí žactva. Přizpůsobují se podle výchovných potřeb sociálním okolnostem, povšechnému rázu a zaměstnání kraje, drobným potřebám denního života v rodině, škole i okolí a snadno dostupnému materiálu. Využívají při tom všech pohnutek, které udržují dítě při hře a práci doma i venku.

Připínajíce se k veškerému vyučování, oživují a uskutečňují abstraktní poučky, zhmotňují, prohlubují a utvrzují učivo, poskytují zkušeností, které jsou podkladem věcného vzdělání, dávají příležitost zpracovávati náměty dané učbou a prakticky využíti zkušeností a poznatků nabytých ve škole i doma. Úzce souvisí s měřictvím, rýsováním a kreslením.

Zahrnují do sebe i práci v zahradě, přírodě a pokusy vyrobenými přístroji.

Ruční práce jako p ř e d m ě t u č b y doplňují jednostranné vzdělání teoretické rozvojem schopností ručních a směřují k oduševnění práce tělesné. Vyučuje se jim v čase zvláště vymezeném, ale vždy v souvislosti s ostatním učivem.

Bude-li ve třídě nebo v odděleních více žáků než 40, možno je vyučovati střídavě ve skupinách, při čemž se vyměří skupině polovina času vyučovacího.

K praksi školní připojují se podle potřeby příležitostnými výklady poučky o užívaných hmotách, pomůckách pracovních a technikách výrobních, dílenském zařízení, zdravotnickém opatření, způsobu a postupu výroby, rozpočtu, výrobní a prodejní ceně a o významu hmotné práce vůbec.

Aby se poznaly způsoby výroby lidové (domácké), rozvoj technických metod a prostředků výrobních, rozpětí výroby v jednotlivých oborech (tkaní na rámu, stavu po domácku, textilní průmysl — obrábění dřeva po domácku, dřevařský průmysl — hrnčířství v dílnách domácích, keramická továrna a pod.), podnikají se — podle místních okolností — vycházky do dílen, továren, pracoven umělců, navštěvují se trhy, veletrhy, výstavy a užívá se vhodných přednášek a poučných filmů.

Pro doplnění vzdělání, duševní samočinností nabytého, možno též užíti ukázkové práce přizvaných výrobců, odborníků (za součinnosti učitelovy).

Z učebného plánu se vylučují:

1. Práce zdravotně závadné, dlouho trvající a přepínající dětské síly (na př. jemná lupenková řezba).
2. Práce řemeslné a živnostenské povahy výdělkové (síťkování a pod.).
3. Bezduché kopírování vzorů.
4. Malicherné ozdůbkářství a práce nevkusné (na př. prstence a rámečky rafií ovíjené, práce ze střípků a skel do sádry vtlačovaných, předměty zdobné z přírodního dřeva [s korou], předměty zdobené nalepovanými ulitami a skleněnými korály, výlučně užitkové předměty povýšené na předměty zdobné nebo na předměty jinému účelu sloužící [vařečka na stuze jako věšák na klíče] a pod.).
5. Práce poškozující nábytek a zařízení školní.
6. Práce nákladné.

Ručním pracím chlapeckým, zvláště na vyšším stupni škol obecných, vyučuje se nejlépe ve vhodně upravených pracovnách. Úřady školní pečujte proto všemožně, aby se zřizovaly pracovny na školách, kde jen možno, především při stavbě nových budov školních. (Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 13. října 1922, č. 74.380, Věstník IV. č. 160.) Kde nelze zříditi pracovny ve škole, ať se umístí do škol na vhodné místo aspoň pracovní stoly.

Vyučuje-li se ručním pracím chlapeckým v pracovnách, lze tak konati po odděleních, zřízených podle ustanovení odst. 4 § 5 zákona ze dne 13. července 1922, č. 226 Sb. z. a n., § 13 vládního nařízení ze dne 4. dubna 1925, č. 64 Sb. z. a n. a § 22 min. vynesení ze dne 15. května 1925, č. 16.137-I (Věstník téhož ministerstva VII. str. 169, č. 71). Bude-li žáků více než 40, bude každé oddělení vyučováno jednou za 14 dní.

Při opatřování učebných pomůcek a potřeb pro vyučování ručním pracím výchovným ať se dbá min. vynesení ze dne 30. září 1923, č. 114.332-I, Věstník V. str. 542, č. 130.

11. Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství.

Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství obsahují soubor učiva, jímž se prakticky vzdělává současná dětská domácí prakse v oboru její hmotné i mravní kultury.

Úkolem ručních prací dívčích s naukou o domácím hospodářství je vzdělávati současnou dětskou domácí praksi.

Čerpají učivo z toho, co děti současně v rodinné domácnosti prožívají, zpracovávají živé zkušenosti dětské a zůstávají napořád v oblasti duševních potřeb a životních zájmů dítěte.

Cílem vyučování domácích nauk je žákyně učiniti způsobilejšími k tvořivé práci v oboru jim přístupné práce hospodyňské a připraviti je k vrůstu do osvícené a mravní rodinné domácnosti. Dosažením tohoto cíle sleduje se nepřímo další cíl, jímž je reforma dnešní domácnosti a soužití rodinného.

Domácí nauky sledují výběrem i metodickým uspořádáním učiva cíle praktické k účelům všeobecně vzdělávacím a výchovným. Vyučování tomuto před-

mětu poskytuje dívkám jednak základních vědomostí o řízení domácnosti, o pěstování zdraví členů rodinných, o péči a výchově dětí, o ošetřování nemocných, o sebevýchově dospívajících dívek, zvláště mravní a tělesné, jednak je cvičí v dovednostech a výkonech naznačených oborů, pokud jsou přiměřeny tělesným a duševním silám žákyň a podporují výchovné cíle obecné školy. Vzbuzuje v dívkách všestranné porozumění pro činnosti, jež utvářejí správný a šťastný život rodinný a v domácnosti. Podporuje a praktickým vyučováním ukájí zájem žákyň na těchto činnostech a připravuje tak pochopení a správné plnění úkolů, jež rodina a domácnost ukládají rozumné, pracovité a samostatné ženě.

Dívčími ručními pracemi jest rozuměti cvičení v řadění, úměrnosti a barevném souladu, háčkování, pletení, šití a spravování ruční, šití strojem, kroužkování, vyšívání, znamenání, braní míry, obkreslování a kreslení střihů, přistřihování, znalost příprav, látek a šicího stroje; naukou o domácím hospodářství se rozumějí práce domácí, domácí výchova, řízení domácnosti, domácí zdravověda, praktická cvičení a úprava pokrmů a nápojů.

Učitelka nechť volí práce, vyplývající z dětského zájmu, přiměřené schopnostem žákyň, přes to však takové, jimiž se získávají technické dovednosti a jež bystří smysly. Probírané učivo nechť tvoří každého roku promyšlený metodický celek. Ať se nekonají každého roku tytéž práce, nýbrž ať se dbá o jich obměnu. V třetím školním roce konejte se práce drobné, nevyžadující dlouhého času, v dalších letech se požadavky přiměřeně zvyšujte.

Vyrobené předměty, zejména prádlo, šaty a ozdoby bytu, přizpůsobujte se materiálem, tvarem a výzdobou svému účelu, požadavkům zdravotnictví a hospodářským potřebám domácího kraje. Služte praktické potřebě, buďte jednoduché, vkusné, z látek hodnotných a úsporně pořízené.

Výchovně a vzdělavatelně praktický ráz dívčích ručních prací vyžaduje, aby se při vyučování nejvyšší měrou užívalo součinnosti žákyň, aby bylo názorné a aby žákyně byly vedeny srozumitelnými, jasnými a důkladnými výklady učitelek, případnými pokusy o výpočty k samostatnému přemýšlení o všem, čemu se učí, a posléze po každé naučily se užívati získaných vědomostí a dovedností při svých pracích ručních nebo hospodyňských nebo při výkonech mravních.

Zásadám samočinnosti a názornosti vyučování vyhovuje se v dívčích ručních pracích výklady o používaném materiálu, nástrojích a strojích, zkouškami, jimiž se zjišťuje původ a jakost materiálu, výpočty k zjištění množství a ceny upotřebeného materiálu, četnými názory jednak skutečných prací, jednak diagramů znázorňujících postupy pracovní. Žákyně mají samy voliti tvar, po případě výzdobu hotovených ručních prací a připraviti několik návrhů, z nichž po úradě s učitelkou užijí nejlepšího. Návrhy se pracují v hodinách dívčích ručních prací. Všechny ve škole zhotovené ruční práce jsou ukázkami vzorné práce dětské.

Nejde při nich tolik o mnohost jako o jakost a doporučuje se, aby se ve škole při přísném výběru hotovilo raději méně, ale pečlivě, svědomitě a správně pracovaných ukázek. Volí se takové druhy a techniky, jež mají svou krajovou oprávněnost, jsou doposud předmětem čilé výroby domácké a při nichž by se cvičily nejen příslušné svaly ruční, ale pěstovala i obraznost a účasten byl úsudek a vkus žákyň. V krajích, kde lidové umění je posud domovem, kde lid robí různé předměty tkaním, paličkováním atd. a zdobí je vlastními technikami, věnuje se všemu tomu školou bedlivá pozornost a žákyním se vštěpuje podle míry zvláštního nadání.

Pracovní metody při poučování o pracích hospodyňských směřují k tomu, aby jasnými výklady žákyně byly získány pro racionální způsoby pracovní v oboru domácího hospodářství a aby jen takovým způsobům práce ve škole navykly. Vyčíslení a propočítávání všech měřitelných veličin, zvláště při topení, osvětlování a vaření, při různých druzích nákupu, při možných úsporách času, peněz, materiálu nabývá tu zvýšeného významu a vyžaduje neustálého upotřebení.

Příslušnými pokusy podporovaná praktická cvičení ve vaření přesně dbají, aby se účelně využívalo toho, co poskytuje místní kraj.

Při učivu, které se probírá jak v občanské nauce a výchově, tak v domácích naukách, postupuj se tak, aby v hodinách občanské nauky a výchovy myšlenka náležitě se objasnila a vzbudila se pro ni žádoucí citová nálada, v hodinách domácích nauk přistup se potom k praktickým cvikům. Z té příčiny je nutno, aby učitel občanské nauky a výchovy pracoval ve stálém dorozumění s učitelkou domácích nauk.

Vyučování dívčím ručním pracím a nauce o domácím hospodářství v zásadě udílí se hromadně, nicméně uplatňuje se v něm při stále četnějších příležitostech vyučování skupinové a dochází i k učení individuálnímu, případně k samoučení žákyň.

Skupinové vyučování je na místě při praktických pokusech ve vaření, při praní a žehlení, při mytí a čištění a jiných pracích hospodyňských, dětmi ve škole konaných. Sahá se k němu místy i při vyučování dívčím pracím ručním, aby nadanější dívky rychleji pracující nebyly nečinné a aby se méně zručným žákyním poskytovalo dosti času k práci potřebného.

Vyučování domácím naukám často provázejí pokusy fysikální, chemické a biologické. Koná je učitelka a žákyně je mohou opakovati, jindy samy žákyně podle návodů a pokynů učitelky.

Vyučování domácím naukám velmi podporují vycházky do všech míst, kde se vyrábějí, prodávají nebo kde se vzorně užívá materialií, nádobí, nářadí, nábytku a strojů užívaných v domácnosti. Doporučují se také návštěvy jeslí, opatroven, mateřské školy, poraden pro matky a kojence nejstaršími žákyněmi.

Řádné vyučování dívčím ručním pracím a nauce o domácím hospodářství udílí se v účelně zřízené pracovně a ve školní kuchyni.

Úřady školní pečujte všemožně, aby se zřizovaly všude, kde jen možno, především při stavbě nových budov školních. (Výnos min. škol. a nár. osvěty ze dne 13. října 1922, čís. 74.380/Věstník IV, č. 160.) Zemské školní rady učiní opatření, aby vydržovatelé škol zřídili v době nejbližší aspoň prozatímní kuchyně. Nežli se tak stane, smí se pro vyučování užívati kuchyní dobročinných spolků nebo soukromých.

K vyučování dívčím ručním pracím a nauce o domácím hospodářství jest třeba, aby každá škola měla dobře zásobenou sbírku pomůcek vyučovacích. Doporučuje se, aby pro jeden nebo několik okresů zřízena byla vzorná sbírka dražších pomůcek, zvláště moderních strojů hospodyňských, jež by se na určitou dobu školám zapůjčovaly.

Dívčím ručním pracím a nauce o domácím hospodářství vyučuje se na školách obecných buď po třídách, buď ve zvláštních odděleních, zřízených podle ustanovení odst. 4, § 5, zákona ze dne 13. července 1922, čís. 226 Sb. z. a n., § 13 vlád. nařízení ze dne 4. dubna 1925, čís. 64 Sb. z. a n., §§ 18, 19, 21 a 22 výnosu ministerstva školství a národní osvěty ze dne 15. května 1925, čís. 16.137-I (Věstník ministerstva školství a národní osvěty roč. VII, str. 169, čís. 171). V oddělení lze spojovati žákyně různých školních roků jen podle zásad platných pro tvoření vyučovacích oddělení v předmětech literních.

Je-li v postupné třídě dívčí více nežli 40 žákyň, rozdělí se pro vyučování ženským ručním pracím a domácím naukám do dvou vyučovacích skupin. Žákyně postupné třídy dívčí s jejími pobočkami rozdělí se do skupin o nejvyšším počtu 40 žákyň. Pokud by však takové zřizování vyučovacích skupin vyžadovalo, aby se zvýšil náklad školní, buďte dříve vyslechnuti vydržovatelé školy.

Vaření učí se žačky od 6. školního roku, a to zpravidla ve 3 hod. týdně. Kde se vaření neučí, vyhrazuje se nauce o domácím hospodářství v 6. až 8. školním roce jedna hodina týdně z celkového počtu hodin určených pro ruční práce dívčí a nauku o domácím hospodářství.

Při vaření jest zároveň vyučovati nejvýše 14 žákyň; je-li jich více, rozdělí se do potřebného počtu skupin.

C. Poznámky k osnovám pro ménětřídní školy.

Na ménětřídních školách střídá se vyučování přímé s nepřímým zpravidla po půlhodinách. Žactvo těchto škol sice má ročně méně hodin přímého vyučování, ale hodiny se pro žáky opakují po dva nebo tři roky a poskytují dostatečného času k osvojení, opakování a utvrzení učiva.

Na ménětřídních školách nutno zpravidla v jazyce vyučovacím a v počtech, na nižším stupni podle potřeby i v prvouce a na středním stupni, je-li třeba, též ve vlastivědě vyučovati po odděleních, jednotlivým předmětům reálným na vyšším stupni v ročních bězích (turnech), ostatním předmětům společně s přiměřeným zřením k různému věku žactva v požadavcích při dovednostech i v zaměstnání a jednotlivých návodech. Avšak i v jazyce vyučovacím a v počtech lze probírati společně učivo, které vyžaduje dobrého utvrzení a zabezpečení, poněvadž na něm buduje stupeň vyšší. V jazyce vyučovacím budou to jmenovitě základy pravopisu a v počtech mechanické zběhlosti. Při učení v bězích třeba dobře vymeziti učivo, které se v některém běhu úplně vyčerpává a zabezpečuje se v ostatních bězích jen opakováním, od učiva, které se v každém běhu opakuje a jenom rozšiřuje. Zevrubnější rozdělení učiva do jednotlivých běhů bude věcí podrobných osnov.

Vyučování nepřímé třeba upraviti tak účelně jako vyučování přímé. Při nepřímém vyučování lze vyučovati i jinému předmětu než při soudobém vyučování přímém. Pro soudobé vyučování přímé a nepřímé se volí takové předměty, kterým v témž čase lze s úspěchem bez zvláštních obtíží vyučovati, třebas jejich ráz byl odlišný.

Úkoly žákům při nepřímém vyučování ukládané jest voliti a promýšleti velmi bedlivě. Nechť jsou vždy pokračováním a praktickým užitím nebo doplňkem přímého vyučování, vyžadujícím po žákovi samostatného řešení daných případů. Nepřímé vyučování buď školou samoučení žákova.

Zvláštní péči při úpravě učiva vyžadují školy jednotřídní, zvláště v předmětech, při nichž se vyučuje společně. Na nich možno střídati vyučování podle potřeby i v době kratší než půlhodinové nebo vůbec v takové, jaké vyžaduje povaha učiva.

D. Učebné knihy pro věcné nauky.

Na vyšším stupni obecných škol (v 6. až 8. školním roce) jest dovoleno užívati zvláštních knih pro věcné nauky (zeměpis a dějepis, přírodopis a přírodozpyt), jsou-li ministerstvem školství a národní osvěty schváleny a v jeho Věstníku vyhlášeny (Ministerský výnos ze dne 24. listopadu 1923, čís. 132.459-I, Věstník V, str. 652).

II. Normální učebné osnovy pro školy obecné (ľudové).

A. Rozdělení školních roků do stupňů, tříd a oddělení.

Žactvo se rozděluje do tříd a oddělení podle tříd stupňů učiva.

Nižší stupeň obsahuje první a druhý školní rok, na školách jednotřídních a dvojtřídních první, druhý a třetí školní rok.

Třetí školní rok je přechodním útvarem mezi nižším a středním stupněm; na jednotřídních a dvojtřídních školách náleží stupni nižšímu, na trojtřídních a vícetřídních stupni střednímu.

Střední stupeň zahrnuje třetí, čtvrtý a pátý školní rok; jen na jednotřídních a dvojtřídních školách, na nichž třetí školní rok se připojuje stupni nižšímu, obsahuje čtvrtý a pátý školní rok.

Vyššímu stupni náleží šestý, sedmý a osmý školní rok.

První školní rok je vždy oddělením nebo třídou, na jednotřídních, dvojtřídních a trojtřídních školách oddělením, na ostatních třídou.

Na jednotřídních školách se žactvo zpravidla dělí do čtyř oddělení, která se s výjimkou prvého školního roku shodují s jednotlivými stupni. Při větším počtu žactva se doporučuje jednotřídní školu upraviti na jednotřídní školu dílnou.

Na dvojtřídních školách žactvo nižšího stupně (první až třetí školní rok) je v první, žactvo středního (čtvrtý a pátý školní rok) a vyššího stupně (šestý až osmý školní rok) v druhé třídě.

Trojtřídní školy mají v první třídě první a druhý školní rok, v druhé třídě třetí a čtvrtý školní rok a v třetí třídě pátý až osmý školní rok.

Vyšší stupeň (šestý až osmý školní rok) je oddělením na školách jednotřídních, dvojtřídních a trojtřídních, třídou na školách čtyřtřídních, pětitřídních a šestitřídních. Žactvo vyššího stupně na těchto školách se nerozděluje do dvou oddělení, nýbrž se vyučuje společně a učivo se probírá ve třech bězích.

Podrobné rozdělení školních roků do tříd a oddělení ukazuje tabulka.

Některým měšťanským školám jsou připojeny školy jednotřídní až čtyřtřídní, které mají jen pět školních roků; proto i pro tyto školy byly školní roky zvláště rozděleny, a stanoven počet hodin pro jednotlivé školní roky. Na dvojtřídních školách toho druhu se dovoluje podle místních poměrů zařaditi třetí školní rok buď do třídy první nebo druhé. Ve třídě první tvoří společné oddělení s druhým školním rokem, ve třídě druhé tvoří oddělení samostatné.

Rozdělení školních roků do tříd a oddělení.

a) Školy s osmi školními roky (1.—8. škol. rok).

Škola jednotřídní nedílná	*a* 1		*b* 2	3	*c* 4	5	*d* 6	7	8
Škola jednotřídní dílná	*a* 1		*b* 2	3	*a* 4	5	*b* 6	7	8
Škola dvoutřídní nedílná	*a* 1		*b* 2	3	*a* 4	5	*b* 6	7	8
Škola dvoutřídní dílná	*a* 1		*b* 2	3	*a* 4	5	*b* 6	7	8
Škola trojtřídní	*a* 1	*b* 2		*a* 3	*b* 4	*a* 5		*b* 6	7	8
Škola čtyřtřídní	1	*a* 2	*b* 3		*a* 4	*b* 5	6	7	8
Škola pětitřídní	1	2	3		*a* 4	*b* 5	6	7	8
Škola šestitřídní	1	2	3		4	5	6	7	8
Škola sedmitřídní	1	2	3		4	5	*a* 6	7	*b* 8
Škola osmitřídní	1	2	3		4	5	6	7	8

Oddělení
a = 1.
b = 2.
c = 3.
d = 4.

b) Školy s pěti školními roky (1.—5. škol. rok).

Škola jednotřídní	a 1	b 2	3	c 4	5
Škola dvoutřídní	a 1	b 2	a 3	b 4	5
Škola trojřídní	1	a 2	b 3	a 4	b 5
Škola čtyřtřídní	1	2	3	a 4	b 5
Škola pětitřídní	1	2	3	4	5

B. Skupina žáků a počet týdenních hodin.

1. Škola jednotřídní nedílná.

Třída	I.			
Oddělení	1.	2.	3.	4.
Školní rok	1.	2. 3.	4. 5.	6.—8.
Náboženství	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	½	2
Jazyk vyučovací	14½	7	8	8
Prvouka	10½	10½	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	3	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	2
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	2
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	6½	4	4	4
Kreslení	—	—	2	3* (1**)
Psaní	—	½	1	—
Zpěv	½	½	½	½
Tělesná výchova	2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	1	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—3***	3	6
Chlapci týdně	20	22	25	28
Dívky týdně	20	22—25	27	30

*) Pro chlapce.
**) Pro dívky.
***) Od 3. školního roku.

2. Škola jednotřídní dílná.

Třída	I.			
	Skupina nižší		Skupina vyšší	
Oddělení	1.	2.	1.	2.
Školní rok	1.	2. 3.	4. 5.	6.—8.
Náboženství	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	½	½
Jazyk vyučovací	10½	6	6	6
Prvouka	5½	5½	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	2	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	2
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	6½	3	3	4
Kreslení	—	—	1	1
Psaní	—	½	1	—
Zpěv	½	½	½	½
Tělesná výchova	½	½	1	1
Ruční práce chlapecké	—	—	½	½
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	— 3	3	4
Chlapci týdně	14	16	19	19
Dívky týdně	14	16—19	21	22

3. Škola dvoutřídní nedílná.

Třída	I.		II.	
Oddělení	1.	2.	1.	2.
Školní rok	1.	2. 3.	4. 5.	6.—8.
Náboženství	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	½	2
Jazyk vyučovací	11½	7	8	8
Prvouka	10½	10½	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	3	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	2
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	2
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	9½	4	4	4
Kreslení	—	—	2	3* (1**)
Psaní	—	½	1	—
Zpěv	½	½	½	½
Tělesná výchova	½	½	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	½	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	— 3	3	6
Chlapci týdně	20	22	25	28
Dívky týdně	20	22—25	27	30

*) Pro chlapce.
**) Pro dívky.

4. Škola dvoutřídní dílná.

Třída	I.		II.	
Oddělení	1.	2.	1.	2.
Školní rok	1.	2. 3.	4. 5.	6.—8.
Náboženství	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2	1/2
Jazyk vyučovací	12/2	12/2	6	6
Prvouka	6/2	6/2	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	2	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	3
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	6/2	3	3	3
Kreslení	—	—	1	1
Psaní	—	1/2	1	1
Zpěv	1/2	1/2	1/2	1/2
Tělesná výchova	1/2	1/2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	1/2	1/2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	— 2	3	4
Chlapci týdně	16	17	20	21
Dívky týdně	16	17—19	22	24

5. Škola trojtřídní.

Třída	I.		II.		III.	
Oddělení	1.	2.	1.	2.	1.	2.
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.	6. 7. 8.
Náboženství	2	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	½	½	½	½
Jazyk vyučovací	11½	7	8	8	8	8
Prvouka	10½	10½	—	—	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	3	3	4	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	5½	4	4	4	4	4
Kreslení	—	—	½	½	2	3*(1**)
Psaní	—	½	1	1	1	—
Zpěv	½	½	½	½	½	½
Tělesná výchova	½	½	2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	½	½	1	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3	6
Chlapci týdně	20	22	24	25	26	28
Dívky týdně	20	22	26	27	28	30

*) Pro chlapce.
**) Pro dívky.

6. Škola čtyřtřídní.

Třída	I.	II.		III.		IV.
Oddělení	—	1.	2.	1.	2.	—
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.	6.—8.
Náboženství	2	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2	1/2	1/2	2
Jazyk vyučovací	11/2	8	8	8	8	8
Prvouka	10/2	10/2	—	—	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	6/2	4	4	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	6/2	4	4	4	4	4
Kreslení	—	—	1/2	2	2	3*(1**)
Psaní	—	1/2	1/2	1	1	—
Zpěv	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
Tělesná výchova	4/2	4/2	4/2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	1/2	1	1	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3	6
Chlapci týdně	20	23	24	26	26	28
Dívky týdně	20	23	26	28	28	30

*) Pro chlapce.
**) Pro dívky.

7. Škola pětitřídní.

a) S osmi školními roky.

Třída	I.	II.	III.	IV.		V.
Oddělení	—	—	—	1.	2.	—
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.	6.—8.
Náboženství	2	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2	1/2	1/2	2
Jazyk vyučovací	10 1/2	8	8	8	8	8
Prvouka	10/2	10/2	—	—	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	6/2	4	4	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	6/2	4	4	4	4	4
Kreslení	—	—	1/2	2	2	3*) 1**)
Psaní	—	1/2	1/2	1	1	—
Zpěv	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
Tělesná výchova	4/2	4/2	2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	1/2	1	1	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3	6
Chlapci týdně	20	23	24	26	26	28
Dívky týdně	20	23	26	28	28	30

*) Pro chlapce.

**) Pro dívky.

7. Škola pětitřídní.

b) S pěti školními roky.

Třída	I.	II.	III.	IV.	V.
Oddělení	—	—	—	—	—
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.
Náboženství	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2	1/2	1/2
Jazyk vyučovací	14/2	8	8	8	8
Prvouka	10/2	10/2	—	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	6/2	3	4
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	—	—
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	—	—
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	—	—
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	—	—
Počty s naukou o tvarech měřických	6/2	4	4	4	4
Kreslení	—	—	1	2	2
Psaní	—	2/2	2/2	1	1
Zpěv	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2
Tělesná výchova	4/2	4/2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	2/2	1	1
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3
Chlapci týdně	20	23	24	25	26
Dívky týdně	20	23	26	27	28

8. Škola šestitřídní.

Třída	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.
Oddělení	—	—	—	—	—	—
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.	6. 8.
Náboženství	2	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	½	½	1	2
Jazyk vyučovací	11½	8	8	8	8	8
Prvouka	10½	10½	—	—	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	6½	3	4	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	—	—	
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	—	—	2
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	—	—	
Počty s naukou o tvarech měřických	6½	4	4	4	4	4
Kreslení	—	—	1	2	2	3*(1)**
Psaní	—	½	½	1	1	—
Zpěv	½	½	½	½	½	½
Tělesná výchova	½	½	2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	½	1	1	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3	6
Chlapci týdně	20	23	24	25	26	28
Dívky týdně	20	23	26	27	28	30

*) Pro chlapce.
**) Pro dívky.

9. Škola sedmitřídní.

Třída	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Oddělení	—	—	—	—	—	—	—
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7. 8.
Náboženství	2	2	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2	1/2	1/2	1	2
Jazyk vyučovací	11/2	8	8	8	8	7	6
Prvouka	10/2	10/2	—	—	—	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	6/2	3	4	—	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	—	—	2	3
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	—	—		
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	—	—	2	3
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	—	—		
Počty s naukou o tvarech měřických	6/2	4	4	4	4	4	4
Kreslení	—	—	1	2	2	3*(2**)	3*(1*)
Psaní	—	2/2	2/2	1	1	1	—
Zpěv	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2	2/2
Tělesná výchova	4/2	4/2	2	2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	2/2	1	1	2	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3	6	6
Chlapci týdně	20	23	24	25	26	27	28
Dívky týdně	20	23	26	27	28	30	30

*) Pro chlapce.
**) Pro dívky.

10. Škola osmitřídní.

Třída	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.
Oddělení	—	—	—	—	—	—	—	—
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
Náboženství	2	2	2	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2	1/2	1/2	1	2	2
Jazyk vyučovací	11 1/2	8	8	8	8	7	6	6
Prvouka	10 1/2	10 1/2	—	—	—	—	—	—
Věcné nauky: Vlastivěda	—	—	6/2	3	4	—	—	—
Věcné nauky: Zeměpis	—	—	—	—	—	2	3	3
Věcné nauky: Dějepis	—	—	—	—	—			
Věcné nauky: Přírodopis	—	—	—	—	—	2	3	3
Věcné nauky: Přírodozpyt	—	—	—	—	—			
Počty s naukou o tvarech měřických	6/2	4	4	4	4	4	4	4
Kreslení	—	—	1	2	2	* 3 (**2)	* 3 (**1)	* 3 (**1)
Psaní	—	1/2	1/2	1	1	1	—	—
Zpěv	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
Tělesná výchova	1/2	1/2	2	2	2	2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	1/2	1	1	2	2	2
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3	6	6	6
Chlapci týdně	20	23	24	25	26	27	28	28
Dívky týdně	20	23	26	27	28	30	30	30

*) Pro chlapce.
**) Pro dívky.

11. Obecné školy o pěti školních rocích.

a) Škola jednotřídní.

Třída	I.		
Oddělení	1.	2.	3.
Školní rok	1.	2.—3.	4.—5.
Náboženství	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2
Jazyk vyučovací	11 1/2	8	8
Přvouka	10 1/2	10 1/2	—
Vlastivěda	—	—	4
Počty s naukou o tvarech měřických	6 1/2	4	4
Kreslení	—	—	2
Psaní	—	1/2	1
Zpěv	1/2	1/2	1/2
Tělesná výchova	1/2	1/2	1/2
Ruční práce chlapecké	—	—	1
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	3	3
Chlapci týdně	20	23	26
Dívky týdně	20	23—26	28

b) Škola dvoutřídní.

Třída	I.		II.	
Oddělení	1.	2.	1.	2.
Školní rok	1.	2.	3.	4.—5.
Náboženství	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	½	½
Jazyk vyučovací	11½	8	8	8
Prvouka	10½	10½	—	—
Vlastivěda	—	—	3	3
Počty s naukou o tvarech měřických	6½	4	4	4
Kreslení	—	—	1	2
Psaní	—	½	1	1
Zpěv	½	½	½	½
Tělesná výchova	½	½	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	1	1
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3
Chlapci týdně	20	23	24	25
Dívky týdně	20	23	26	27

c) Škola trojtřídní.

Třída	I.	II.		III.	
Oddělení	—	1.	2.	1.	2.
Školní rok	1.	2.	3.	4.	5.
Náboženství	2	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	1/2	1/2	1/2
Jazyk vyučovací	14/2	8	8	8	8
Prvouka	10/2	10/2	—	—	—
Vlastivěda	—	—	6/2	4	4
Počty s naukou o tvar. měřických	6/2	4	4	4	4
Kreslení	—	—	1/2	2	2
Psaní	—	1/2	1/2	1	1
Zpěv	1/2	1/2	1/2	1/2	1/2
Tělesná výchova	4/2	4/2	4/2	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	1/2	1	1
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3	3
Chlapci týdně	20	23	24	26	26
Dívky týdně	20	23	26	28	28

d) Škola čtyřtřídní.

Třída	I.	II.	III.	IV.
Oddělení	—	—	—	1.—2.
Školní rok	1.	2.	3.	4.—5.
Náboženství	2	2	2	2
Občanská nauka a výchova	—	—	½	½
Jazyk vyučovací	11½	8	8	8
Prvouka	10½	10½	—	—
Vlastivěda	—	—	6½	4
Počty s naukou o tvarech měřických	6½	4	4	4
Kreslení	—	—	1	2
Psaní	—	½	½	1
Zpěv	½	½	½	½
Tělesná výchova	4½	4½	2	2
Ruční práce chlapecké	—	—	½	1
Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství	—	—	3	3
Chlapci týdně	20	23	24	26
Dívky týdně	20	23	26	28

C. Účel a rozvrh učiva.

Náboženství.

Výměru a rozdělení učiva náboženského na jednotlivé školní roky ustanoví podle § 3 zákona ze dne 13. července 1922, č. 266 Sb. z. a n., úřady církevní.

1. Občanská nauka a výchova.

Účel. Občanská nauka a výchova má obsahovati základní poznatky o státě československém, o státních formách a zřízeních vůbec a československých zvláště, o zařízení života hospodářského, sociálního, politického a kulturního. Má vésti k republikánské výchově občanstva československého tak, aby každý bez rozdílu a bez újmy národnosti i náboženství již od mládí byl schopen pochopiti nejen svá občanská práva, nýbrž i své občanské povinnosti k Československé republice, jejímž je občanem. Občanská výchova má býti výchovou k demokracii, lásce k bližnímu, národu a republice, ke vzájemné snášelivosti a úctě. Připravuje ji k pochopení občanských práv i povinností a vyvíjí v ní všechny vlastnosti, které tvoří základ dobré a šlechetné povahy.

Třetí školní rok.

Rodina. Rodiče a děti, rodinné ctnosti. Ostatní osoby v domácnosti. Příbuzní, sousedé, cizí lidé. Vzájemnost mezi lidmi. Pomoc potřebnému. Úcta k stáří a předkům. Svornost. Přátelství. Slušné chování.

Lidské zaměstnání, dělba práce. Cena práce a úcta k ní. Naši pomocníci v práci: domácí zvířata a stroje.

Škola. Učitel a žáci: vzájemný styk. Rodina a škola. Spolužáci.

Majetek. Peníze. Šetrnost. Bohatí a chudí.

Obec. Správa obce. Úředníci a zřízenci obecní. Soužití v obci. Pošta. Cesty a spojovací prostředky v obvodu obce; péče o ně. Hasičstvo. Ochrana majetku. Bezpečnostní služba. Lékař. Náš kraj. Náš národ. Naše vlast. 28. říjen. Hymny, státní znak. Masaryk. Ochrana památek. Vzpomínka na padlé.

Čistota těla, oděvu, našeho okolí. Význam slunce, vzduchu a vody pro zdraví. Otužování. Střídmost. Lihoviny. Práce a odpočinek.

Příroda a její krásy. Láska k přírodě a jejím tvorům. Květiny, zvířata a člověk. Možné nehody a úrazy v přírodě.

Společenské ctnosti: pravdivost, zdvořilost, úslužnost, slušnost, skromnost.

Čtvrtý školní rok.

Rodina, rod, národ. Vzájemnost. Úcta k památkám po předcích. Práce. Překonávání počátků, úsilí, pilnost. Práce živitelkou. Nezaměstnanost. Práce hmotná a duševní. Zahaleči, příživníci. Různá zaměstnání. Mzda. Odpočinek. Ochrana stáří. Ochrana slabých.

Rodina a škola. Školní docházka. Škola základ vzdělanosti. Druhy a účel škol. Místní školní rada. Školní kronika. Význam dobrých knih.

Obec, okres. Rodiště, bydliště, příslušnost. Volby do obce. Obecní samospráva. Obecní majetek. Okresní samospráva. Humanitní ústavy (chudobinec, sirotčinec). Obecní kronika, archiv. Vlast, národ. Obnovení československého státu. Spojovací prostředky v okrese a zemi. Péče o bezpečnost: Policie, četnictvo, vojsko.

Práce a majetek. Blahobyt.

Čistota, střídmost. Pravidelnost v denním životě. Cestování. Lihoviny a kouření.

Příroda. Vysvětlování přírodních úkazů nyní a jindy. Pověry. Krása a vznešenost přírody. Přírodní památky. Živly a síly přírodní. Nebezpečí, neštěstí a náhody v přírodě.

Dobrý člověk. Poctivost, upřímnost, obětavost. Spravedlnost a tresty jindy a nyní.

Pátý školní rok.

Rodina, základ obce a státu. Vznik společnosti, osad, měst. Opuštění, nalezenci, sirotci, žebráci. Sousedé, jejich soužití a sousedské ctnosti (vzájemná pomoc, podpora, důvěra, přátelství, svépomoc). Národní vlastnosti dobré a špatné.

Práce živitelka. Úcta k práci.

Škola základ pokroku. Potřeba vzdělání. Nevědomost, pověra. Knihovny, vzdělávací spolky. Školy střední, odborné a vysoké. Věda a umění.

Obecní, okresní a zemská samospráva. Okresní a zemský majetek, budovy, podniky, úřady atd. Dopravní prostředky. Národ a stát. Politická správa. Státní úřady. Povinnost občanů. Daně. Vojenská povinnost. Práva občanů. Rovnoprávnost, demokracie. Republika. Státní znak, vlajka, hymny.

Majetek a jeho ochrana. Peněžní ústavy. Povinná péče o nemajetné. Chudinství.

Přirozená životospráva. Veřejné zdravotnictví. Epidemie, léčebné ústavy, nemocnice. Nemocenská pojišťovna. Úrazy, první pomoc. Desinfekce a očkování. Ochrana od nakažlivých nemocí. Tělesná výchova, sport.

Šetření zvláštností a přírodních památek. Okrašlování domova.

Touha po sebezdokonalování. Sociální cítění. Snášelivost. Láska k bližnímu a všem živým tvorům.

Šestý školní rok.

Rodina a domov. Rodina základ státu. Příslušnost, domovské právo. Obec. Soužití v obci. Práva a povinnosti občanů. Obecní zřízení. Volby, volební řád. Úkoly obce. Spory a soudy.

Práce, její smysl, účel a druhy. Radost z práce. Sebedůvěra, svépomoc.

Práce a majetek. Hospodárnost a šetrnost. Bohatství a chudoba. Přepych a prostota. Veřejný majetek. Peníze, peněžnictví, peněžní ústavy. Pojišťování.

Škola a vzdělanost. Význam vzdělání. Školy a vzdělanost dříve a nyní. Knihovny a čítárny. Přednášky, kursy. Samoučení. Ušlechtilé zábavy.

Zdraví a nemoc. Střídmost. Čistota. Střízlivost a abstinence. Zdravá životospráva. Společenské nemoci. Zdravotnická zařízení. Dorost Československého červeného kříže. Masarykova liga proti tuberkulose.

Obec, země, stát. Republika. Vznik Československé republiky. T. G. Masaryk zasloužil se o stát. Demokracie a rovnoprávnost. Láska k vlasti.

Krása domova, úprava obce a okolí.

Nejdůležitější poučení o stavebním řádě. Přírodní krásy a památky a jejich ochrana. Jak se chovati v přírodě.

Lidumilná zařízení. Slabí v lidské společnosti. Solidarita. Úcta k přesvědčení jiného. Snášelivost.

Sedmý školní rok.

Rodina, rod, národ. Vznik národa, podmínky jeho rozvoje. Menšiny. Rovnoprávnost. Národní povaha. Ctnosti a nectnosti našeho lidu. Pravé vlastenectví.

Dělba práce. Výrobci, zprostředkovatelé, spotřebitelé. Zemědělství, řemesla, průmysl, obchod, duševní povolání. Povolání veřejná a soukromá. Podnikavost. Soutěž. Družstevnictví. Nezaměstnanost. Vystěhovalectví.

Vzdělanost, osvěta; umění. Prostředky sebevzdělání. Tisk. Lidovýchova. Badání, objevy, vynálezy. Věda. Technický pokrok. Osvětou k svobodě. Musea. Ochrana historických a uměleckých památek.

Vlastnictví: majetek soukromý a veřejný. Státní majetek. Daně. Poplatky.

Duševní a tělesná životospráva. Sport. Tělovýchovné spolky. Sebeovládání. Sebekázeň. Zdrželivost. Zdravotnická zřízení ve státě.

Republika a monarchie. Demokracie. Svoboda. Ústava. Státní znaky, prapory a hymny. Volba do Národního shromáždění. Poslanecká sněmovna a senát. Zákony a nařízení. President. Vláda. Úřady. Bezpečnost a obrana státu. Branná povinnost. Soudnictví.

Zákonitost a účelnost v přírodě. Přírodní památky a jejich ochrana. Okrašlovací snahy. Cestování po vlasti.

Pravda a lež. Svědomitost. Svědomí. Dobročinnost. Společenské choroby: zločinnost, sebevražednost.

Osmý školní rok.

Domov, vlast. Rodinné zřízení. Úcta a vděk zasloužilým lidem. T. G. Masaryk, vzor mládeži.

Organisace práce. Zákon o osmihodinné pracovní době. Ochrana dělnictva. Nejdůležitější poučení o živnostenském řádě. Společenské nerovnosti, úsilí a jejich vyrovnání. Práce, zdroj blahobytu. Mzda, zisk. Duševní práce tvůrčí. Myslitelé a objevitelé.

Vzdělanost. Sebevzdělání. Péče o vzdělání lidu. Školství v Československé republice. Nejdůležitější poučení o školních zákonech. Národní kultura, všelidská civilisace. Společenský pokrok. Sebepoznání.

Základní pojmy z národního hospodářství. Spořivost.

Tělesná a duševní hygiena. Nejdůležitější předpisy o veřejném zdravotnictví. Škodlivé zlozvyky. Zdravotnická zřízení a spolky.

Přehled zřízení a správy v obci a okrese. Správa země. Státní správa. Vláda v demokracii (vláda většiny). Obory státní správy (přehled státního zřízení). Nejdůležitější státní útvary. Veřejný řád a bezpečnost. Povinnosti a práva státních občanů. Příležitostné poučování o nejdůležitějších ustanoveních občanského a trestního zákona. Rovnost národů. Společnost národů, její vznik, organisace, úkoly a práce. Mezinárodní smírčí soudy. Mezinárodní smlouvy a záruky. Společné statky lidstva: Věda, civilisace, umění, vynálezy. Čím náš národ přispěl k civilisaci lidstva. Válka a mír. Úsilí o světový mír a sblížení lidstva. Náboženská a národní snášelivost.

Přírodní zákony. Člověk a svět.

Láska k lidem. Bratrství. Lidskost. Podmínky šťastného života.

2. Jazyk vyučovací.

Účel. Rozuměti spisovné řeči slyšené, čtené i napsané. Vyjadřovati jí myšlenky ústně i písemně správně, výrazně a srozumitelně. Čísti správně a s porozuměním tištěné i psané. Příležitostně vštěpovati známost základních tvarů i druhů písemnictví národního a zmínky o spisovatelích.

a) Československý, znění českého.

První školní rok.

Cvičení řeči. Všecky vyučovací předměty, zvláště prvouka, podněcují a rozpoutávají dětskou řeč a usilují o osobitý slovní výraz žáků. Hojné cviky mluvní, vyprávění napodobivé i podle vlastních zážitků. Učiti zpaměti, přednášeti i dramatisovati vhodné básničky, zejména z lidové poesie.

Čtení a psaní. Čísti s přízvukem. Psáti písmem hůlkovým nebo psacím.

Druhý školní rok.

Cvičení řeči. Soustavnými cviky mluvními buď rozvíjena řeč žáků a rozmnožována zásoba slov. Cvičiva poskytují jednak prvouka, jednak vlastní zkušenosti žákovy. Samostatně vyprávěti čtené i zažité. Přednášeti i dramatisovati vhodné básničky, zejména plody lidové poesie.

Čtení. Zřetelně čísti podle znamének rozdělovacích. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Čtené vypravovati.

Mluvnice. Rozlišovati větu, slovo, slabiku, hlásku a písmeno. Jména podstatná, slovesa, jména přídavná podle vnějších znaků.

Pravopis. Slabiky a samohlásky krátké a dlouhé, ů a ú. Souhlásky tvrdé a měkké; příležitostně upozorňovati na psaní jasných souhlásek na konci slabik. Tečka. Otazník. Vykřičník. Velká písmena.

Třetí školní rok.

Cvičení řeči. Jako v druhém školním roce se zvýšenými požadavky. Přednášeti a dramatisovati.

Čtení. Čísti zřetelně a s porozuměním podle znamének rozdělovacích se správným přízvukem slovním. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Čísti pro sebe. Vyprávěti čtené.

Mluvnice. Bytost, rod a číslo podstatných jmen. První pád jednotného a množného čísla jmen podstatných a přídavných, kmenů zřejmě tvrdých. Osoby obojího čísla sloves v oznamovacím a rozkazovacím způsobu v snadných tvarech. Trojí slovesný čas.

Pravopis. Nejdůležitější slova, v jichž kmenech se píše po obojetných souhláskách y. Poučení o psaní jasných hlásek na konci slabik. Podstatná jména vlastní. Koncovky času přítomného, pokud se v nich chybuje v mluvě i písmě.

Sloh. Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společné krátké slohové celky ústně.

Čtvrtý školní rok.

Cvičení řeči. Jako na předchozím stupni se zvýšenými požadavky. Žáci se také učí tutéž myšlenku vyjadřovati různým způsobem. Přednášeti i dramatisovati vhodné články se zvýšenými požadavky.

Čtení. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Čtení pro sebe. Vypravovati čtené.

Mluvnice. Jednoduchá věta. Podmět, přísudek a přívlastek. Příčestí činné. Shoda podmětu s přísudkem. Prvý a čtvrtý pád podstatných a přídavných jmen. Cvičiti i jiné pády, v nichž se místní mluva odchyluje od spisovného jazyka. Zájmena osobní a číslovky základní i řadové.

Pravopis. Psaní y a i po obojetných souhláskách ve slovech základních i odvozeninách; ě a je po obojetných. Obdoba v koncovkách ohýbacích. Koncovky příčestí.

Sloh. Písemná reprodukce krátkých článků a příběhů. Obměny a popisy. Návod k samostatnému písemnému vyprávění vlastních pozorování a příhod. Dětské dopisy.

Pátý školní rok.

Cvičení řeči. Vypravovati vlastní pozorování a příhody nebo z učiva ostatních předmětů, zvláště z vlastivědy. Přednášeti i dramatisovati cenné básně i prózu.

Čtení. Stručný obsah článků. Hojný výcvik ve čtení pro sebe.

Mluvnice. Rozbor jednoduché věty rozvité i složené. Předmět, příslovečné určení. Předpona, přípona. Slova základní a odvozená. Nejdůležitější tvrdé a měkké vzory jmen podstatných a přídavných. Stupňování přídavných jmen a příslovcí. Slovesný rod trpný. Rozeznávati zájmena, číslovky, příslovce; druhy slov.

Pravopis. Rozlišovati předpony a předložky. Rozdělování slov složených. Předložky z a s. Obdoba v koncovkách ohýbacích. Přímá řeč. Příležitostné psaní vlastních jmen, vyjádřených jménem přídavným. Psaní běžných cizích slov.

Sloh. Jako ve čtvrtém školním roce se zvýšenými požadavky. Dopisy.

Šestý školní rok.

Cvičení řeči. Samostatně a správně vyprávěti obsah četby. Vypravovati vlastní pozorování a příhody nebo z učiva ostatních předmětů. Přednášeti i dramatisovati cenné básně i prózu s požadavky zvýšenými.

Čtení. Pěstovati příležitostně čtení výrazné a krásné. Myšlenkový rozbor článků, vyhledávání osnovy, rozvíjení myšlenkového obsahu krátkých článků. Čtení pro sebe. Příležitostně snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích. Sborové recitace.

Mluvnice. Jednoduchá věta s několika stejnými členy větnými. Souvětí souřadné a podřadné. Řeč přímá a nepřímá. Nejdůležitější tvary, vazby a rčení, v nichž se místní mluva odchyluje od spisovné řeči. Tvarosloví podstatného jména a slovesa mimo tvary odchylné. Přídavná jména přivlastňovací, zájmena, číslovky a příslovce se zřetelem na správnou mluvu a pravopis. Ve spojení se skloňováním a časováním krácení a měkčení hláskové. Odvozování slov.

Pravopis. Zdokonalovati užívání znamének rozdělovacích; středník. Soustavně procvičovati a utužovati nabyté znalosti. Užívání slovníku pravopisného.

Sloh. Krátké líčení vlastních pozorování nebo příhod. Písemné vyprávění a popisy. Rozhovor (dialog i písemně). Jednoduché dopisy a jednací písemnosti.

Sedmý školní rok.

Cvičení řeči. Vypravování zážitků. Krátký obsah článků podle osnovy. Výrazné přednášení. Krásná rčení a úsloví (fraseologie).

Čtení. Rozbory vhodných článků po stránce obsahové i formální. Čtení pro sebe. Hodnotiti krásu básnické a prosaické tvorby, hlavní druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Příležitostné zmínky o větě bezpodmětné a výpustkové. Souvětí souřadné a podřadné. Odchylky a zvláštnosti u jmen podstatných, sloves a jmen přídavných. Číslovky a zájmena. Přehledné opakování všech druhů slov. Příležitostné další příklady tvoření slov.

Pravopis. Zjišťovati pravopisnou jistotu diktáty.

Sloh. Další cviky v líčení vlastních pozorování a příhod. Vypravování a popisy, k nimž dá popud vyučování nebo život a při nichž se zdůrazní řádný postup myšlenek. Rozmluvy ústně i písemně. Dopisy. Jednací písemnosti.

Osmý školní rok.

Cvičení řeči. Jako v sedmém školním roce.

Čtení. Jako v sedmém školním roce.

Mluvnice. Druhy souvětí. Základní poučení o vazbách přechodníkových. Další odchylky a zvláštnosti podstatných jmen a sloves. Opakování a doplnění nejdůležitějších poznatků z nauky o pádech. Shrnutí a procvičení učiva v přehledný celek, aby se dosáhlo jistoty v základních tvarech a obratech spisovné mluvy.

Pravopis. Interpunkce, zejména v souvětích. V pravopise buď dosaženo jistoty, kterou jest zjišťovati diktáty.

Sloh. Další cviky v líčení vlastních příhod a pozorování. Samostatné vypravování, popisy a líčení, k nimž dá popud život a vyučování. Rozmluvy. Dopisy. Jednací písemnosti (také protokoly).

Druhý a třetí školní rok.

(Školy dvoutřídní.)

Cvičení řeči. Jako v druhém školním roce.

Čtení. Jako v druhém školním roce.

Mluvnice. Rozlišovati větu, slovo, slabiku, hlásku a písmeno. Jména podstatná, slovesa, jména přídavná podle vnějších znaků. Bytost, rod a číslo podstatných jmen. První pád jednotného a množného čísla jmen podstatných a přídavných kmenů zřejmě tvrdých. Osoby obojího čísla sloves v oznamovacím a rozkazovacím způsobu ve snadných tvarech. Trojí slovesný čas.

Pravopis. Slabiky a samohlásky krátké a dlouhé, ů a ú. Souhlásky tvrdé a měkké. Psaní souhlásek jasných a temných na konci slabik. Velká písmena. Koncovky času přítomného, pokud se v nich chybuje v mluvě a písmě.

Sloh. Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společné krátké slohové celky ústně.

Druhý a třetí školní rok.

(Školy čtyřtřídní.)

Oddělení prvé jako v druhém školním roce.
Oddělení druhé jako v třetím školním roce.
Zpravidla se obě oddělení zaměstnávají společně.

Druhý, třetí a čtvrtý školní rok.

(Školy jednotřídní.)

Cvičení řeči. Soustavnými cviky mluvními buď rozvíjena řeč žáků a rozmnožována zásoba slov. Cvičivo poskytují jednak prvouka, jednak vlastní zkušenosti žákovy. Požadavky se stále zvyšují, žáci se učí tutéž myšlenku vyjadřovati různým způsobem. Přednášeti i dramatisovati vhodné články.

Čtení. Zřetelné čtení podle znamének rozdělovacích. Výklad neznámých slov a porozumění smyslu čtených článků. Čtení pro sebe. Vypravovati čtené.

Mluvnice. Rozlišovati větu, slovo, slabiku, hlásku a písmeno. Jména podstatná, slovesa, jména přídavná podle vnějších znaků. Bytost, rod a číslo podstatných jmen. První pád jednotného a množného čísla jmen podstatných a přídavných, kmenů zřejmě tvrdých. Osoby obojího čísla sloves v oznamovacím a rozkazovacím způsobu v snadných tvarech. Trojí slovesný čas. Jednoduchá věta. Podmět, přísudek a přívlastek. Příčestí činné. Shoda podmětu s přísudkem. Prvý a čtvrtý pád podstatných a přídavných jmen. Cvičiti i jiné pády, v nichž se místní mluva odchyluje od spisovného jazyka. Zájmena osobní a číslovky základní i řadové.

Pravopis. Rozlišovati větu, slovo, slabiku, hlásku a písmeno. Velká písmena. Slabiky krátké a dlouhé. Souhlásky tvrdé, měkké a obojetné; psaní y a i v kmenech i příponách. Psaní souhlásek jasných a temných na konci slabik. Příčestí s koncovkou -li a -ly. Rozlišovati předložky a předpony, rozdělovati slova složená.

Sloh. Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společné krátké slohové celky.

Třetí a čtvrtý školní rok.

(Školy trojtřídní.)

Oddělení prvé jako v třetím školním roce.
Oddělení druhé jako ve čtvrtém školním roce.
Zpravidla se obě oddělení zaměstnávají společně.

Čtvrtý a pátý školní rok.

(Školy dvoutřídní.)

Cvičení řeči. Vypravovati vlastní pozorování a příhody nebo z učiva ostatních předmětů, zvláště z vlastivědy. Přednášeti i dramatisovati cenné básně i prózu.

Čtení. Pokusy o myšlenkový rozbor snadnějších článků a vyhledávání osnovy. Čtení pro sebe.

Mluvnice. Jednoduchá věta. Podmět, přísudek a přívlastek. Příčestí činné. Shoda podmětu s přísudkem. Prvý a čtvrtý pád podstatných a přídavných jmen. Cvičiti i jiné pády, v nichž se místní mluva odchyluje od spisovného jazyka. Zájmena osobní a číslovky základní i řadové. Rozbor jednoduché věty rozvité a složené. Předmět, příslovečné určení, předpona, přípona. Slova základní a odvozená. Nejdůležitější tvrdé a měkké vzory jmen podstatných a přídavných. Stupňování přídavných jmen a příslovcí. Slovesný rod trpný. Rozeznávati zájmena, číslovky, příslovce; druhy slov.

Pravopis. Psaní y a i po obojetných ve slovech základních a odvozeninách; ú ve složeninách. Slabiky mě a mně; ě a je po obojetných. Psaní sou-

hlásek jasných a temných na konci slabik. Obdoba v koncovkách ohýbacích. Koncovky příčestí. Rozlišovati předložky a předpony. Rozdělování slov složených. Přímá řeč. Psaní vlastních jmen. Psaní běžných cizích slov.

Sloh. Písemné reprodukce krátkých článků a příběhů. Obměny a popisy. Návod k samostatnému písemnému vypravování vlastních pozorování a příhod. Dětské dopisy.

Čtvrtý a pátý školní rok.

(Školy čtyřtřídní a pětitřídní s osmi škol. roky.)

Oddělení první jako ve čtvrtém školním roce.
Odělení druhé jako v pátém školním roce.
Zpravidla se obě oddělení zaměstnávají společně.

Pátý až osmý školní rok.

(Školy jednotřídní.)

Cvičení řeči. Podávati správně obsah čteného čím dále volněji a samostatněji. Vypravovati vlastní pozorování a příhody nebo z učiva jednotlivých předmětů. Obsahy článků podle osnovy. Přednášeti i dramatisovati cenné básně i prózu.

Čtení. Čtení krásné. Myšlenkové rozbory článků. Vyhledávání osnovy, po případě také rozvíjení myšlenkového obsahu krátkých článků. Příležitostně snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích. Čtení pro sebe. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Jednoduchá věta rozvitá. Souvětí souřadné i podřadné. Skloňování jmen podstatných i přídavných vůbec. Časování sloves. Číslovky, zájmena, příslovce, předložky, spojky a citoslovce. Stupňování přídavných jmen a příslovcí. Tvoření slov. Obeznámiti se s užíváním slovníku.

Pravopis. Psaní vlastních jmen a běžných cizích slov. Rozlišovati předpony a předložky. Rozdělovati slova složená. Předložky s a z. Pravopis ohýbacích koncovek. Přímá řeč. Interpunkce. Občasné zjišťování pravopisné jistoty diktáty.

Sloh. Krátká líčení vlastních pozorování a příhod. Obměny. Návod k samostatnému písemnému vypravování. Písemné reprodukce krátkých článků a příběhů. Rozmluvy (dialog). Jednoduché dopisy. Jednací písemnosti.

Šestý až osmý školní rok.

(Školy dvojtřídní a trojtřídní.)

Cvičení řeči. Podávati správnou řečí obsah čteného čím dále volněji a samostatněji. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva jednotlivých předmětů. Krátký obsah článků podle osnovy. Přednášeti a dramatisovati cenné básně i prózu.

Čtení. Čtení krásné. Myšlenkový rozbor článků, zkracování článků, po případě i rozvíjení myšlenkového obsahu krátkých článků. Příležitostně snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Věta jednoduchá. Souvětí souřadné i podřadné. Řeč přímá i nepřímá. Základní poučení o vazbách přechodníkových. Nejdůležitější tvary, vazby a rčení, v nichž se místní mluva odchyluje od spisovného jazyka. Skloňování podstatných a přídavných jmen i s úchylkami v řeči často užívanými. Časování sloves. Zájmena zhruba, číslovky, příslovce, předložky a spojky, citoslovce. Stupňování přídavných jmen a příslovců. Odvozování slov. Hledati ve slovníku.

Pravopis. Psaní vlastních jmen, vyjádřených jménem podstatným a přídavným. Pravopisná cvičení souběžná s učivem mluvnickým, zejména jistota v psaní y a i, í a í v příponách. Znaménka rozdělovací. Užívání slovníku pravopisného.

Sloh. Krátká líčení vlastních pozorování nebo příhod. Obměny. Písemná vypravování a popisy ze života školního i mimoškolního, při nichž se zdůrazní řádný postup myšlenek. Rozmluvy. Dopisy a jednací písemnosti.

Šestý až osmý školní rok.

(Školy čtyřtřídní a pětitřídní s osmi školními roky a školy šestitřídní.)

Oddělení první jako v šestém školním roce.
Oddělení druhé jako v sedmém a osmém školním roce.
Zpravidla se obě oddělení zaměstnávají společně.

Sedmý a osmý školní rok.

Cvičení řeči. Vypravování čteného, slyšeného a zažitého, se zvýšenými požadavky. Krátký obsah článků podle osnovy. Výrazné přednášení. Sborové recitace.

Čtení. Další cviky ve čtení krásném. Rozbory vhodných článků po stránce obsahové i formální. Probouzeti smysl pro krásu básnické i prozaické tvorby. Příležitostné zmínky o spisovatelích. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Jednoduchá věta s několika stejnými členy větnými. Příležitostné zmínky o větách bezpodmětných a výpustkových. Souvětí souřadné a podřadné. Řeč přímá a nepřímá. Základní poučení o vazbách přechodníkových. Odchylky a zvláštnosti jmen podstatných, přídavných, sloves, číslovek a zájmen. Přehledné opakování všech druhů slov, hláskoslovných a kmenoslovných poznatků. Opakování a procvičení učiva v přehledu. Obeznámiti se s užíváním slovníku.

Pravopis. Interpunkce, zejména v souvětích. Zjišťovati pravopisnou jistotu častějšími diktáty.

Sloh. Cviky v líčení vlastních pozorování a příhod. Obměny. Volná vypravování a popisy. Rozmluvy. Dopisy. Jednací písemnosti.

b) **Československý, znenia slovenského.**

Prvý školský rok.

Cvičenie reči. Všetky vyučovacie predmety, najmä prvouka, podnecujú a rozvíjajú detskú reč a usilujú sa o individuálny slovný výraz žiakov. Hojné cviky mluvné, vyprávanie napodobivé i podľa vlastných zkúseností. Učiť zpamäti, prednášať i dramatizovať vhodné básničky, najmä z ľudovej poezie.

Čítanie a písanie. Čítať s prízvukom. Písať písmom tlačeným (paličkovým) alebo písaným.

Druhý školský rok.

Cvičenie reči. Sústavnými cvikmi mluvnými buď rozvíjaná reč žiakov a rozmnožovaná zásoba slov.

Cvičivo poskytujú jednak prvouka, jednak vlastné zkúsenosti žiakove. Samostatné rozprávanie čítaného i zažitého. Prednášať i dramatizovať vhodné básničky, najmä plody ľudovej poezie.

Čítanie. Zreteľne čítať podľa delidiel (znamienok rozdeľovacích). Výklad neznámych slov a smyslu čítaných článkov. Rozprávanie čítaného.

Mluvnica. Rozoznávať vety, slová, slabiky, hlásky, písmená malé a veľké. Mená podstatné, slovesá, mená prídavné podľa vonkajších znakov.

Pravopis. Delenie slov na slabiky. Slabiky a samohlásky krátke a dlhé. Dvojhlásky ia, ie, iu, ou, ô v slabikách. Spoluhlásky tvrdé a mäkké; príležitostne upozorňovať na spoluhlásky obojetné a na písanie jasných a temných spoluhlások na konci slabík. Bod, otáznik, vykrikník. Veľké písmená.

Tretí školský rok.

Cvičenie reči. Ako v druhom školskom roku so zvýšenými požiadavkami. Prednášať a dramatizovať.

Čítanie. Čítať zreteľne a s porozumením podľa delidiel so správnym prízvukom slovným. Výklad neznámych slov a smyslu čítaných článkov. Čítať pre seba. Rozprávať čítané.

Mluvnica. Bytosť, rod a číslo podstatných mien. Prvý pád jednotného a množného počtu mien podstatných a prídavných, kmeňov zrejme tvrdých. Osoby oboch čísel slovies v oznamovacom a rozkazovacom spôsobe v snadných tvaroch.

Pravopis. Najdôležitejšie slová, v kmeni ktorých sa píše po obojetných spoluhláskach y. Poučenie o písaní jasných a temných spoluhlások na konci slabík. Vlastné podstatné mená. Koncovky času prítomného, nakoľko sa v nich robia chyby v reči i písme. Krátenie slabík v koncovkách prídavných mien a slovies. Mäkčenie spoluhlások d, l, n, t samohláskami e a i, dvojhláskami ia, ie, iu.

Najčastejšie sa vyskytujúce slová s ä, ô, ľ a s polosamohláskami l, r, ĺ, ŕ.

Sloh. Ústné vypravovanie príhod z vlastnej zkúsenosti. Spoločné krátke slohové celky ústne.

Štvrtý školský rok.

Cvičenie reči. Ako na predchodiacom stupni so zvýšenými požiadavkami. Žiaci sa učia jednu a tú istú myšlienku vyjadrovať rôznym spôsobom. Prednášať a dramatizovať vhodné články a básne so zvýšenými požiadavkami.

Čítanie. Výklad neznámych slov a smyslu čítaných článkov. Čítanie pre seba. Rozprávanie čítaného.

Mluvnica. Jednoduchá veta. Podmet, prísudok a prívlastok. Príčastie činné. Shoda podmetu s prísudkom. Prvý a štvrtý pád podstatných a prídavných mien. Cvičiť aj iné pády, v ktorých sa miestné nárečie odchyľuje od spisovného jazyka. Zámená osobné, číslovky základné a radové.

Pravopis. Písanie y a i po obojetných spoluhláskach v slovách základných i odvodeninách. Slabiky mäkké a tvrdé. Obdoba v koncovkách ohýbacích. Koncovky príčastia.

Sloh. Písomná reprodukcia krátkych článkov a príbehov. Obmeny (zamieňanie času, osôb a počtu v článkoch) a opisy. Návod k samostatnému písomnému rozprávaniu vlastných pozorovaní a príhod. Detské listy.

Piaty školský rok.

Cvičenie reči. Rozprávanie vlastných pozorovaní a príhod alebo z učiva ostatných predmetov, najmä z vlastivedy. Prednášať a dramatizovať cenné básne i prózu.

Čítanie. Stručný obsah článkov. Hojné cvičenie v čítaní pre seba.

Mluvnica. Rozbor jednoduchej vety rozvitej. Predmet, určenie príslovkové. Predpona, prípona. Slová základné a odvodené. Najdôležitejšie tvrdé a mäkké vzory mien podstatných a prídavných. Stupňovanie prídavných mien a prísloviek. Slovesný stav trpný. Rozoznávať zámená, číslovky, príslovky; druhy slov.

Pravopis. Rozoznávať predpony a predložky. Rozdeľovanie složených slov. Predložky s a z. Obdoba v koncovkách ohýbacích. Priama reč. Príležitostné písanie vlastných mien, vyjadrených menom prídavným. Písanie bežných cudzích slov.

Sloh. Ako vo štvrtom školskom roku so zvýšenými požiadavkami. Listy.

Šiesty školský rok.

Cvičenie reči. Samostatne a správne rozprávať obsah čítaného. Rozprávanie vlastných pozorovaní a príhod alebo z učiva ostatných predmetov. Prednášať a dramatizovať cenné básne i prózu s požiadavkami zvýšenými.

Čítanie. Pestovať príležitostne čítanie výrazné a krásné. Myšlienkový rozbor článkov, vyhľadávanie osnovy, rozvíjanie myšlienkového obsahu krátkych článkov. Čítanie pre seba. Príležitostne snadnejšie druhy písomníctva a zmienka o spisovateľoch. Sborové recitácie.

Mluvnica. Jednoduchá veta s niekoľkými jednakými členmi vetnými (veta stiahnutá). Súvetie priradené a podradené. Reč priama a nepriama. Najdôležitejšie tvary, väzby a výrazy (frázy), v ktorých sa miestné nárečie odchyľuje od spisovnej reči. Tvaroslovie podstatného mena a slovesa okrem výnimiek. Prídavné mená privlastňovacie, zámená, číslovky a príslovky so zreteľom na správnu mluvu a pravopis. V spojení so skloňovaním a časovaním krátenie a mäkčenie hlások. Odvodzovanie slov.

Pravopis. Zdokonalovať sa v používaní delidiel; stredník. Sústavne precvičovať a utužovať nadobudnuté vedomosti. Používanie slovníka pravopisného.

Sloh. Krátke líčenie vlastných pozorovaní alebo príhod. Písomné rozprávania a opisy. Rozhovor (dialog i písomne). Jednoduché listy a spoločenské písomnosti.

Siedmy školský rok.

Cvičenie reči. Rozprávanie zážitkov. Krátky obsah článkov podľa osnovy. Výrazné prednášanie. Krásné výrazy (frázy), príslovia a porekadlá.

Čítanie. Rozbory vhodných článkov po stránke obsahovej i formálnej. Čítanie pre seba. Hodnotiť krásu básnickej a prozaickej tvorby, hlavné druhy písomníctva a zmienky o spisovateľoch. Návod k čítaniu v živote poškolskom.

Mluvnica. Príležitostné zmienky o vete bezpodmetnej a kusej. Súvetie priradené a podradené. Výnimky a zvláštnosti u mien podstatných, slovies a prídavných mien. Číslovky a zámená. Prehľadné opakovanie všetkých druhov slov. Ďalšie príklady tvorenia slov.

Pravopis. Zisťovať pravopisnú istotu diktátmi.

Sloh. Pokračujú cviky v líčení ďalších pozorovaní a príhod. Rozprávania a opisy, ku ktorým dá popud vyučovanie alebo život a pri ktorých sa zdôrazní riadny postup myšlienok. Rozhovory ústné i písomné. Listy. Spoločenské písomnosti.

Ôsmy školský rok.

Cvičenie reči. Ako v siedmom školskom roku.

Čítanie. Ako v siedmom školskom roku.

Mluvnica. Druhy súvetí.

Základné poučenie o väzbách prechodníkových. Ďalšie odchylky a zvláštnosti podstatných mien a slovies. Opakovanie a doplnenie najdôležitejších poznatkov z nauky o pádoch. Shrnutie a precvičenie učiva v prehľadný celok, aby sa dosiahlo istoty v základných tvaroch a obratoch spisovnej reči.

Pravopis. Interpunkcia, najmä v súvetiach. V pravopise treba nadobudnúť istoty, ktorú treba zisťovať diktátmi.

Sloh. Ďalšie cviky v líčení vlastných príhod a pozorovaní. Samostatné rozprávania, opisy a líčenia, ku ktorým dá popud život a vyučovanie. Rozhovory. Listy. Spoločenské písomnosti (i zápisnice).

Druhý a tretí školský rok.

(Školy dvojtriedné.)

Cvičenie reči. Ako v druhom školskom roku.

Čítanie. Ako v druhom školskom roku.

Mluvnica. Rozoznávať vetu, slovo, slabiku a hlásku. Písmená. Mená podstatné, slovesá, mená prídavné podľa vonkajších znakov. Bytosť, rod a číslo podstatných mien. Prvý pád jednotného a množného čísla podstatných a prídavných mien kmeňov zrejme tvrdých. Osoby slovies v oboch počtoch v spôsobe oznamovacom a rozkazovacom v snadných tvaroch. Tri slovesné časy.

Pravopis. Slabiky a samohlásky krátke a dlhé. Dvojhlásky ia, ie, iu, ou, ô. Spoluhlásky tvrdé a mäkké. Písanie spoluhlások jasných a temných na konci slabík. Veľké písmená. Koncovky času prítomného, nakoľko sa v nich

robia chyby v reči a písme. Mäkčenie spoluhlások d, t, l, n samohláskami e, i a dvojhláskami ia, ie, iu. Krátenie slabík v koncovkách prídavných mien a slovies.

Sloh. Ústné rozprávanie príhod z vlastnej zkúsenosti. Spoločné krátke slohové celky ústne.

Druhý a tretí školský rok.

(Školy štvortriedné.)

Oddelenie prvé ako v druhom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v treťom školskom roku.
Zpravidla sa obe oddelenia zamestnávajú spoločne.

Tretí a štvrtý školský rok.

(Školy trojtriedné.)

Oddelenie prvé ako v treťom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v štvrtom školskom roku.
Zpravidla sa obe oddelenia zamestnávajú spoločne.

Štvrtý a piaty školský rok.

(Školy jedno- a dvojtriedné.)

Cvičenie reči. Rozprávanie vlastných pozorovaní a príhod alebo z učiva ostatných predmetov, najmä z vlastivedy. Prednášať a dramatizovať cenné básne i prózu.

Čítanie. Pokusy o myšlienkový rozbor článkov a vyhľadávanie osnovy. Čítanie pre seba.

Mluvnica. Jednoduchá veta. Podmet, prísudok a prívlastok. Príčastie činné. Shoda podmetu s prísudkom. Prvý a štvrtý pád podstatných a prídavných mien. Cvičiť aj iné pády, v ktorých sa miestné nárečie odchyľuje od spisovného jazyka. Zámená osobné, číslovky základné a radové. Rozbor jednoduchej vety rozvitej. Predmet, určenie príslovkové, predpona, prípona. Slová základné a odvodené. Najdôležitejšie tvrdé a mäkké vzory mien podstatných a prídavných. Stupňovanie prídavných mien a prísloviek. Slovesný stav trpný. Rozoznávať zámená, číslovky, príslovky; druhy slov.

Pravopis. Písanie y a i po obojetných spoluhláskach v slovách základných i odvodených. Písanie spoluhlások jasných a temných na konci slabík. Obdoba v koncovkách ohýbacích. Koncovky príčastia. Rozoznávať predložky a predpony. Rozdeľovanie slov složených. Priama reč. Písanie vlastných mien. Písanie bežných cudzích slov.

Sloh. Písomné reprodukcie krátkych článkov a príbehov. Obmeny a opisy. Návod k samostatnému písomnému rozprávaniu vlastných pozorovaní a príhod. Detské listy.

Štvrtý a piaty školský rok.

(Školy štvortriedné a päťtriedné s 8 školskými rokmi.)

Oddelenie prvé ako v štvrtom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v piatom školskom roku.
Zpravidla sa obe oddelenia zamestnávajú spoločne.

Šiesty až ôsmy školský rok.

(Školy dvojtriedné a trojtriedné.)

Cvičenie reči. Podávať správnou rečou obsah čítaného čím ďalej voľnejšie a samostatnejšie. Rozprávanie vlastných pozorovaní a príhod alebo z učiva jednotlivých predmetov. Krátky obsah článkov podľa osnovy. Prednášať a dramatizovať cenné básne i prózu.

Čítanie. Čítanie krásné. Myšlienkový rozbor článkov, skracovanie článkov, po prípade i rozvíjanie myšlienkového obsahu krátkych článkov. Snadnejšie

druhy písomníctva a zmienky o spisovateľoch. Návod k čítaniu v živote poškolskom.

Mluvnica. Veta jednoduchá. Súvetie priradené a podradené. Reč priama i nepriama. Základné poučenie o väzbách priechodníkových. Najdôležitejšie tvary, väzby a výrazy (frázy), v ktorých sa miestné nárečie odchyľuje od spisovnej reči. Skloňovanie podstatných a prídavných mien i s výnimkami v reči často užívanými. Časovanie slovies. Zámená, číslovky, príslovky, predložky, spojky a citoslová. Stupňovanie prídavných mien a prísloviek. Odvodzovanie slov. Návod k používaniu slovníka.

Pravopis. Písanie vlastných mien, vyjadrených menom podstatným a prídavným. Pravopisné cvičenia súbežné s učivom mluvničným, najmä istota v písaní prípon. Delidlá. Používanie slovníka pravopisného.

Sloh. Krátke líčenie vlastných pozorovaní alebo príhod. Obmeny. Písomné rozprávania a opisy zo života školského i mimoškolského, pri ktorých sa zdôrazní riadny postup myšlienok. Rozhovory. Listy a spoločenské písomnosti.

Šiesty, siedmy a ôsmy školský rok.

(Školy štvor-, päť- a šesťtriedné.)

Oddelenie prvé ako v šiestom škol. roku.
Oddelenie druhé ako v siedmom a ôsmom škol. roku.
Zpravidla sa obe oddelenia zamestnávajú spoločne.

Siedmy a ôsmy školský rok.

Cvičenie reči. Rozprávanie čítaného, počutého a prežitého so zvýšenými požiadavkami. Krátky obsah článkov podľa osnovy. Výrazné prednášanie. Sborové recitácie.

Čítanie. Ďalšie cviky v čítaní krásnom. Rozbory vhodných článkov po stránke obsahovej i formálnej. Prebúdzať smysel pre krásu básnickej a prozaickej tvorby. Príležitostné zmienky o spisovateľoch. Návod k čítaniu v živote poškolskom.

Mluvnica. Jednoduchá veta s niekoľkými jednakými členmi vetnými. Príležitostné zmienky o vetách bezpodmetných a kusých. Súvetie priradené a podradené. Reč priama i nepriama. Základné poučenia o väzbách priechodníkových. Výnimky a zvláštnosti u mien podstatných, prídavných, slovies, číslovieok a zámen. Opakovanie všetkých druhov slov, hláskoslovných a kmeňotvorných poznatkov. Opakovanie a precvičenie učiva v prehľade. Oboznámiť sa so slovníkom.

Pravopis. Interpunkcia, najmä v súvetiach. Zistovať pravopisnú istotu častejšími diktátmi.

Sloh. Cviky v líčení vlastných pozorovaní a príhod. Obmeny. Voľné rozpravy a opisy. Rozhovory. Listy. Spoločenské písomnosti (i zápisnice).

c) Německý.

První školní rok.

Cvičení řeči. Prvouka rozpoutává vhodnými podněty dětskou řeč a usiluje o osobitý slovní výraz žáků. Řeč mládeže buď rozvíjena hojnými cviky mluvními, vyprávěním napodobivým i podle vlastních zážitků. Pamatování a přednášení vhodných básní.

Čtení a psaní. Čísti zvolna a s přízvukem německé nebo latinské písmo tiskací a psací. Psáti písmem hůlkovým a psacím nebo pouze psacím. Opisovati s tabule a ze slabikáře.

Druhý školní rok.

Cvičení řeči. Soustavnými cviky mluvními buď rozvíjena řeč žáků a rozmnožována zásoba slov. Dále cvičiva poskytují jednak prvouka, jednak

vlastní zkušenosti žákovy. Samostatné vyprávění čteného a zažitého. Pamatování a přednášení vhodných básní a článků.

Čtení. Vedle písma německého čísti také písmo latinské. Zvolna a zřetelně čísti znaménka rozdělovací. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Volné vyprávění čteného.

Mluvnice. Jednoduchá věta. Rozbor věty ve slova, slabiky a hlásky. Co se o věcech vypovídá. Podstatné jméno. Člen. Číslo jednotné a množné. Přídavné jméno. Sloveso. Osobní zájmeno v 1. pádě čísla jednotného a množného ve spojení se slovesem. Přítomný, souminulý, minulý a budoucí čas v rodě činném.

Pravopis. Správně psáti podle výslovnosti. Dělení slabik. Přehláska. Znaménka zakončující větu. Soustavné cviky v opisování. Diktáty.

Třetí školní rok.

Cvičení řeči. Jako v druhém školním roce se zvýšenými požadavky. Pamatování a přednášení vhodných básní a článků.

Čtení. Čísti zřetelně a s porozuměním podle znamének rozdělovacích se správným přízvukem. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Volné vyprávění čteného.

Mluvnice. Jednoduchá věta. Hlavní části věty. Přívlastek vyjádřený přídavným jménem nebo číslovkou. Podstatné jméno v čísle jednotném a množném. Člen. Sloveso; přítomný, souminulý, minulý a budoucí čas v rodě činném. Osobní zájmena; jak se jich užívá při oslovování. Přídavná jména, stupňování. Číslovky. Tvoření podstatných a přídavných jmen skládáním a odvozováním. Význam slov.

Pravopis. Dlouhé souhlásky (zdvojené souhlásky) a samohlásky. Dělení slov. Znaménka zakončující větu. Diktáty.

Sloh. Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společná skládání krátkých slohových celků ústně.

Čtvrtý školní rok.

Cvičení řeči. Jako na nižším stupni se zvýšenými požadavky. Pamatování a přednášení vhodných článků se zvýšenými požadavky.

Čtení. Čísti zběžně a správně podle smyslu. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Volné vyprávění čteného.

Mluvnice. Jednoduchá věta. Vedlejší členy věty. Podstatné jméno; jeho skloňování a skloňování přídavných jmen, zájmen a číslovek. Časování sloves. Slovesa pomocná. Způsob rozkazovací, neurčitý a příčestí. Rod činný a trpný. Zájmena, číslovky a nejdůležitější předložky. Příslovce. Citoslovce. Tvoření slov skládáním a odvozováním. Význam slov.

Pravopis. Další cviky. Tvrdé a měkké souhlásky na konci slov. Psaní souhlásky s. Velká počáteční písmena u zpodstatnělých sloves a přídavných jmen. Diktáty.

Sloh. Návod k samostatným písemným vyprávěním vlastních pozorování a příhod, k obměnám a popisům. Písemné reprodukce krátkých článků a pověstí. Dopisy.

Pátý školní rok.

Cvičení řeči. Podávati správný obsah čteného čím dále tím volněji a samostatněji. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva ostatních předmětů, zvláště z učení o domovině. Pamatování a přednášení cenných básní i článků prostomluvných.

Čtení. Čtení jako ve čtvrtém školním roce se zvýšenými požadavky. Pokusy o myšlenkový rozbor snadnějších článků a vyhledávání osnovy.

Mluvnice. Stejnorodé členy ve větě. Pojem složené věty. Druhy slov. Časování sloves. Skloňování podstatného jména s přídavným, s číslovkou nebo

zájmenem. Řízení pádu slovesem, přídavným jménem nebo předložkou. Tvoření slov skládáním a odvozováním. Význam slov. Čeleď slovní.

Pravopis. Další cviky. Slova stejně a podobně znějící. Psaní malých písmen. Diktáty. Obeznámiti se s užíváním slovníku.

Sloh. Písemná cvičení jako ve čtvrtém roce se zvýšenými požadavky, zvláště se zřením k rozmanitosti výrazu. Dopisy.

Šestý školní rok.

Cvičení řeči. Podávati správnou řečí obsah čteného čím dále tím volněji a samostatněji. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva ostatních předmětů. Pamatování a přednášení článků se zvýšenými požadavky.

Čtení. Čtení logické a krásné. Myšlenkový rozbor článků. Vyhledávání osnovy. Zkracování článků. Příležitě snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích.

Mluvnice. Rozdíl věty jednoduché a složené. Jednoduchá věta podrobněji. Části řeči, pokud jich vyžaduje skladba věty jednoduché. Ve shodě s ostatním učením jazykovým příležitě objasniti jednoduché případy tvoření slov a jich význam. Čeleď slovní.

Pravopis. Cviky připojené k učení mluvnickému a slohovému. Znaménka rozdělovací ve spojení s větoslovím. Užívati slovníku.

Sloh. Krátká líčení vlastních pozorování a příhod po dané přípravě. Obměny. Volná vyprávění a popisy. Dopisy a písemnosti jednací.

Sedmý školní rok.

Cvičení řeči. Volné podání čteného, slyšeného a zažitého jako ve třídě šesté se zvýšenými požadavky. Podávati krátký obsah článků podle jejich osnovy. Přednášení výrazné.

Čtení. Další cviky ve čtení krásném. Rozbory vhodných článků po stránce obsahové i formální. Probouzeti smysl pro krásy básnické i prosaické tvorby. Příležité zmínky o spisovatelích, probranou četbou zastoupených. Příležitostné poukazy na libozvučnost jazyka, na rytmus a rým. Návod k četbě v době poškolní.

Mluvnice. Druhy a způsoby jednoduché věty. Složená věta. Řeč přímá a nepřímá. Rozbor vět. Druhy slov se zřetelem k obtížím a úchylkám v řeči mluvené. Další cviky v tvoření slov a určování jich významu. Čeleď slovní.

Pravopis. Další cviky jako v šestém školním roce se zřetelem k cizím slovům v životě užívaným. Užívané zkratky. Znaménka rozdělovací ve spojení s větoslovím. Diktáty se zvýšenými požadavky.

Sloh. Další cviky v líčení vlastních pozorování a příhod. Vyprávění a popisy, k nimž dá popud vyučování nebo život. Dopisy. Jednoduché písemnosti jednací.

Osmý školní rok.

Cvičení řeči. Další cviky jako v šestém a sedmém školním roce. Přednášení výrazné a krásné.

Čtení. Jako v sedmém školním roce. Příležité zmínky o spisovatelích, probranou četbou zastoupených. Příležitostné poukazy na libozvučnost jazyka, na rytmus a rým. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Souvětí. Členy větné v platnosti věty. Věta kusá. Věta vložená. Rozbor vět. Opakovací a další cviky tvaroslovné, jak jich vyžaduje zvláště souvětí. Další cviky v tvoření slov a určování jejich významu se zřetelem k souznačnosti a mnohovýznamnosti. Čeleď slovní.

Pravopis. Cviky příležité a potřebou vyučovací vyvolané, zvláště s rozdělovacími znaménky. Diktáty se zvýšenými požadavky.

Sloh. Další cviky v líčení vlastních příhod a pozorování. Samostatné vyprávění, popisy a líčení, k nimž dá popud život a vyučování. Dopisy. Jednací písemnosti.

Druhý a třetí školní rok.

(Školy jednotřídní a dvojtřídní.)

Cvičení řeči. Jako v druhém školním roce.

Čtení. Jako v druhém školním roce.

Mluvnice. Jednoduchá věta. Rozbor věty ve slova, slabiky a hlásky. Co se o věcech vypovídá. Hlavní části věty. Podstatné jméno. Člen. Číslo jednotné a množné. Přídavné jméno; stupňování. Sloveso; přítomný, souminulý, minulý a budoucí čas v rodě činném. Osobní zájmeno; jeho užití ve spojení se slovesem. Přívlastek vyjádřený přídavným jménem nebo číslovkou. Tvoření slov; složená podstatná jména a odvozování přídavných jmen. Význam slov.

Pravopis. Správné psaní podle výslovnosti. Dělení slabik. Přehlásky. Dlouhé souhlásky (zdvojené souhlásky). Velká písmena. Znaménka zakončující větu. Soustavné cviky v opisování. Diktáty.

Sloh. Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společná skládání krátkých slohových celků ústně.

Druhý a třetí školní rok.

(Školy čtyřtřídní.)

První oddělení jako v druhém školním roce.
Druhé oddělení jako v třetím školním roce.

Třetí a čtvrtý školní rok.

(Školy trojtřídní.)

První oddělení jako v třetím školním roce.
Druhé oddělení jako v čtvrtém školním roce.
Obě oddělení pracují zpravidla společně.

Čtvrtý a pátý školní rok.

(Školy jednotřídní a dvoutřídní.)

Cvičení řeči. Jako na nižším stupni se zvýšenými požadavky. Podávati správně obsah čteného čím dále tím volněji a samostatněji. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva ostatních předmětů, zvláště z vlastivědy. Pamatování a přednášení vhodných článků se zvýšenými požadavky.

Čtení. Čísti zběžně a správně podle smyslu. Pokus o myšlenkový rozbor snadnějších článků a vyhledávání osnovy.

Mluvnice. Jednoduchá věta. Rozvíjející člen věty. Podstatné jméno a jeho skloňování. Skloňování přídavných jmen, zájmen a číslovek. Časování sloves. Pomocná slovesa. Způsob rozkazovací, neurčitý a příčestí. Rod činný a trpný. Zájmena, číslovky, důležité předložky a příslovce. Řízení pádů slovesem, přídavným jménem nebo předložkou. Citoslovce. Tvoření slov skládáním a odvozováním. Čeleď slovní.

Pravopis. Další cviky. Tvrdé a měkké souhlásky na konci slov. Psaní souhlásky s. Velká počáteční písmena u zpodstatnělých sloves a přídavných jmen. Slova stejně a podobně znějící. Diktáty. Obeznámiti se s užíváním slovníku.

Sloh. Návod k samostatnému vyprávění vlastních pozorování a příhod, k obměnám a popisům. Dopisy.

Čtvrtý a pátý školní rok.

(Školy čtyřtřídní a pětitřídní.)

První oddělení jako ve čtvrtém školním roce.
Druhé oddělení jako v pátém školním roce.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.
(Školy jednotřídní až šestitřídní.)

Cvičení řeči. Podávati správnou řečí obsah čteného i slyšeného čím dále tím volněji a samostatněji. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva ostatních předmětů. Přednášení výrazné a krásné.

Čtení. Čtení logické a krásné. Vyhledávati osnovu vhodných článků. Příležitě snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích. Příležitostné poukazy na libozvučnost jazyka, na rytmus a rým. Návod k četbě poškolní.

Mluvnice. Jednoduchá věta; její členy rozvíjecí. Stejnorodé členy ve větě. Řeč přímá a nepřímá. Složená věta. Rozbor vět. Druhy slov. Skloňování jména podstaného s přídavným, číslovkou nebo zájmenem. Řízení pádu slovesem, přídavným jménem a předložkou. Ve shodě s učením jazykovým tvoření slov a jich význam. Souznačnost a mnohovýznamnost slov. Čeleď slovní.

Pravopis. Další cvičení. Slova podobně znějící. Poučení o nezbytných slovech cizích. Nejobvyklejší zkratky. Znaménka rozdělovací ve větách. Diktáty se zvýšenými požadavky. Užívati slovníku.

Sloh. Krátká líčení vlastních pozorování nebo příhod po dané přípravě. Volná písemná vyprávění a popisy. Dopisy. Jednoduché písemnosti jednací.

Sedmý a osmý školní rok.

První oddělení jako v sedmém školním roce.
Druhé oddělení jako v osmém školním roce.

d) Maďarský.

Prvý školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Všetky vyučovacie predmety, zvlášť prvouka, rozvíjajú a podnecujú detskú reč a usilujú sa o osobitý slovný výraz žiakov. Reč mládeže buď rozvíjaná hojnými cvikmi mluvnými, rozprávaním vlastných zážitkov. Pamätať a prednášať vhodné básne.

Čítanie a písanie. Čítať zvoľna a s prízvukom písmo písané a tlačené. Výklad neznámych slov. Písať písmom písaným a tlačeným. Opisovať s tabule a zo slabikára. Diktovať kratšie a ľahšie slová. Na základe pozorovania užívať veľkých písmen.

Druhý školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Reč žiakov buď rozvíjaná sústavnými cvikmi a zásoba slov rozhojňovaná. Látku poskytuje tak prvouka, ako aj vlastné zkúsenosti žiakove. Samostatne rozprávať čítané a prežité. Prednášať vhodné básne.

Čítanie. Zvoľna a zreteľne čítať písmo a tlač podľa delidiel (rozdeľovacích znakov). Výklad neznámych slov a smyslu čítaných článkov. Rozprávanie čítaného najprv dľa otázok, potom voľne.

Mluvnica a pravopis. Vety, slová, slabiky, hlásky, písmená; samohlásky, spoluhlásky (samohlásky dlhé, krátke, spoluhlásky jednoznakové a dvojznakové); abeceda, slabikovanie. Delidlá: bod, čiarka, otáznik, výkrikník. Odpisovanie; diktovanie pozorovaním alebo podaním nadobudnutých jednoduchých poznatkov dvoma-troma krátkymi vetami. Užívanie veľkých začiatočných písmen.

Tretí školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Ako v druhom školskom roku so zvýšenými požiadavkami. Prednášať vhodné básne. Ústne rozprávať udalosti z vlastnej zkúsenosti. Spoločne skladať krátke slohové celky ústne.

Mluvnica a pravopis. Jednoduchá veta: podmet, prísudok. Veta oznamovacia, opytovacia a rozkazovacia. Vety kladné a záporné. Vlastné a obecné podstatné meno. Osobné zámeno. Jednotné a množné číslo. Určitý člen „a", „az". Podstatné meno a zámeno ako podmet. Sloveso: prítomný, minulý a budúci čas.

Prídavné meno, stupňovanie. Sloveso ako podmet. Kusá veta. Spojky „s" a „és". Delidlá: bod, čiarka, otáznik, výkrikník, dvojbodka. Odpisovanie, neskôr diktovanie jedno-, dvoj-, troj- a viacslabičných slov. Slabikovanie. Rozdeľovanie slov na konci riadku. Užívanie veľkých začiatočných písmen. Premena kladných viet na záporné, na oznamovacie, opytovacie; premena viet jednotného čísla na vety množného čísla a naopak. Diktáty.

Čítanie. Plynné, prízvučné čítanie vzhľadom na delidlá. Výklad neznámych slov. Rozbor článkov. Voľné rozprávanie čítaného.

Štvrtý školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Ako na dolnom stupni so zvýšenými požiadavkami. Pamätať a prednášať vhodné články so zvýšenými požiadavkami. Návod k obmenám, opisom a samostatnému, krátkemu písomnému rozprávaniu vlastných pozorovaní a udalostí. Písomné reprodukcie krátkych článkov a povestí.

Mluvnica a pravopis. Prípony a koncovky (len toľko, aby žiaci ich rozoznali, naučenie ich sa nevyžaduje). Veta holá, rozšírená a neúplná. Časovanie, spôsoby, neurčitok. Predmet. Predmetné časovanie. Rôzne tvary prísloviek. Tvorenie ich koncovkami, príslovkami a záložkami („névutóval"). Zámená. Predpona. Číslovka. Prívlastok jakostný, číslovkový a prisvojovací. Soskupovanie čiastok vety a rečí. Ako sa tvorí složené slovo a složená veta (súvetie). Diktovanie takých slov, kde je treba najmä pozor dávať na správnu výslovnosť, na pôvod slova. Osobné, prisvojovacie, ukazovacie a opytovacie zámeno. Tvorené slovesá. Znak rozkazovacieho spôsobu „j". Správné užívanie koncoviek „-ba", „-be". Zmeny koncoviek „-val", „-vel". Diktovanie viet jednoduchých a súvetia. Užívanie predpôn. Rozdiel medzi koncovkou predmetnou a koncovkou minulého času. Delidlá: bod, čiarka, otáznik, výkrikník, dvojbod, zátvorky.

Čítanie. Návod k logickému (rozumnému) čítaniu. Výklad neznámych slov a obsah čítaného. Voľný prednes článku. Básne.

Piaty školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Správne podávať obsah čítaného čím ďalej tým voľnejšie a samostatnejšie. Rozprávanie vlastných pozorovaní a udalostí alebo z učiva druhých predmetov, najmä z vlastivedy. Pamätať a prednášať cenné básne a články prostomluvné. Sloh ako vo štvrtom školskom roku so zvýšenými požiadavkami.

Mluvnica a pravopis. Tvorenie slov. Složenie slov. Opakovanie a rozšírenie látky, ktorá podporuje osvojiť si pravopis. Slovesá „ikové". Podmetné a predmetné časovanie. Znak rozkazovacieho (oslovovacieho) spôsobu u slovies zakončených na sykavky a „t". Nepravidelné časovanie. Neurčitok a príčastie. Skloňovanie príčastí. Predpony. Stále cvičenie pravopisu: Krátke a dlhé slabiky, synonymné slová (varr, vár; hal, hall; tőr, tör), dlhé dvojznakové spoluhlásky. Pravidlo o harmonii samohlások. Spodobňovanie spoluhlások, ich predlžovanie. Stupňovanie prídavných mien zakončených na „-s". Priechodník minulého času. Rozdiel medzi príponou predmetu a príponou minulého času. Prípona príslovkového určenia spôsobu „-n" po prídavných menách zakončených na „-s". Složené vety hlavne so strany interpunkcie. Priama reč. Delidlá. Skracovanie slov. Diktáty.

Čítanie. Čítanie s porozumením. Obsah jednoduchších článkov a ustálenie ich osnovy.

Šiesty školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Podávať správnou rečou obsah čítaného, čím ďalej tým voľnejšie a samostatnejšie. Rozprávanie o vlastných zážitkoch a zkúsenostiach alebo v jednotlivých predmetoch nadobudnutých. Naučiť nazpamäť básne a ich prednášať so zvýšenými požiadavkami. Požiadavky dobrého slohu. Líčenie samostatne pozorovaných udalostí a príbehov po danej potrebnej prí-

prave. Obmeny. Samostatne volené písomné rozpravy a opisy. Prosté listy a spoločenské písomnosti (vyplňovanie tlačív).

Mluvnica a pravopis. Krátke shrnutie gramatickej látky. Opakovanie a rozšírenie gramatických čiastok na pravopis sa vzťahujúcich. Rozbor slovný a vetný. Súvetie. Priradené a podradené vety. Skráteniny slov. Slovosled, dôraz. Diktáty.

Čítanie. Počiatky jasného (logického) a krásneho čítania. Rozbor myšlienkového postupu a obsahu čítaného článku a vypisovanie obsahov. Príležitostný rozbor ľahších literárnych diel a zmienky o ich spisovateľoch.

Siedmy školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Voľný prednes čítaných, počutých a zažitých udalostí ako v šiestom školskom roku, ale so zvýšenými požiadavkami. Krátke obsahy článkov podľa náčrtu (osnovy). Výrazné prednášanie. Ďalšie cvičenie v líčení vlastných pozorovaní a zážitkov. Samostatné rozpravy a opisy, ku ktorým dá podnet učebná látka alebo život a pri ktorých kladie sa váha na správny myšlienkový postup, najprv v náčrte (osnove), potom v podrobnom vypracovaní. Požiadavky dobrého slohu. Listy. Spoločenské písomnosti. Zápisnica.

Mluvnica a pravopis. Opakovanie gramatickej látky. Prehľad všetkých čiastok reči a čiastok vety. Súvetie. Priradené a podradené vety. Vsunutá podradená veta. Opakovanie pravopisných pravidiel ustavičným cvičením. Priama a nepriama reč. Z viac viet složené súvetie, len zmieniť sa o tom. Tvorenie slov; složené slová. Skráteniny. Vety bezpodmetné. Pri vyučovaní gramatiky vôbec treba venovať pečlivosť praktickému osvojeniu vyučovacieho (spisovného) jazyka. Premena jednoduchých viet na súvetia a naopak.

Čítanie: Ďalšie cvičenie v krásnom čítaní. Rozbor vhodných článkov po stránke obsahovej a tvaroslovnej. Prebúdzať smysel pre krásu básnickej a prozaickej tvorby. Návod k čítaniu v živote poškolskom.

Ôsmy školský rok.

Cvičenie reči a sloh. Ďalšie cviky ako v siedmom školskom roku. Výrazné a krásné čítanie. Ďalšie cvičenie v líčení vlastných pozorovaní a zážitkov. Samostatné rozpravy, opisy a líčenia, ku ktorým dá podnet učebná látka a život žiaka. Spoločenské písomnosti. Zápisnica.

Mluvnica a pravopis. Celá učebná látka shŕňa sa v prehľadný celok, nacvičuje sa, aby sa nadobudlo istoty v správnom používaní všetkých čiastok reči a vety slovom a písmom. Žiaci nech sa učia poznávať krásu materinského jazyka, nech sa upozorňujú na zbytočné cudzie a zlé slová a reči. Požiadavky krásneho slohu. Po celý čas sa kladie váha ustavične na praktické vyučovanie jazyka, aby školu opúšťajúci žiak úplne zodpovedal požiadavkom v praktickom živote, čo sa týka znalosti jazyka v slove a v písme.

Čítanie. Ako v siedmom školskom roku. Príležitostné zmienky o spisovateľoch výborných článkov. Návod k čítaniu v živote poškolskom.

Druhý a tretí školský rok.

(Školy jednotriedné a dvojtriedné.)

Cvičenie reči a sloh. Ako v druhom školskom roku.

Mluvnica a pravopis. Veta, slovo, slabika, hláska, písmeno, samohlásky a spoluhlásky (dlhé a krátke samohlásky, jednoznakové a dvojznakové spoluhlásky) ABC, slabikovanie. Delidlá (rozdeľovacie znamienka): bod, čiarka, otáznik, výkrikník, dvojbod. Jednoduchá veta: podmet, prísudok. Podstatné meno. Jednotný a množný počet. Určitý člen „a", „az". Osobné zámeno. Sloveso: prítomný, minulý a budúci čas. Stupňovanie prídavného mena. Opisovanie, potom diktáty. Diktovanie dvoj-, troj- a viacslabičných slov so zreteľom na krátke a dlhé samohlásky a dvojznakové spoluhlásky. Používanie veľkých začiatočných

písmen. Diktovanie krátkych viet; časové pozmenenie deju, správné písanie stupňovaných prídavných mien. Vyjadrovanie jednoduchých poznatkov, nadobudnutých sdelením, pozorovaním, čítaním dvoma, troma krátkymi vetami.

Čítanie. Ako v druhom školskom roku.

Druhý a tretí školský rok.

(Školy štvortriedné.)

Oddelenie prvé ako v druhom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v treťom školskom roku.

Tretí a štvrtý školský rok.

(Školy trojtriedne.)

Oddelenie prvé ako v treťom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v štvrtom školskom roku.
Zpravidla sa obe oddelenia zamestnávajú spoločne.

Štvrtý a piaty školský rok.

(Školy jednotriedné a dvojtriedné.)

Cvičenie reči a sloh. Ako na dolnom stupni so stupňovanými požiadavkami. Správne podávať obsah čítaného čím ďalej tým voľnejšie a samostatnejšie. Rozprávanie vlastných pozorovaní a udalostí alebo z učiva druhých predmetov, najmä z vlastivedy. Pamätať a prednášať vhodné články a básne s požiadavkami primerane zvýšenými. Návyk k samostatnému prednášaniu vlastných zkúseností k obmenám a opisom. Písomné reprodukcie krátkych článkov a povestí.

Mluvnica a pravopis: Koncovky a prípony. Veta. Holá, rozšírená a kusá veta. Oznamovacia, opytovacia, rozkazovacia, kladná a záporná veta. Časovanie slovies, spôsoby časovania. Znak rozkazovacieho spôsobu u slovies zakončených na sykavky a „-t". Predmet. Predmetné časovanie. Príslovkové určenie, zmeny a tvorenie ich príponami, príslovkou, záložkou (névutóval). Zámená. Neurčitok. Slovesné predpony (igekötök). Prívlastok jakostný, číslovkový a prisvojovací. Soskupovanie čiastok vety a reči. Složené slová. Rozvitá a stiahnutá veta. Číslovka. Diktovanie takých slov, ktorých výslovnosť vyžaduje zvláštnej pozornosti. Používanie delidiel. Rozdiel medzi príponou predmetu a príponou minulého času. Správné používanie prípon „-ban", „-ben", „-ba", „-be". Obmeny prípon „-ba", „-be". Predpony po stránke pravopisnej. Diktát.

Čítanie. Návod k logickému čítaniu. Pokus o výklad menších článkov a osnovanie.

Štvrtý a piaty školský rok.

(Školy štvortriedné a päťtriedné s 8 školskými rokmi.)

Oddelenie prvé ako v štvrtom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v piatom školskom roku.

Šiesty, siedmy a ôsmy školský rok.

(Školy jednotriedné až šesťtriedné.)

Cvičenie reči a sloh. Ako v šiestom školskom roku. Prednášať výrazne a krásne. Krátke líčenie vlastných pozorovaní alebo udalostí po danej príprave. Voľné písomné rozpravy a opisy, pri ktorých sa zdôrazní riadny postup myšlienok. Obmeny a opisy, ku ktorým dá popud vyučovanie alebo život. Jednoduché listy a spoločenské písomnosti. Vyplňovanie tlačív. Zápisnica.

Mluvnica a pravopis. Koncovky a prípony. Složené slová. Príbuzné a súzvučné slová. Súvetie priradené a podradené. Premena jednoduchých viet na složené a opačne. Zvláštnosti krásneho a dobrého slohu. Slovosled. Cudzie

slová. Priama reč. Opakovanie a rozšírenie látky, ktorá slúži pravopisu. Súvetie hlavne so stránky interpunkcie. Delidlá systematicky. Diktáty.

Čítanie. Prízvučné a krásné čítanie. Rozbory vhodných článkov po stránke obsahovej a formálnej. Poznanie ľahších literárnych prác. Príležitostné zmienky o spisovateľoch. Návod k čítaniu v živote poškolskom.

Siedmy a ôsmy školský rok.

Oddelenie prvé ako v siedmom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v ôsmom školskom roku.

e) Polský.

První školní rok.

Cvičení řeči. Prvouka rozpoutávej vhodnými podněty (rozprávkami z prostředí žáků, školními obrazy, vypravováním pohádek) dětskou řeč a usiluj o osobitý slovní výraz žáků. Řeč mládeže buď rozvíjena hojnými cviky mluvními, vyprávěním napodobivým i podle vlastních zážitků. Pamatování a přednášení vhodných básní.

Čtení a psaní. Čísti zvolna a s přízvukem písmo tiskací a psací. Psáti písmem hůlkovým nebo psacím podle toho, jaký je slabikář. Opisovati s tabule a ze slabikáře (čítanky). Používati také skládací abecedy.

Druhý školní rok.

Cvičení řeči. Soustavnými cviky mluvními buď rozvíjena řeč žáků a rozmnožována zásoba slov. Cvičiva poskytují jednak prvouka jednak vlastní zkušenosti žákovy podobně jako v prvním školním roce. Samostatné vyprávění čteného a zažitého. Přednášení vhodných básní.

Čtení. Zvolna a zřetelně čísti písmo i tisk podle znamének rozdělovacích. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Volné vypravování čteného.

Mluvnice. Jména osob a věcí. Jména obecná a vlastní. Rod a číslo podstatného jména. Přídavné jméno. Sloveso; jeho trojí čas.

Pravopis. Opisování přečtených úryvků. Psaní krátkých slov, jichž pravopis je shodný s jejich zněním. Napisování jednoduchých výrazů a vět podle nápovědi. Velké písmeno na počátku věty a ve vlastních jménech. Rozpoznání věty, slov, slabik a hlásek. Tečka. Psaní měkkých souhlásek před i. První cvičení na ó. Správné psaní rz, sz, cz, dz, dż, szcz, ch.

Třetí školní rok.

Cvičení řeči. Jako v druhém školním roce se zvýšenými požadavky. Pamatování a přednášení vhodných básní.

Čtení. Čísti zřetelně a s porozuměním podle znamének rozdělovacích se správným přízvukem slovním. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Volné vyprávění čteného.

Mluvnice. Podstatná jména srostitá a odtažitá. Sklonění jmen podstatných ve větách. Skloňování a stupňování přídavných jmen. Zájmena osobní. Pomocné sloveso. Způsob neurčitý. Rod činný a trpný. Způsoby slovesa. Časování slovesa v hlavních časech. Příslovce. Předložka. Číslovka. Podmět a přísudek. Věta jednoduchá. Věty oznamovací, tázací a rozkazovací. Rozdělení hlásek. Abeceda.

Pravopis. Opisování vhodných článků z čítanky se zřetelem ke slovům těžším a nově probraným. Psaní zpaměti. Diktát. Tečka, otazník a vykřičník. Nosovky ą, ę. Koncovky -om, -ą. Psaní slov, jichž slabiky se končí souhláskami p, b; w, f; g, k; d, t; s, z; ś, ź; ć, dź; c, dz, sz, ż; rz, ż; h, ch.

Sloh. Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společná skládání krátkých slohových celků ústně.

Čtvrtý školní rok.

Cvičení řeči. Jako na nižším stupni se zvýšenými požadavky. Pamatování a přednášení vhodných článků s požadavky zvýšenými.

Čtení. Návod ke čtení logickému. Výklad neznámých slov a smyslu čtených článků. Volné vyprávění čteného.

Mluvnice. Rozdělení srostitých jmen podstatných. Mluvnický a přirozený rod podstatného jména. Podstatná jména dvourodá a pomnožná. Rozeznávání pádů. Stupňování jména přídavného. Zájmena osobní, ukazovací, přivlastňovací a vztažná; jejich sklonění. Rozdělení číslovek. Spojky. Citoslovce. Věty jednoduché nerozvité, rozvité a stažené. Rozdělení souhlásek. Označování hlásek měkkých. Vliv samohlásek na souhlásky. Vliv souhlásek na samohlásky.

Pravopis. Znaménka rozdělovací: tečka, čárka, vykřičník, otazník, dvoutečka, středník a uvozovky. Opisování. Psaní zpaměti. Diktát. Psaní čísel slovy. Koncovky: ę, ym, em, im; ymi, emi, imi. Nie připojovací a odlučitelné. Zdvojené souhlásky. Koncovky: ów, ówka, ówna, un, unek, unka.

Sloh. Návod k samostatnému písemnému vyprávění vlastních pozorování a příhod, k obměnám a popisům. Písemné reprodukce krátkých článků a pověstí. Dětské dopisy.

Pátý školní rok.

Cvičení řeči. Podávati správně obsah čteného. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva ostatních předmětů, zvláště z vlastivědy. Pamatování a přednášení cenných básní i článků prosaických.

Čtení. Čtení logické. Pokusy o myšlenkový rozbor snadnějších článků a vyhledávání osnovy.

Mluvnice. Stupňování přídavného jména. Zájmena tázací, zvratná a neurčitá. Sklonění číslovek. Rozdělení sloves. Osoby, rody, čísla, způsoby sloves. Způsob neurčitý. Participia. Rozdělení a stupňování příslovcí. Předložky; řízení pádů. Tvoření slov: kořen, přípony a koncovky, předpony. Slova jednoduchá a složená. Rozdělování slov. Přízvuk. Hlavní a vedlejší části věty rozvité. Způsoby vyjadřování podmětu a přísudku. Shoda podmětu s přísudkem. Přívlastek. Předmět a příslovečné určení. Slovosled.

Pravopis. Psaní předložek, předpon, přípon. Psaní slov složených. Dělení slov. Velká a malá písmena. Rozdělovací znaménka: pomlčka, několik teček, odsuvník a závorka.

Sloh. Jako ve čtvrtém školním roce se zvýšenými požadavky. Dopisy.

Šestý školní rok.

Cvičení řeči. Podávati správnou řečí obsah čteného čím dále tím volněji a samostatněji. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva z jednotlivých předmětů. Pamatování a přednášení článků s požadavky zvýšenými.

Čtení. Čtení logické a počátky čtení krásného. Myšlenkový rozbor článků, vyhledávání osnovy, zkracování článků. Příležité snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích.

Mluvnice. Skloňování jmen podstatných, přídavných a zájmen. Souvětí složené ze dvou vět. Souvětí souřadné. Způsoby spojování částí podmětu a rozvitého přísudku. Seznámiti se s užíváním slovníku. Rozbor větný a slovní.

Pravopis. Cvičení pravopisná se zvláštním zřetelem ke koncovkám skloňovacím. Psaní j místo y, i v slabice nepočátečné v přijatých slovech cizího původu. Zkracování slov.

Sloh. Krátká líčení vlastních pozorování nebo příhod po dané přípravě. Obměny. Volná písemná vyprávění a popisy. Jednoduché popisy a jednací písemnosti.

Sedmý školní rok.

Cvičení řeči. Volné podání čteného, slyšeného a zažitého jako v třídě šesté se zvýšenými požadavky. Podávati krátký obsah článků podle osnovy. Přednášení výrazné.

Čtení. Další cviky v krásném čtení. Rozbory vhodných článků po stránce obsahové i formální. Probouzeti smysl pro krásu básnické i prosaické tvorby. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Skloňování číslovek. Časování sloves. Souvětí. Druhy vět vedlejších. Zkracování vět vedlejších. Věty neúplné. Rozbor větný i slovní.

Pravopis. Cvičení pravopisné se zřetelem ke koncovkám skloňovacím. Psaní cizích slov.

Sloh. Další cviky v líčení vlastních pozorování a příhod. Vyprávění a popisy, k nimž dá popud vyučování nebo život a při nichž se zdůrazní řádný postup myšlenek. Dopisy. Jednací písemnosti.

Osmý školní rok.

Cvičení řeči. Další cviky jako v sedmém školním roce. Přednášení výrazné a krásné.

Čtení. Jako v sedmém školním roce. Příležité zmínky o spisovatelích, probranou četbou zastoupených. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Přehled všeho učiva mluvnického.

Pravopis. Pravopisná cvičení se zřetelem k pravopisu těžších slov.

Sloh. Další cviky vlastních příhod a pozorování. Samostatné vyprávění, popisy a líčení, k nimž dá popud život a vyučování. Dopisy. Jednací písemnosti.

Druhý a třetí školní rok.

Cvičení řeči. Jako v druhém školním roce.

Čtení. Jako v druhém školním roce.

Mluvnice. Jména osob a věcí. Jména obecná a vlastní. Rod a číslo podstatného jména. Přídavné jméno. Sloveso; jeho trojí čas. Skloňování jména podstatného a přídavného ve větách. Osobní zájmena. Časování slovesa. Způsoby slovesné. Rod činný a trpný. Příslovce. Předložka. Číslovka. Jednoduchá věta. Podmět a přísudek. Věta oznamovací, rozkazovací a tázací. Rozdělení hlásek. Abeceda.

Pravopis. Opisování čtených úryvků. Psaní krátkých slov, jichž pravopis se shoduje s jejich zněním. Napisování slov i vět podle nápovědi. Velká písmena na počátku věty a ve vlastních jménech. Rozpoznávání věty, slova, slabiky, hlásky. Dělení slov na slabiky. Psaní měkkých souhlásek před i. Tečka, otazník, vykřičník. Psaní slov, jichž slabiky končí hláskami p, b, w, f, g, k, d, t, s, z, ś, ź, ć, dź, c, dz, sz, ż, h, ch.

Sloh. Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společná skládání krátkých slohových celků ústně.

Druhý až čtvrtý školní rok škol jednotřídních.

Cvičení řeči. Jako v druhém školním roce škol osmitřídních (pro 3. až 4. školní rok se zvýšenými požadavky). Pamatování a přednášení vhodných básní.

Čtení. Jako v druhém školním roce. Pro 4. školní rok: návod k logickému čtení.

Mluvnice. Jména osob a věcí. Jména obecná a vlastní. Podstatná jména srostitá a odtažitá. Rod a číslo podstatného jména. Přídavné jméno. Skloňování podstatných a přídavných jmen ve větách. Stupňování přídavných jmen ve větách. Zájmena osobní, ukazovací, přivlastňovací a vztažná. Sloveso. Pomocné sloveso. Způsob neurčitý. Rod činný a trpný. Způsoby slovesa. Časování slovesa v hlavních časech. Příslovce. Číslovka. Předložka. Věty jednoduché.

Věty jednoduché nerozvité, rozvité a stažené. Podmět a přísudek. Věty oznamovací, rozkazovací a tázací. Rozdělení hlásek. Označování hlásek měkkých. Abeceda.

Pravopis. Opisování přečtených úryvků. Psaní krátkých slov, jichž pravopis jest shodný s jejich zněním. Diktát. Velké písmeno na počátku věty a ve vlastních jménech. Psaní zpaměti. Znaménka rozdělovací. Správné psaní rz, ch, sz, cz, dz, dž, dź, szcz. První cvičení na ó. Psaní měkkých souhlásek před i. Koncovky: om, ą, ę, em, ym, im, ymi, emi, imi. Psaní slov, jichž slabiky končí se p, b, w, f, g, k, t, d, s, z, ś, ź, ć, dź, c, dz, sz, ż; h; ch. Zdvojené souhlásky. Nie připojovací a odlučitelné.

Sloh (pro 4. školní rok). Ústní vypravování příhod z vlastní zkušenosti. Společná skládání krátkých slohových celků ústně (pro 4. školní rok). Návod k samostatnému písemnému vyprávění vlastních pozorování a příhod. Písemné reprodukce krátkých článků a pověstí.

Třetí a čtvrtý školní rok.

První oddělení jako v třetím školním roce.
Druhé oddělení jako ve čtvrtém školním roce.
Zpravidla obě oddělení pracují společně.

Čtvrtý a pátý školní rok.

Cvičení řeči. Jako na nižším stupni se stupňovanými požadavky. Podávati správně obsah čteného. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo z učiva ostatních předmětů, zvláště z vlastivědy. Pamatování a přednášení vhodných článků s požadavky přiměřeně zvýšenými.

Čtení. Návod ke čtení logickému. Pokusy o myšlenkový rozbor snadnějších článků a vyhledávání osnovy.

Mluvnice. Rozdělení jmen podstatných. Rozpoznání pádů. Stupňování přídavných jmen. Rozdělení sloves. Osoby, rody, čísla, časy, způsoby sloves. Příslovce. Zájmena. Rozdělení číslovek. Spojky. Předložky. Citoslovce. Rozdělení souhlásek. Tvoření slov: kořen, přípony a koncovky, předpony. Dělení slov. Přízvuk. Věty jednoduché nerozvité, rozvité a stažené. Hlavní a vedlejší části věty rozvité. Přívlastek a přístavek. Předmět a příslovečné určení. Slovosled.

Pravopis. Znaménka rozdělovací. Opisování. Psaní zpaměti. Diktát. Psaní předložek, předpon a přípon. Psaní slov složených. Dělení slov. Velká a malá písmena. Psaní čísel slovy. Koncovky ę, ym, em, im; ymi, emi, imi. Zdvojené souhlásky. Koncovky ów, ówka, ówna; un, unek, unka. Nie připojovací a odlučitelné.

Sloh. Návod k samostatnému písemnému vyprávění vlastních pozorování a příhod, k obměnám a popisům. Písemné reprodukce krátkých článků a pověstí. Dětské dopisy.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.

Cvičení řeči. Jako v šestém školním roce. Přednášení výrazné a krásné.

Čtení. Čtení logické a počátky čtení krásného. Myšlenkový rozbor článků, vyhledávání osnovy, zkracování článků. Příležité snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Skloňování jmen podstatných, přídavných, zájmen a číslovek. Časování sloves. Souvětí souřadné, podřadné a složené. Zkracování vět vedlejších. O shodě přísudkových částí s podmětem rozvitým. Věty kusé. Seznámiti se s užíváním slovníku. Rozbor větný i slovný.

Pravopis. Cvičení pravopisná se zřetelem ke koncovkám skloňovacím a časovacím. Psaní j místo y, i v slabice nepočátečné slov přijatých cizího původu. Psaní slov cizích. Pravopisná cvičení se zřetelem k správnému psaní těžších slov a znamének rozdělovacích. Zkracování slov. Diktát.

Sloh. Krátká líčení vlastních pozorování nebo příhod po dané přípravě. Volná písemná vyprávění a popisy, při nichž se zdůrazní řádný postup myšlenek. Obměny a popisy, k nimž dá popud vyučování nebo život. Jednoduché dopisy a písemnosti jednací.

Pro pátý, šestý, sedmý až osmý školní rok.

Cvičení řeči. Podávati správnou řečí obsah čteného čím dále tím volněji a samostatněji. Vypravování vlastních pozorování a příhod nebo učiva z jednotlivých předmětů. Pamatování a přednášení básní a článků prosaických s požadavky zvýšenými. Přednášení výrazné a krásné.

Čtení. Čtení logické a počátky čtení krásného. Myšlenkový rozbor článků, vyhledávání osnovy, zkracování článků. Příležitě snadnější druhy písemnictví a zmínky o spisovatelích. Návod k četbě v životě poškolním.

Mluvnice. Rozdělení jmen podstatných, číslovek, zájmen, sloves, příslovcí a předložek. Řízení pádů. Stupňování příslovcí. Spojky a citoslovce. Tvoření slov. Kořen, přípony, koncovky, předpony. Slova jednoduchá a složená. Rozdělování slov. Přízvuk. Skloňování jmen podstatných, přídavných, zájmen a číslovek. Časování sloves. Participia. Hlavní a vedlejší části věty rozvité. Slovosled. Věta hlavní a vedlejší. Souvětí souřadné, podřadné a složené. Zkracování vět vedlejších. Věty kusé. Seznámiti se s užíváním slovníku. Rozbor větný a slovný.

Pravopis. Opisování a psaní zpaměti. Psaní čísel slovy. Koncovka ów, ówka, ówna, un, unek, unka. Dělení slov. Psaní předložek, předpon a přípon. Psaní slov složených. Velká a malá písmena. Cvičení pravopisná se zřetelem ke koncovkám skloňovacím a časovacím. Psaní j místo y, i v slabice nepočátečné slov přijatých (cizího původu). Psaní cizích slov. Pravopisná cvičení se zřetelem k správnému psaní těžších slov a znamének rozdělovacích. Zkracování slov. Diktát.

Sloh. Návod k samostatnému písemnému vyprávění. Krátká líčení vlastních pozorování nebo příhod po dané přípravě. Volná písemná vyprávění a popisy, při nichž se zdůrazní řádný postup myšlenek. Obměny a popisy, k nimž dá popud vyučování nebo život. Dětské dopisy. Jednací písemnosti.

f) Podkarpatoruský.

Prvý školský rok.

Cvičenie reči. Prvouka uvoľňuj vhodnými podnetmi detskú reč a usiluj o osobitý slovný výraz žiakov. Reč mládeže buď rozvíjaná hojnými cvikmi mluvnými, rozprávaním napodobujúcim aj podľa vlastných zážitkov. Pamätať a prednášať vhodné básne.

Čítanie a písanie. Čítať zvoľna a s prízvukom písmo písané a tlačené. Písať písmom paličkovým alebo písacím. Opisovať s tabule a zo slabikára (čítanky).

Druhý školský rok.

Cvičenie reči. Reč žiakov buď rozvíjaná sústavnými cvikmi a zásoba slov rozhojňovaná. Látku poskytuje tak prvouka, ako aj vlastné zkúsenosti žiakove. Samostatne rozprávať čítané a prežité. Prednášať vhodné básne.

Čítanie. Zvoľna a zreteľne čítať písmo aj tlač podľa rozdeľovacích znakov. Výklad neznámych slov a smyslu čítaných článkov. Voľné rozprávanie čítaného.

Mluvnica a pravopis. Vety, slová, slabiky, hlásky; vysoké a nízke hlásky a slabiky; veľké a malé písmená; tvrdé a mäkké slabiky. Základný pojem podstatného a prídavného mena. Najdôležitejšie vlastné podstatné mená. Rozdeľovacie znamienka: bod, čiarka, otáznik, výkrikník. Delenie slov na konci riadkov.

*

Tretí školský rok.

Cvičenie reči. Ako v druhom školskom roku so zvýšenými požiadavkami. Pamätať a prednášať vhodné básne.

Čítanie. Čítať zreteľne a s porozumením podľa rozdeľovacích znakov so správnym prízvukom slovným. Výklad neznámych slov a smyslu čítaných článkov. Voľné rozprávanie čítaného.

Mluvnica. Podstatné mená. Prídavné mená životné a neživotné. Prvý pád jednotného a množného počtu podstatných a prídavných mien. Sloveso vo všetkých osobách obojeho čísla prítomného času. Predložky.

Pravopis. Rečový rozdiel tvrdých a mäkkých slabík. Hlásky, ktoré inakšie píšeme, ako počujeme. Zmena samohlások „o" a „e" v zatvorených slabikách („ô" a „ѣ"). Základné vybrané slová s „ы". Kde píšeme samohlásky: „и", „і", „й", „ю", „я", „ѣ". Samohláska „e" („ѳ") na začiatku slova a slabiky. Kedy píšeme znak „ь". Hláska „ѣ" po spoluhláskach „д", „т", „л", „н", „з", „р", „с" „ц".

Sloh. Ústne rozprávať udalosti z vlastnej zkúsenosti. Spoločne skladať krátke slohové celky ústne.

Štvrtý školský rok.

Cvičenie reči. Ako na dolnom stupni so zvýšenými požiadavkami. Pamätať a prednášať vhodné články so zvýšenými požiadavkami.

Čítanie. Návod k logickému čítaniu. Výklad neznámych slov a smyslu čítaných článkov. Voľné rozprávanie čítaného.

Mluvnica. Začiatky vetoslovia, veta jednoduchá, holá, rozvitá, jej členy, jednoduchá veta dľa rázu prísudku. Sloveso: osoba, číslo, čas, spôsob. Príčastie činné. Predložky. Rody podstatných a prídavných mien. Pády na otázky. Mnohonásobná analogia v správnom písaní koncoviek.

Pravopis. Jasné slabiky. Mäkké slabiky. Koncovky príčastia činného: „учий", „ючий" u slovies I. triedy, „ачий", „ячий" u slovies II. triedy.

Sloh. Návod k samostatnému písomnému rozprávaniu vlastných pozorovaní a udalostí, k obmenám a opisom. Písomné reprodukcie krátkych článkov a povestí. Detské listy.

Piaty školský rok.

Cvičenie reči. Správne podávať obsah čítaného čím ďalej tým voľnejšie a samostatnejšie. Rozprávanie vlastných pozorovaní a udalostí alebo z učiva druhých predmetov, najmä z nauky o domovine. Pamätať a prednášať cenné básne aj články prostomluvné.

Čítanie logické. Pokusy o myšlienkový rozbor jednoduchších článkov a hľadanie ich osnovy.

Mluvnica. Abeceda. Kmeň, predpona, prípona. Slová základné a odvodené (na ľahkých príkladoch, súvisiacich s pravopisom). Reč priama so stránky interpunkčnej. Rozšírenie a shrnutie učiva o slovese. Doplniť najdôležitejšie veci o podstatnom a prídavnom mene. Mnohonásobná analogia v správnom písaní ohýbacích koncoviek.

Pravopis. Hlásky, ktoré inakšie píšeme, ako počujeme. Etymologický sostav slov. Koncovky príčastia činného a trpného najmä v množnom počte. Diktáty.

Sloh. Ako vo štvrtom školskom roku so zvýšenými požiadavkami. Listy.

Šiesty školský rok.

Cvičenie reči. Podávať správnou rečou obsah čítaného čím ďalej tým voľnejšie a samostatnejšie. Rozprávanie vlastných pozorovaní a udalostí alebo z učiva jednotlivých predmetov. Pamätať a prednášať články s požiadavkami zvýšenými.

Čítanie. Čítanie logické a počiatky čítania krásneho. Myšlienkový rozbor článkov, hľadanie ich osnovy, skracovanie článkov. Príležitostne snadnejšie druhy písomníctva a zmienky o spisovateľoch.

Mluvnica. Najdôležitejšie z kmeňoslovia. Skloňovanie podstatných a prídavných mien; koncovky plné a skrátené. Shrnutie základných poznatkov o slovese, priechodník; podstatné meno slovesné. Zhruba poznať druhy zámien, čísloviek a prísloviek. Významné predložky, spojky a citoslová; čo najväčšie uplatňovanie analogie v správnom písaní ohýbacích koncoviek.

Pravopis. Reč priama i nepriama so stránky interpunkčnej. Vybrané slová s „ы". Vlastné mená; kedy sa píšu pôvodom prídavné mená veľkým písmenom. Ďalšie príležitostné poučovanie o delení slov. Vetný a slovný rozbor.

Sloh. Krátke líčenia vlastných pozorovaní alebo udalostí po danej príprave. Obmeny. Voľné písomné rozpravy a opisy. Jednoduché listy a spoločenské písomnosti.

Siedmy školský rok.

Cvičenie reči. Voľné podanie čítaného, počutého a prežitého ako v triede šiestej so zvýšenými požiadavkami. Podávať krátky obsah článkov podľa ich osnovy. Prednášať výrazne.

Čítanie. Ďalšie cviky v čítaní krásnom. Rozbory vhodných článkov po stránke obsahovej i formálnej. Prebúdzať smysel pre krásu básnickej i prozaickej tvorby. Návod k četbe v živote poškolskom.

Mluvnica. Doplniť učebnú látku z tvaroslovia a vetoslovia pre nadobudnutie istoty v správnom užívaní tvarov všetkých častí reči spisovného jazyka. Najdôležitejšie z kmeňoslovia, najmä pre pravopis. Veta s viacčlenným podmetom, kusá, bezpodmetá. Súvetie priradené a podradené. Predložky a správné pády.

Pravopis. Reč priama a nepriama. Vyhľadávať a zisťovať mluvnickými cvikmi zvlášť často sa vyskytujúce pravopisné odchýlky vo všetkých čiastkach reči. Podrobnejšie o súvetí priradenom a podradenom.

Sloh. Ďalšie cviky v líčení vlastných pozorovaní a udalostí. Rozpravy a opisy, ku ktorým dá popud vyučovanie alebo život a pri ktorých sa zdôrazní riadny postup myšlienok. Listy. Spoločenské písomnosti.

Druhý a tretí školský rok.

(Školy jednotriedné a dvojtriedné.)

Cvičenie reči. Ako v druhom školskom roku.

Čítanie. Ako v druhom školskom roku.

Mluvnica. Vety, slová, slabiky, hlásky, písmená malé a veľké. Základný pojem podstatného mena, prídavného mena; prvý pád jednotného a množného počtu. Najdôležitejšie vlastné mená. Slovesá: osoba, číslo, čas. Najbežnejšie predložky.

Pravopis. Rečový rozdiel tvrdých a mäkkých slabík. Hlásky, ktoré inakšie píšeme, ako čujeme. Zmeny samohlások „o" a „e" v zatvorených slabikách („ô" a „ѣ"). Základné vybrané slová s „ы". Kde píšeme samohlásky: „и", „і", „я", „ю", „ѣ". Samohláska „e" na začiatku slova a slabiky. Kedy píšeme znak „ь". Hláska „ѣ" po spoluhláskach „д", „т", „л", „н", „з", „р", „с", „ц". Rozdeľovacie znamienka.

Sloh. Ústne rozprávať udalosti z vlastnej zkúsenosti. Spoločne skladať krátke slohové celky ústne.

Druhý a tretí školský rok.

(Školy štvortriedné.)

Oddelenie prvé ako v druhom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v treťom školskom roku.

Tretí a štvrtý školský rok.

(Školy trojtriedné.)

Prvé oddelenie ako v treťom školskom roku.
Druhé oddelenie ako v štvrtom školskom roku.

Štvrtý a piaty školský rok.

Cvičenie reči. Ako na dolnom stupni so stupňovanými požiadavkami. Správne podávať obsah čítaného čím ďalej, tým voľnejšie a samostatnejšie. Rozprávanie vlastných pozorovaní a udalostí alebo z učiva druhých predmetov, najmä z nauky o domovine. Pamätať a prednášať vhodné články s požiadavkami primerane zvýšenými.

Čítanie. Návod k logickému čítaniu. Pokusy o myšlienkový rozbor jednoduchších článkov a hľadanie ich osnovy.

Mluvnica. Začiatky vetoslovia, jednoduchá veta, holá, rozvitá, jej členy. Jednoduchá veta dľa rázu prísudku. Najdôležitejšie o slovese; slovesné tvary. Vlastné mená. Podstatné a prídavné mená v pádoch na otázky. Zhruba poznať ostatné čiastky reči.

Pravopis. Hlásky, ktoré inakšie píšeme, ako počujeme. Vybrané slová s „ы". Nadobudnutie presnosti v písaní mäkkých spoluhlások. Rozdiel v písme medzi „л" a „ль". Príčastie činné a trpné v jednotnom a množnom čísle. Delenie slov na konci riadkov. Rozdeľovacie znamienka.

Sloh. Návod k samostatnému písomnému rozprávaniu vlastných pozorovaní a udalostí, k obmenám a opisom. Písomné reprodukcie krátkych článkov a povestí. Detské listy.

Šiesty, siedmy a ôsmy školský rok.

(Školy jednotriedné až šesťtriedné.)

Cvičenie reči. Ako v šiestom školskom roku. Prednášať výrazne a krásne.

Čítanie. Čítanie logické a počiatky čítania krásneho. Myšlienkový rozbor článkov, hľadanie ich osnovy, skracovanie článkov. Príležitostne snadnejšie druhy písomníctva a zmienky o spisovateľoch. Návod k četbe v živote poškolskom.

Mluvnica. Doplnenie učebnej látky z etymologie a syntakse. Vety složené; hlavné a vedľajšie vety. Slovesá. Složenie slov. Slová, ktoré majú v koreni „ѣ". Nadobudnutie istoty v správnom užívaní tvarov všetkých častí reči slovom i písmom. Predložky s pádmi.

Pravopis. Slovný a vetný rozbor vety. Súvetie priradené a podradené. Reč priama a nepriama. Vyhľadávať a zisťovať mluvnickými a pravopisnými cvikmi základné jazykové a pravopisné odchýlky a zvláštnosti. Pri celom jazykovom vyučovaní na tomto stupni zdôrazňuje sa stále praktická znalosť vyučovacieho jazyka, jako ju praktický život na žiakovi, skončivšom ľudovú školu, požaduje.

Sloh. Krátke líčenia vlastných pozorovaní alebo udalostí po danej príprave. Voľné písomné rozpravy a opisy, pri ktorých sa zdôrazní riadny postup myšlienok. Obmeny a opisy, ku ktorým dá popud vyučovanie alebo život. Jednoduché listy a spoločenské písomnosti.

Siedmy a ôsmy školský rok.

Oddelenie prvé ako v siedmom školskom roku.
Oddelenie druhé ako v ôsmom školskom roku.

3. Prvouka.

Účel. Využíti co nejpsychologičtěji a nejúčelněji schopností žactva a skutečností domácí obce a jejího okolí pro všestranný a osobitý vývoj žákův.

První školní rok.

Vyjadřovati všemi způsoby vyjadřovacími, jak prožívá dítě (žák) svůj dětský život s rodiči a dětmi doma, ve škole, v domácí obci a v okolí v různých dobách ročních a při různých příležitostech.

Návodná pozorování na základě těchto projevů a účelné zaměstnávání žactva. Jimi soustavně cvičiti smysly žactva, jejich vnímavost a představivost, řeč a ruku, posilovati a chrániti zdraví jeho, poznávati a chápati dětský život v přírodě i ve společnosti, prociťovati jej. Vpravovati konkretní vztahy dětí k domácímu životu do všeobecných mravních forem případ od případu.

Plody národní a umělé poesie, dětskými hrami a zaměstnáními udržovati dětský zájem o radostný, krásný a mravný život dětský.

Soustavné drobné denní cviky mravního konání na základě denního života dětského budou se vztahovati hlavně: na kázeň, pořádek, poslušnost, zdvořilost, čistotnost, pravdomluvnost, snášelivost, opatrnost, vzájemnou pomoc a j. tak, aby se staly zvyky žactva.

Druhý školní rok.

Vyjadřovati všemi způsoby vyjadřovacími, jak prožívá dítě (žák) svůj dětský život ve společnosti dospělých (občanstva) doma, ve škole, v obci a v okolní přírodě v různých dobách ročních a při různých příležitostech.

Návodná pozorování na základě těchto projevů a účelné zaměstnávání žactva. Jimi soustavně cvičiti smysly žactva, jejich vnímavost a představivost, řeč a ruku, posilovati a chrániti zdraví jeho i okolí, poznávati život a zaměstnání domácího obyvatelstva, způsoby jeho práce, čím se koná a jaké má výsledky. Prociťovati jevy přírodní a společenské a vpravovati konkretní vztahy dětí k nim do všeobecných mravních forem případ od případu.

Probouzeti smysl pro práci a občanský soulad a vyvíjeti v dětech názor o důsledcích dobra a zla, praktické sociální péči o trpící a ochraně přírody.

Plody národní a umělé poesie, dětskými hrami a zaměstnáními, zvyky a obyčeji dětí i dospělých lidí posilovati zájem dětský o radostný, krásný a mravný život v obci.

Soustavné denní drobné cviky mravního konání na základě denního života dětského budou se hlavně vztahovati na slušné chování a vystupování, dobrosrdečnost, ochotu, vzájemnou pomoc a pomoc vůbec, lásku, soucit k chudým a opuštěným, ochranu nedospělých, přírody a živočišstva a hlavně soustavnou péči o tělo a zdraví lidské tak, aby z těchto cviků staly se dobré zvyky.

Druhý a třetí školní rok.

Vyjadřovati se všemi způsoby vyjadřovacími, jak prožívá žák svůj dětský život ve společnosti občanstva doma, ve škole, v obci a v okolní přírodě v různých dobách ročních a při různých příležitostech.

Návodná pozorování na základě těchto projevů a účelné zaměstnání žactva. Jimi soustavně cvičiti smysly žactva, jejich vnímavost a představivost, řeč a ruku, posilovati a chrániti zdraví jeho i společnosti, poznávati místo školní, jeho okolí a domácí kraj, poznávati přírodní jevy a vystihovati jejich vztahy k životu a zaměstnání domácího obyvatelstva.

Porozuměti plánu školy a jejího okolí, rozuměti náčrtu domácího kraje. Domácí pověsti a obrázky z nedávné minulosti obce i domácího kraje.

Probouzeti smysl pro práci a soulad občanský a vyvíjeti v dětech názor o důsledcích dobra a zla, praktické sociální péči o trpící a ochraně přírody. Prociťovati a chápati přírodní a společenské jevy a vpravovati konkretní vztahy dětí k nim do všeobecných mravních forem.

Plody národní a umělé poesie, zvyky a obyčeji dětí i dospělých občanů posilovati zájem dětský o radostný a mravný život v domácím kraji.

Soustavné denní drobné cviky mravního konání budou se hlavně vztahovati na slušné chování a vystupování mládeže, dobrosrdečnost, ochotu, vzá-

jemnou pomoc, lásku, soucit k chudým a opuštěným, ochranu nedospělých, přírody a živočišstva a hlavně na soustavnou péči o tělo a zdraví tak, aby z těchto cviků se staly dobré zvyky.

*

Podrobné rozvržení učebné látky bude se říditi:

a) prostředím, v němž dítě vyrůstá,

b) zájmem, jejž vyvolávají různé situace a vztahy dětí k přírodnímu a společenskému dění, po případě i jiné vyučovací předměty,

c) podle časového dění v přírodě a ve společnosti.

4. Věcné nauky.

Účel: Poznáváním člověka, přírody a společnosti (prostředí organického, přírodního a společenského) rozvíjeti duševní život žákův pro jeho úkoly společenské.

Cíl: Zjednati žactvu věcný základ světového názoru.

a) Vlastivěda.

Účel: Využíti rozumně a psychologicky přírodního a společenského prostředí domova ve smyslu výchovného cíle vyučování věcným naukám. Žactvo má porozuměti skutečnostem domova a na tomto základě chápati přírodní a společenské poměry rodné země a republiky Československé, pokud působí na život domova a pokud na ně stačí svým duševním životem.

Třetí školní rok.

Vyjadřovati své zkušenosti o poměrech přírodních a společenských, jak jich žactvo v jednotlivých dobách ročních a při různých příležitostech nabývá. Plánovitě pozorovati místo školní, jeho okolí a domácí kraj, účelně a vhodně zaměstnávati žactvo tak, aby chápalo přírodní jevy v různých dobách ročních a vystihovalo jejich vztahy k životu a zaměstnání domácího obyvatelstva, především k životu a zaměstnání žactva, stopovati život v obci v jednotlivých stavech a zaměstnáních i v různých zařízeních a událostech.

Porozuměti náčrtu plánu školy a jejího okolí, rozuměti náčrtu a plastické mapě domácího kraje a orientovati se v domácím kraji podle světových stran a význačných míst. Poučení o hlavním městě okresu.

Domácími pověstmi, plody lidového i umělého básnictva, domácího lidového umění a řemesla, zvyky, obyčeji a obrázky z nedávné minulosti domácího lidu, obce i kraje, probouzeti smysl pro domácí kraj, pěstovati lásku k němu a smysl pro ochranu památek domova a pro jeho všestranný vývoj.

Naučiti se vyjadřovati o poměrech doma souvisle a jasně.

Čtvrtý školní rok.

Od domácího kraje k rodné zemi.

Vyjadřovati své zkušenosti o jevech přírodních a útvarech lidské společnosti, jak jich žactvo nabylo a v jednotlivých dobách ročních a při různých příležitostech nabývá.

Soustavně pozorovati přírodní jevy a společenské útvary, účelně a vhodně zaměstnávati žactvo tak, aby poznávalo přírodu a společnost, vystihovalo vzájemné vztahy přírodních jedinců k jejich okolí a k člověku, chápalo život a práci domácího obyvatelstva i ve vztahu k přírodním a společenským poměrům v rodné zemi. Poučení o těle lidském a základní pravidla dobrého zdraví.

Porozuměti mapě domácího kraje a rodné země a orientovati se na ní podle světových stran, značek a významných míst vyznačeného terénu. Pozorování zdánlivého pohybu slunečního a poměrů povětrnostních. Poučení o hlavním městě země.

Jednoduché národní pověsti a pověsti o význačných místech širšího okolí. Domácími zvyky a obyčeji vysvětlovati si a chápati poměr předků k přírodním a společenským jevům i jejich názory náboženské. Obrázky z kulturního a hospodářského vývoje domácího kraje i rodné země. Ochrana památek.

Naučiti se vyjadřovati o poměrech domova a rodné země souvisle a jasně.

Pátý školní rok.

Od domácího kraje k rodné zemi a republice Československé.

Vyjadřovati své zkušenosti o jevech přírodních a útvarech lidské společnosti. Soustavně sledovati přírodní a společenské jevy domova, účelně a vhodně zaměstnávati žactvo tak, aby poznávalo přírodu a společnost, vystihovalo vztahy přírodních činitelů k zaměstnání obyvatelstva a spojitost života domova, jeho potřeb a způsobů, s životem v rodné zemi a ve vlasti. Další poučení o těle lidském a základních pravidlech dobrého zdraví.

Porozuměti mapě kraje a republiky Československé, orientovati se na mapě republiky podle světových stran, značek a významných míst vyznačeného terénu. Rozuměti mapám, jimiž se vyznačují různé poměry v rodném kraji a republice Československé.

Další poučení o slunci a zemi, povětrnostních poměrech a o významnějších jevech fysikálních.

Významné národní pověsti. Poučení o hlavním městě republiky, o hlavních městech zemí československého státu.

Obrazy z minulosti domácího kraje ve vztahu k dějinám národa a k domácím památkám a pozůstatkům.

Obrazy z dějin národa a československého státu nejbližší doby před světovou válkou a zvláště po ní.

Třetí a čtvrtý školní rok.

Táž látka jako pro 3. a 4. školní rok škol vícetřídních, rozdělená ve dva běhy.

Čtvrtý a pátý školní rok.

Táž látka jako pro 4. a 5. školní rok škol pětitřídních, rozdělená ve dva běhy.

b) Zeměpis.

Účel. Poznati zemi a vesmír jako základ života, zvláště lidského, a práci člověka na zemi. Pěstiti lásku k domovině a vlasti, úctu ke kulturní práci a vědomí o potřebě vzájemné součinnosti lidstva.

Šestý školní rok.

Domov a jeho přírodní a zeměpisná oblast. Mapa katastrální. Čtení speciální mapy domácího kraje. Československá republika se zvláštním zřetelem k rodné zemi. O vrstvách kůry zemské, kolik je nezbytně třeba k pochopení zvláštností půdy rodné země.

Roční pohyb země. Kalendář. Čtvero ročních časů. Zemské pásy. O měsíci.

Sedmý školní rok.

Čtení speciální mapy domácího kraje. Celkový pohled na mapu Evropy, Rakousko, Rumunsko, Maďarsko, Švýcarsko, Jugoslavie, Bulharsko, Řecko, Turecko, Albanie, Italie, Španěly a Portugaly, Francie, Belgie, Amerika a Afrika.

Země jako hvězda. Slunce a sluneční soustava.

Poznámka: Státům, které mají zvláštní hospodářský nebo kulturní význam, se věnuje větší pozornost.

Osmý školní rok.

Orientace podle speciální mapy domácího kraje. Jízdní řád. Mapa katastrální.

Celkový pohled na mapu Evropy. Německo, Polsko, Nizozemsko, Velká Britanie, Irsko, Dánsko a Island, Švédsko a Norsko, Baltické státy a Rusko.

Poznámka: Státům, které mají zvláštní hospodářský nebo kulturní význam, se věnuje větší pozornost.

Celkový obraz Evropy.

Postavení Československé republiky ve světě, styky národohospodářské a kulturní.

Asie, Australie s Oceanií. Kraje polární. Patero dílů světa. Hvězdy. Vesmír.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.

Školy jednotřídní až šestitřídní.

Ve třech ročních bězích a), b), c).

a) Domov a jeho přírodní zeměpisná oblast. Čtení speciální mapy domácího kraje. Rodná země. Celkový pohled na Československou republiku.

Z Československé republiky do Evropy: Rakousko, Maďarsko, Švýcary, Španěly a Portugaly, Francie, Belgie a Nizozemsko. Celkový pohled na Evropu. Amerika.

Roční pohyb země. Kalendář. Čtvero ročních časů. Zemské pásy. O měsíci.

b) Domov a jeho přírodní zeměpisná oblast. Čtení speciální mapy domácího kraje. Celkový pohled na rodnou zemi. Československá republika.

Z Československé republiky do Evropy: Polsko, Rumunsko, Jugoslavie, Bulharsko, Albanie, Řecko, Turecko a Italie. Celkový pohled na Evropu.

Afrika.

Země jako hvězda. Slunce. Sluneční soustava.

c) Domov a jeho přírodní zeměpisná oblast. Mapa katastrální. Orientace podle speciální mapy domácího kraje. Jízdní řád. Celkový pohled na Československou republiku.

Z Československé republiky do Evropy: Německo, Velká Britanie, Irsko, Dánsko, Island, Švédsko a Norsko, Baltické státy, Rusko.

Celkový obraz Evropy.

Asie, Australie s Oceanií. Kraje polární. Patero dílů světa.

Postavení Československé republiky ve světě (národohospodářské a kulturní styky).

Hvězdy. Vesmír.

Poznámka: Státům, které mají zvláštní hospodářský nebo kulturní význam, se věnuje větší pozornost.

Sedmý a osmý školní rok.

Ve dvou ročních bězích a), b).

a) Jako v sedmém školním roce.

b) Orientace podle speciální mapy domácího kraje.

Jízdní řád. Mapa katastrální.

Celkový pohled na mapu Evropy. Německo, Polsko, Nizozemsko, Velká Britanie, Irsko, Dánsko a Island, Švédsko a Norsko, Baltické státy a Rusko.

Poznámka: Státům, které mají zvláštní hospodářský nebo kulturní význam, se věnuje větší pozornost.

Celkový obraz Evropy.

Postavení Československé republiky ve světě, styky národohospodářské a kulturní.

Asie, Australie s Oceanií. Kraje polární. Patero dílů světa. Hvězdy. Vesmír.

c) Dějepis.

Účel. Žáci buďtež vedeni k tomu, aby poznávali a oceňovali vývoj nejvýznačnějších událostí i dějin československého státu a vlastního národa, jakož i důležitější události ze světových dějin, které se stýkají s dějinami národa a vlasti, nebo pokud přispěly k rozvoji člověčenstva, a aby byli vychováváni k lásce k národu a státu.

Šestý školní rok.

Báje, pověsti a líčení episodická z dějin národů starověkých. Totéž z dějin československého státu a vlastního národa; výklady z dějin práce duševní a hmotné. Ochrana starožitných nálezů, památek historických a uměleckých.

Sedmý školní rok.

Vypravování a obrázky z dějin československého státu a vlastního národa významu závažnějšího podle časové i vnitřní příčinné souvislosti a nejdůležitější příběhy z dějin světových. Vypravování, rovněž výklady z dějin práce duševní i hmotné vystihujte povahu doby podle hlavních období dějinných, jež jsou zastoupena obrázky různě volenými. Ochrana starožitných nálezů i památek historických a uměleckých.

Osmý školní rok.

Vypravování a obrázky z dějin československého státu a vlastního národa podstatného významu vývojového podle časové i vnitřní příčinné souvislosti a nejdůležitější příběhy z dějin světových. Vyprávění, rovněž výklady z dějin práce duševní a hmotné, vystihujte povahu doby podle hlavních období dějinných, jež jsou zastoupena obrázky různě volenými. — Ochrana starožitných nálezů, památek historických a uměleckých.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.

Ve třech ročních bězích.

Vypravování z dějin československého státu a vlastního národa od nejstarších časů až na dnešek podle časové i vnitřní příčinné souvislosti (doba předdějinná, doba knížat kmenových, doba velikých knížat pražských, doba královské slávy, doba husitská, doba podobojí, doba poroby, doba obrození, doba světové revoluce a osvobození). Do pořadí jest ústrojně vřaďovati líčení ze světových dějin, pokud se týkají osob a událostí, důležitých pro rozvoj národa, vlasti a lidstva. Vyprávění episodická i závažnější, rovněž výklady z dějin práce duševní a hmotné vystihujte povahu doby podle hlavních období dějinných, jež jsou zastoupena obrázky různě volenými v každém běhu.

Ochrana starožitných nálezů, památek historických a uměleckých.

Sedmý a osmý školní rok.

Ve dvou ročních bězích.

Vypravování a obrázky z dějin československého státu a vlastního národa podle časové i vnitřní příčinné souvislosti a nejdůležitější příběhy z dějin světových. Vypravování, rovněž výklady z dějin práce duševní a hmotné, vystihujte povahu doby podle hlavních období dějinných, jež jsou zastoupena obrázky různě volenými. — Ochrana starožitných nálezů, památek historických a uměleckých.

d) Přírodopis.

Účel. Chápati učleněnost přírody, její krásy, účelnost, mravní i hospodářský význam a tím budíti pro ni smysl a lásku k ní. Seznamovati žactvo s jedinci všech tří přírodních říší a podati příležitostně stručný návod, jak se se-

skupují v přirozenou soustavu. Buditi smysl pro pěstování užitkových a okrasných rostlin. Vystihovati postavení člověka v přírodě. Poučovati o lidském těle a seznamovati se základy zdravovědy.

Šestý školní rok.

Pozorování nejdůležitějších zvířat, rostlin, nerostů a hornin domácího kraje, rodné země a republiky Československé podle přírodních společenstev v souvislosti s časovým rozvojem přírody. Poučení o lidském těle a pravidla zdravotnictví.

Sedmý školní rok.

Učivo šestého školního roku doplniti novými významnými druhy domácími i z jiných zemí evropských. Technologické zužitkování nejdůležitějších přírodnin. Další poučení o lidském těle a pravidlech zdravotnictví.

Osmý školní rok.

Učivo šestého a sedmého školního roku doplniti dalšími význačnými přírodninami cizích zemí. Hospodářský význam poznaných přírodnin. Soustava poznaných živočichů, rostlin, nerostů a hornin v míře nejnutnější.

Poučení o ústrojí a životních úkonech lidského těla, jakož i nejdůležitější poučení ze zdravovědy. Škodlivost kouření a pití lihovin pro mládež. Návod k první pomoci při úrazu a náhlém nebezpečí života.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.

Ve třech ročních bězích a), b), c).

a) Nejdůležitější živočistvo, rostlinstvo a nerosty domácího kraje i rodné země podle přírodních společenstev, při čemž v souvislosti s časovým rozvojem přírody vyvozují se poučení o vztazích jedinců k okolí. Poučení o lidském těle a pravidla, jak lze si zachovati dobré zdraví.

b) Pozorování nejdůležitějších zvířat, rostlin, hornin i nerostů Československé republiky podle přírodních společenstev, při čemž vyvozují se poučení o vlivu okolí na tvorstvo. Další poučení o lidském těle a pravidla dobrého zdraví.

c) Význačné přírodniny cizích zemí a jejich hospodářská důležitost. Závěrečná poučení o lidském těle a o nejdůležitějších věcech ze zdravovědy. Škodlivost lihovin a kouření pro mládež. Návod k první pomoci při úrazu a náhlém nebezpečí života.

Sedmý a osmý školní rok.

Ve dvou ročních bězích a), b).

a) jako v sedmém školním roce;
b) jako v osmém školním roce.

e) Přírodozpyt.

Účel: Poznati nejdůležitější fysikální a lučební jevy ze zkušenosti, z pozorování i pokusů.

Šestý školní rok.

Vlastnosti a význam vody, vzduchu a důležitějších tuhých hmot poznaných na vycházkách.

Základní poznatky z nauky o teple (teploměr, vytápění, větrání).

Tíže, tlak vzduchu ve službách člověka. Počasí. Pozorování a záznamy meteorologické.

Základní jevy magnetické a elektrické. Bouřka, ochrana před bleskem.

Sedmý školní rok.

Nejdůležitější prvky a neústrojné sloučeniny v souvislosti s chemickým složením nerostů. Upotřebení poznaných nerostů v domácnosti a průmyslu.

Síla, práce, energie. Jednoduché stroje. Základní pojmy z mechaniky hmot tuhých, kapalných a vzdušných.

Magnetické účinky galvanického proudu.

Jak vzniká a šíří se zvuk; zvučící tělesa. Mluvení, slyšení.

Šíření, odraz a lom světla.

Pozorování a záznamy povětrnostních jevů.

Osmý školní rok.

Rostliny, rostlinné plody a živočišné suroviny po stránce chemické i hospodářské. Tlení, hnití, kvašení. Čím se odíváme.

Elektrický proud v domácnosti, průmyslu a zdravotnictví.

Osvětlování.

Rozklad světla. Optické přístroje. Fotografie. Vidění.

Pozorování a záznamy jevů povětrnostních.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.

Školy jednotřídní až šestitřídní.

Ve třech ročních bězích a), b) a c).

a) Vlastnosti a význam vody, vzduchu a důležitějších tuhých hmot poznaných na vycházkách.

Základní poznatky z nauky o teple (teploměr, vytápění, větrání). Tíže, tlak vzduchu ve službách člověka. Počasí. Pozorování a záznamy meteorologické.

Základní jevy magnetické a elektrické. Bouřka, ochrana před bleskem.

b) Nejdůležitější prvky a neústrojné sloučeniny v souvislosti s chemickým složením nerostů. Upotřebení poznaných nerostů v domácnosti a průmyslu.

Síla, práce, energie. Jednoduché stroje. Základní pojmy z mechaniky hmot tuhých, kapalných a vzdušných.

Magnetické účinky galvanického proudu.

Jak vzniká a šíří se zvuk; zvučící tělesa. Mluvení, slyšení.

Šíření, odraz a lom světla.

Pravidelná pozorování a záznamy povětrnostních jevů.

c) Rostliny, rostlinné plody a živočišné suroviny po stránce chemické i hospodářské. Tlení, hnití, kvašení. Čím se odíváme.

Elektrický proud v domácnosti, průmyslu a zdravotnictví.

Osvětlování.

Rozklad světla. Optické přístroje. Fotografie. Vidění.

Pozorování a záznamy jevů povětrnostních.

Sedmý a osmý školní rok.

Ve dvou ročních bězích a), b).

a) Nejdůležitější prvky a neústrojné sloučeniny v souvislosti s chemickým složením nerostů. Upotřebení poznaných nerostů v domácnosti a průmyslu.

Síla, práce, energie. Jednoduché stroje. Základní pojmy z mechaniky hmot tuhých, kapalných a vzdušných.

Magnetické účinky galvanického proudu.

Jak vzniká a šíří se zvuk; zvučící tělesa. Mluvení, slyšení.

Šíření, odraz a lom světla.

Pozorování a záznamy povětrnostních jevů.

b) Rostliny, rostlinné plody a živočišné suroviny po stránce chemické i hospodářské. Tlení, hnití, kvašení. Čím se odíváme.

Elektrický proud v domácnosti, průmyslu a zdravotnictví.

Osvětlování.
Rozklad světla. Optické přístroje. Fotografie. Vidění.
Pozorování a záznamy jevů povětrnostních.

5. Počty s naukou o tvarech měřických.

Úč e l: Učiniti žactvo schopným, aby přiměřeně své duševní vyspělosti řešilo jistě a hbitě zpaměti i písemně praktické, po přednosti konkretní úkoly početní, plynoucí ze života prostředí, v němž žije, aby spolehlivě odhadovalo, měřilo a vypočítávalo délky, plochy a tělesa v obecném životě často se vyskytující, aby samostatně chápalo číselné jevy svého prostředí a dovedlo z nich samo hledati a sestavovati úkoly početní a měřické, aby se seznámilo s hospodářskými a národohopodářskými zařízeními a bylo vychováno k rozumné spořivosti.

První školní rok.

Číselný obor do 10; v něm sčítati, odčítati a dočítati.
Rozšířiti číselný obor do 20. Sčítati a odčítati v něm bez přechodu.
Prakticky obeznámiti žáky s nejběžnějšími penězi, měrami a vahami a s jejich členitostí podle 10. Měřiti délky.

Druhý školní rok.

Číselný obor do 100; v něm sčítati, odčítati a dočítati, zejména dosíci hbitosti v těchto výkonech s jednotkami bez přechodu desítek a jistoty s rozkladem při přechodu desítek. Připraviti násobilku. Měřiti a děliti násobky.
Běžné peníze, míry (i času), váhy a jejich členitost podle 10 a 100. Římské číslice I—XII.
Měřiti a odhadovati délky i obvody skutečných předmětů. Vážiti.

Třetí školní rok.

Sčítati, odčítati a dočítati s přiměřenou hbitostí v oboru do 100. Nacvičiti násobilku. Měřiti a děliti jednotkami i nenásobky.
Rozšířiti číselný obor do 1000, v něm přičítati, odčítati a dočítati čísla dvoumístná a čísla složená ze set a desítek.
Násobiti i čísla dvoumístná prostými desítkami.
Počítati zlomky: $^1/_2$, $^1/_4$, $^1/_5$, $^1/_{10}$ na praktických případech.
Běžné peníze, míry, váhy a jejich členitost podle 1000. Míry čtvercové (m^2, dm^2, cm^2), měřiti a vypočítávati plochy obdélníkové a čtvercové. Pojem podobnosti ploch názorem.

Čtvrtý školní rok.

Počítati zpaměti v číselném oboru do 1000 se zvýšenými požadavky, hbitě v oboru do 100.
Písemné počítání: čtyři základní výkony početní s čísly celými, při čemž se číselný obor rozšíří nad 1000. Příprava k počítání čísly desetinnými: desítková soustava (ve známém oboru číselném) rozšířená do setin, běžné označování cen a měr čísly desítinnými.
Počítati zpaměti obyčejnými zlomky častěji se vyskytujícími. Římské číslice do 100.
Výpočet obvodů mnohoúhelníků. Plošný obsah trojúhelníků, nepravidelných čtyřúhelníků rozborem ve dva trojúhelníky. Pojem rovnosti ploch názorem.

Pátý školní rok.

Rozšířiti číselný obor na základě desítkové soustavy. Písemné počítání čísly celými a desítinnými.
Proměňovati vícejmenná čísla měr, vah a peněz v čísla desítinná a naopak. Počítati zpaměti s účelnými a snadnými výhodami. Počítati obvyklými zlomky

obyčejnými (bez pravidel); přeměňovati zlomky v jiné obyčejné i desítinné a naopak.

Římské číslice do 1000.

Obvody a plochy mnohoúhelníků. Míry duté a krychlové, vypočítávati povrch a objem hranolů. Pojem rovnosti objemové (názorem).

Šestý školní rok.

Docvičiti čtyři základní výkony písemného počítání čísly desítinnými. Účelné výhody početní při počítání zpaměti i písemně. Počítati čísly vícejmennými. Počítati obyčejnými zlomky často se vyskytujícími i písemně bez pravidel. Poměry. Základy počtu procentového a úrokového.

Obvod a plocha kruhu. Povrch a objem válce, jehlanu a kužele. Pojem shodnosti (názorem).

Sedmý školní rok.

Úměry. Řešiti praktické úkoly ze života občanského, obchodního a domácího hospodářství počtem úsudkovým a procentovým (úrokovým), a to pokud vhodno ve tvaru zlomkovém, při čemž jest používati plynoucích z něho výhod početních.

Užívání sazebníků poštovních, železničních a kolkových. Šekové zařízení.

Povrch a objem komolého jehlanu a komolého kužele.

Osmý školní rok.

Praktické příklady peněžnictví, pojišťování a veřejného hospodářství. Poučiti o složitém počtu úrokovém, o směnkách a cenných papírech, o převodu majetku a umořování.

Základy jednoduchého účetnictví na praktických příkladech.

Elipsa. Povrch a objem koule.

Druhý a třetí školní rok.

Na školách jednotřídních, dvoutřídních a čtyřtřídních.

Číselný obor do 100, v něm sčítati, odčítati a dočítati.

Násobilka, měřiti a děliti jednotkami.

Rozšířiti číselný obor do 1000, v něm přičítati, odčítati a dočítati čísla dvoumístná a čísla složená ze set a desítek.

Násobiti čísla dvoumístná jednotkami, případně i prostými desítkami.

Počítati zlomky $^1/_2$, $^1/_4$, $^1/_5$, $^1/_{10}$ na praktických případech.

Běžné peníze, míry a váhy a jejich členitost podle 1000.

Měřiti a odhadovati délky i obvody skutečných předmětů. Míry čtverečné (m^2, dm^2, cm^2), měřiti a vypočítávati plochy obdélníkové a čtvercové. Pojem podobnosti ploch názorem.

Třetí a čtvrtý školní rok.

Školy trojtřídní.

Pro první oddělení požadavky 3. školního roku, pro druhé oddělení požadavky 4. školního roku. Zpravidla počítají obě oddělení společně.

Čtvrtý a pátý školní rok.

a) Na školách jednotřídních a dvoutřídních.

Počítati zpaměti v číselném oboru do 1000, hbitě v oboru do 100. Písemné počítání; čtyři základní výkony početní s čísly celými, při čemž se číselný obor rozšíří nad 1000. Příprava k počítání čísly desítinnými: desítková soustava rozšířená do setin, označování cen a měr čísly desítinnými, písemné sčítání a odčítání čísel desítinných, násobení a dělení jich číslem jednotkovým. Počítání vícejmennými čísly, která mají měnitele 10, 100, 1000. Počítání nejobvyklejšími zlomky obyčejnými (bez pravidel). Římské číslice.

Obvody a obsahy jednoduchých ploch. Míry duté a krychlové, objem hranolů.

b) Na školách čtyřtřídních a pětitřídních s 8 škol. roky.

Prvé oddělení viz 4. šk. rok.

Druhé oddělení viz 5. šk. rok.

Zpravidla počítají obě oddělení společně.

Pátý a šestý školní rok.

Na školách trojtřídních.

Rozšířiti číselný obor na základě desítkové soustavy.

Písemné počítání čísly celými a desítinnými.

Počítati zpaměti s účelnými a snadnými výhodami početními.

Počítati obyčejnými zlomky často se vyskytujícími (bez pravidel). Poměry. Základy počtu procentového a úrokového. Římské číslice. Obvody a plochy mnohoúhelníků. Míry duté a krychlové, objem hranolů a válce. Pojem shodnosti (názorem).

Šestý až osmý školní rok.

a) Na školách jednotřídních a dvoutřídních.

Počítání čísly celými a desítinnými s nenáhlým rozšiřováním číselného oboru. Počítání čísly vícejmennými. Počítání obyčejnými zlomky často se vyskytujícími. Účelné početní výhody při počítání zpaměti i písemně. Poměry. Počet procentový a jednoduchý úrokový.

Řešiti úkoly ze života občanského, obchodního a domácího hospodářství. Praktické příklady peněžnictví, pojišťování a veřejného hospodářství. Užívání sazebníků poštovních, železničních a kolkových. Výpočet obvodů a plošných obsahů obrazců, které mají důležitost v hospodářství a v živnostech. Míry plošné, krychlové a duté. Povrch a objem měřických těles, která jsou důležita v praktickém životě. Římské číslice.

b) Na školách čtyřtřídních, pětitřídních a šestitřídních s 8 školními roky.

První oddělení viz šestý školní rok.

Druhé oddělení:

Úměry. Řešiti praktické úkoly ze života občanského, obchodního, domácího i veřejného hospodářství. Užívání sazebníků poštovních, železničních a kolkových.

Poučiti o směnkách, cenných papírech, složitém úrokování a umořování. Pokud možno, řešiti úkoly úsudkové a procentové ve tvaru zlomkovém a vyhledávati z něho početní výhody.

Povrch a objem komolého jehlanu, komolého kužele, koule.

Zpravidla počítají obě oddělení společně.

Sedmý a osmý školní rok.

a) Na školách trojtřídních.

Úměry. Řešiti praktické úkoly ze života občanského, obchodního, domácího i veřejného hospodářství. Používání sazebníků poštovních, železničních a kolkových; poučiti o směnkách a cenných papírech. Plocha kruhu. Povrch a objem jehlanu, kužele a koule;

b) Na školách sedmitřídních.

První oddělení viz 7. a 8. školní rok.

Druhé oddělení viz 8. školní rok.

Obě oddělení počítají společně.

6. Kreslení.

Účel. Rozvíjeti schopnosti podmiňující výtvarné projevy, jimiž žáci zobrazují obsah svého svědomí. Tříbení vkusu.

První a druhý školní rok.

Volné zobrazování představ. Ilustrování dějů. Vše jako součástka prvouky. (Nikoli samostatný předmět.)

Třetí školní rok.

Volné zobrazování představ. Návodné lineární a podle možnosti i plošné zobrazování předmětů a přírodních forem zřetelně jednorozměrných (motouz, drát) a dvojrozměrných kresbou zpaměti i podle názoru.

Kresba linií různých druhů, přímek různých délek, poloh a vzájemného postavení. Poznávání a podle možnosti i užívání základních barev.

Jednoduchý návod k samostatnému sestrojování a členění nejzákladnějších ploch měřických odvozených ze skutečných předmětů; při tom jest přihlížeti k učebné látce z měřictví.

Technika a materiál. Pokusné a návodné cviky v ovládání výrazových prostředků lineárních kresbou linií a podle možnosti i barvením (kolorováním) ploch (měkká tužka, pastelka, pero, štětec a pod.).

Spolu s tím cvičení v jednoduchém dělení úseček a užívání nejjednodušších pomůcek (proužek papíru, měřítko).

Vkus. Vlastní a vzájemné posuzování a hodnocení výtvarných projevů žákovských podle toho, do jaké míry vyhovují požadavkům řešené úlohy.

Čtvrtý školní rok.

Volné i návodné zobrazování představ i tvarů a zbarvení předmětů i přírodních forem zřetelně dvojrozměrných kresbou zpaměti a podle přímého názoru.

Kresba jednoduchého písma a jeho užití k podpisům a jednoduchým nápisům.

Jednoduché návodné i samostatné sestrojování a členění měřických ploch; při tom jest přihlížeti k učebné látce z měřictví. Věnovati přiměřenou pozornost podobnosti a souměrnosti.

Tvoření barevných a světelných souladů dvou a tří barev základních a podvojných různých druhů a světlostí i s použitím bílé, šedé a černé.

Technika a materiál. Pokusné a návodné cviky v ovládání výrazových prostředků lineárních a plošných (úhel, měkká tužka, pera ostře a široce píšící, štětec a pod.) kresbou linií a pokládání ploch.

Spolu s tím jednoduché míšení barev, pokládání ploch, užívání jednoduchých pomůcek (měřítko, pravítko).

Vkus. Vlastní a vzájemné posuzování a hodnocení výtvarných projevů žákovských podle toho, do jaké míry vyhovují požadavkům řešené úlohy.

Pátý školní rok.

Jako ve čtvrtém školním roce se zvýšenými požadavky.

Šestý školní rok.

Volné a návodné zobrazování představ i tvarů, barvení a osvětlení (vlastní a vržený stín) předmětů a přírodních forem dvojrozměrných a nejjednodušších trojrozměrných kresbou zpaměti, vzpomínky i podle přímého názoru. Přihlížeti jest též k učebné látce z měřictví.

Kresba písma lineárního a plošného a jeho užití k nápisům.

Jednoduché návodné i samostatné sestrojování a členění měřických ploch a podle možnosti i těles. Poměrnost, souměrnost a pravidelné střídání (rytmus).

Tvoření jemnějších barevných i světelných souladů, několik barev různých druhů a světlostí i s použitím stupnice černé a bílé pro výraz světla, stínů a tmy (jednu barvu zastoupiti může barva nákresny).

Technika a materiál. Pokusné a návodné cviky v ovládání výrazových prostředků lineárních, plošných (úhel, měkká tužka, písátka a pera z růz-

ných hmot a různých tvarů, rýsovací pera, jemný štětec vlasový, rydlo, dlátko, nožík a pod.), pokládání ploch.

Složitější míšení barev, stínování a sesvětlování ploch, složitější dělení a přenášení úseček, úhlů a ploch, používání přesnějších pomůcek (měřítko, pravítko, trojúhelník, příložné pravítko, kružidlo) a podle možnosti osvojení jednoduchých způsobů rozmnožovacích (patronování, různé druhy tisků a pod.).

V k u s. Vlastní a vzájemné posuzování a hodnocení výtvarných projevů žákovských podle toho, do jaké míry vyhovují požadavkům řešené úlohy.

Buzení úcty a lásky k projevům technickým a uměleckým na podkladě významných děl domácího a cizího výtvarnictví.

Sedmý a osmý školní rok.

Rozšíření poznané látky o skupiny těles, vržený stín a schema velkorysé perspektivy, zvýšení technické dokonalosti a zdokonalování vkusu. Prostorové písmo.

7. Psaní.

Ú č e l. Žáci mají nabýti zřetelného, úhledného a pokud lze hbitého rukopisu.

a) Školy s vyučovacím jazykem československým, polským a maďarským.

První školní rok.

Psaní navazuje na čtení.

Druhý školní rok.

Malá a velká písmena latinky vývojově. Dělidla. Číslice arabské a římské od I do XII.

Třetí školní rok.

Další cvičení v latince se zvláštním zřetelem k správnému napisování písmen a slov. Opakování dělidel, číslic arabských a římských. Značky probíraných peněz, měr a vah.

Čtvrtý školní rok.

Další cvičení v latince. Římské číslice do sta. Cviky k uvolnění ruky. Počátek rozvoje rukopisu.

Pátý školní rok.

Římské číslice do tisíce. Cviky k uvolnění ruky. Psaní kratších celků (verš, omluvenka, dopis, pozvání a j.). Plynným psaním směřuje se k dalšímu rozvoji rukopisu.

Šestý školní rok.

Psaní delších celků s uplatněním osobitého rukopisu směřuje k čitelnému a úhlednému rychlopisu.

Druhý a třetí školní rok.

Jako v druhém školním roce.

Čtvrtý a pátý školní rok.

Jako ve čtvrtém školním roce se zvýšenými požadavky.

b) Školy s vyučovacím jazykem německým.

První školní rok.

Psaní navazuje na čtení.

Druhý školní rok.

Malá a veliká písmena písma německého vývojově. Dělidla. Arabské a římské číslice od I do XII.

Třetí školní rok.

Další cvičení v písmu německém se zvláštním zřetelem k správnému napisování a spojování písmen. Opakování dělidel a číslic arabských a římských.

Poznámka. Na školách, kde se vyučuje státní řeči, cvičí se také vývojově malá a velká písmena latinky. Značky probíraných peněz, měr a vah.

Čtvrtý školní rok.

Další cvičení německého písma. Římské číslice do sta. Cviky k uvolnění ruky. Malá a veliká písmena latinky. Počátek rozvoje rukopisu.

Pátý školní rok.

Římské číslice do tisíce. Cviky k uvolnění ruky. Psaní kratších celků (verš, omluvenka, dopis, pozvání a j.). Plynným psaním směřuje se k dalšímu rozvoji rukopisu.

Šestý školní rok.

Psaní delších celků s uplatněním osobitého rukopisu směřuje k čitelnému a úhlednému rychlopisu.

Druhý a třetí školní rok.

Jako v druhém školním roce.

Čtvrtý a pátý školní rok.

Jako ve čtvrtém školním roce.

c) Školy s vyučovacím jazykem podkarpatoruským.

První školní rok.

Psaní navazuje na čtení.

Druhý školní rok.

Malá a veliká písmena azbuky vývojově. Dělidla. Arabské a římské číslice od I do XII. Odlišná písmena latinky cvičí se v hodinách slovenštiny.

Třetí školní rok.

Další cvičení v azbuce se zvláštním zřetelem k správnému napisování a spojování písmen. Opakování dělidel a číslic arabských a římských. Značky probíraných peněz, měr a vah.

Odlišná písmena latinky cvičí se v hodinách slovenštiny.

Čtvrtý školní rok.

Další cvičení v azbuce. Římské číslice do sta. Cviky k uvolnění ruky. Počátek rozvoje rukopisu.

Odlišné tvary latinky se cvičí dále v hodinách slovenštiny.

Pátý školní rok.

Římské číslice do tisíce. Cviky k uvolnění ruky. Psaní kratších celků (verš, omluvenka, dopis, pozvání a j.). Plynným psaním směřuje se k dalšímu rozvoji rukopisu.

Další cvičení v psaní odlišných tvarů latinky v hodinách slovenštiny.

*

Šestý školní rok.

Psaním velkých celků s uplatněním osobitého rukopisu směřuje se k čitelnému a úhlednému rychlopisu.

Druhý a třetí školní rok.

Jako v druhém školním roce.

Třetí a čtvrtý školní rok.

Jako v třetím školním roce se zvýšenými požadavky.

Čtvrtý a pátý školní rok.

Jako ve čtvrtém školním roce se zvýšenými požadavky.

8. Zpěv.

Účel. Vyučováním zpěvu jest probouzeti a soustavně vychovávati hudebnost mládeže, tříbiti její hudební vkus, zušlechťovati mysl a buditi radost z písně lidové a hudby vůbec.

První školní rok.

Napodobování tónů. Rozeznávati tóny podle délky, síly a výšky.

Rytmická cvičení, zvláště pohybová, hry a říkadla. Poznávati vystupující a sestupující řadu tónů.

Zpívati snadné písně podle sluchu v rozsahu d^1-a^1, nejvýše c^1-d^2.

Druhý školní rok.

Cvičení hlasová a sluchová. Cvičení rytmická, zejména pohybová, rytmické hry a říkadla.

Snadné písně v rozsahu c^1-d^2.

Třetí školní rok.

Cvičení hlasová, sluchová a rytmická.

Písně v rozsahu c^1-e^2.

Čtvrtý školní rok.

Další cvičení hlasová, sluchová a rytmická.

Znázorňování rytmu a nápěvu notovým písmem. Jména not. Cvičení intonace a hudební paměti. Diktát.

Písně v rozsahu h-f^2.

Pátý školní rok.

Cvičení hlasová, sluchová a rytmická. Jednohlasá a dvouhlasá cvičení intonační a pamětná. Znázorňování rytmu i nápěvu písmem notovým. Diktát.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu a-f^2.

Stručné poučení o hlasovém ústrojí. Poučení o písni lidové.

Šestý školní rok.

Další cvičení hlasová, sluchová a rytmická. Jednohlasá a dvouhlasá cvičení intonační. Písmo notové. Cvičení hudební paměti. Diktát.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu a-f^2.

Stručné poučení o ústrojí hlasovém. Poučení o písni lidové a umělé, zvláště znárodnělé.

Sedmý školní rok.

Těžší cvičení hlasová, sluchová, intonační a rytmická. Písmo notové. Cvičení hudební paměti. Cvičení ve zpěvu dvouhlasém. Diktát.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu g-f². O hlasovém ústrojí. Stručné, příležitostné poučení o skladatelích a představitelích hudebního umění.

Osmý školní rok.

Těžší cvičení hlasová, sluchová, intonační a rytmická. Písmo notové. Cvičení hudební paměti. Diktát. Cvičení ve zpěvu dvojhlasém.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu g-f². Stručné životopisné nástiny skladatelů a příležitostné poučení o čelných představitelích hudby národní i světové.

Prvý a druhý školní rok.

(Školy trojtřídní.)

Napodobování tónů. Rozeznávati tóny podle délky, síly a výšky. Cvičení sluchová a rytmická, zvláště pohybová, hry a říkadla. Poznávati vystupující a sestupující řadu tónů.

Zpívati snadné písně podle sluchu v rozsahu d^1-a^1, nejvýše c^1-d^2.

První, druhý a třetí školní rok.

(Školy jednotřídní a dvojtřídní.)

Napodobování tónů. Rozeznávati tóny podle délky, síly a výšky. Rytmická cvičení, zvláště pohybová, hry a říkadla. Poznávati vystupující a sestupující řadu tónů.

Zpívati snadné písně podle sluchu v rozsahu d^1-a^1, nejvýše c^1-d^2.

Druhý a třetí školní rok.

Cvičení hlasová, sluchová a rytmická.

Zpívati snadné písně v rozsahu c^1-d^2.

Třetí a čtvrtý školní rok.

(Školy trojtřídní.)

Cvičení hlasová, sluchová, intonační a rytmická. Diktát.

Jednohlasé písně v rozsahu h-f².

Čtvrtý a pátý školní rok.

Další cvičení hlasová, sluchová a rytmická.

Znázorňování rytmu i nápěvu notovým písmem. Cvičení intonace a hudební paměti. Diktát.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu a-f².

Čtvrtý, pátý, šestý, sedmý a osmý školní rok.

(Školy jednotřídní a dvoutřídní.)

Další cvičení hlasová, sluchová a rytmická. Znázorňování rytmu a nápěvu písmem notovým. Cvičení intonace a hudební paměti. Diktát.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu a-f².

Stručné poučení o hlasovém ústrojí. Poučení o písni lidové a umělé, zvláště znárodnělé. Stručné, příležitostné zmínky o skladatelích a představitelích hudebního umění.

Pátý, šestý, sedmý a osmý školní rok.

(Školy trojtřídní.)

Další cvičení hlasová, sluchová a rytmická.

Znázorňování rytmu i nápěvu písmem notovým. Cvičení intonace a hudební paměti. Diktát. Jednohlasé i dvojhlasé písně v rozsahu a-f².

Stručné poučení o hlasovém ústrojí. O písni lidové a umělé, zvláště znárodnělé. Příležitostné zmínky o skladatelích a představitelích hudebního umění.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.

Těžší cvičení hlasová, sluchová, intonační a rytmická. Písmo notové. Cvičení hudební paměti. Cvičení dvouhlasá. Diktát.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu g-f².

O písni lidové a umělé, zvláště znárodnělé. Poučení o hlasovém ústrojí. Stručné příležitostné zmínky o skladatelích a představitelích hudebního umění.

Sedmý a osmý školní rok.

Těžší cvičení hlasová, sluchová a rytmická. Písmo notové. Cvičení intonace a hudební paměti. Diktát. Cvičení ve zpěvu dvouhlasém.

Jednohlasé a dvouhlasé písně v rozsahu g-f². Stručné životopisné nástiny skladatelů a příležitostná poučení o čelných představitelích hudby národní i světové.

9. Tělesná výchova.

Účel. Vypěstiti těla žáků i všechna jejich ústrojí k úplnému harmonickému rozvoji. Vyvíjeti všechny schopnosti tělesné, rozumové i mravní, kterých jest možno dosíci s úspěchem tělesnými cvičeními, aby žákovu výchovu ve škole jednak účelně podporovaly a jednak ji doplňovaly. Jen když se takto vyvíjejí, mohou učiniti člověka užitečným, dobrým, tělesně i povahově krásným jako jedince i jako člena lidské společnosti.

První školní rok.

Cvičení pořadová. Seřadění žáků v řad podle velikosti. Přeměna řadů obratem v zástup, pochod zástupu v taktu. Rozchod řadů (zástupu) a nástup v řad (v zástup). Tvoření kolového řadu z řadu přímého a opačně. Pochod do kola jen v taktu. Pochod a poklus zástupu kolem cvičiště (jen v taktu). Rozdělení řadu (zástupu) ve dva, rozchody a nástupy řadů (zástupů) střídavě nebo soudobně. Tvoření dvojstupu řaděním jednotlivců a pochod dvojstupu v taktu kolem cvičiště.

Cvičení prostná. Pohyby napodobením činnosti lidí, zvířat, strojů a jevů přírodních podle vzoru ve formě her. Poklus na místě (v taktu), kupředu střídavě s pochodem, konečně až jednou kolem cvičiště (asi 50 *m*). Rychlý běh na krátké vzdálenosti (až 15 *m*). Vytrvalý pochod až na 3 *km*.

Cviky rovnováhy na plochách 20 až 25 *cm* širokých ve výši až 50 *cm* od země. Výsedy, změny sedů, sesedy, lezení.

Hry. Prosté jednoduché hry s požadavkem hbitosti, pozornosti nebo rychlého rozhodnutí.

Cvičení pro správné držení těla. Volné pohyby paží, nutící k vypětí hrudníku, též s výponem. Vždy však jest je spojiti s cvičeními dechovými.

Vycházky.

Druhý školní rok.

Cvičení pořadová. Opakování cviků prvého školního roku se stupňováním hbitosti při nástupech a obratech. Zřízení řadu (zástupu) podle krajníka (předáka). Pochod v taktu a zatáčení zástupu kolem cvičiště, na střední a kolmý směr. Tvoření kolového řadu z řadu přímého a rozstup kolového řadu dvěma až třemi kroky od středu; přeměna kolového řadu v kolový zástup, pochod kolového zástupu a zatočení v přímý směr. Rozdělení řadu (zástupu) ve dva, rozchody a nástupy jednotlivých řadů (zástupů) nebo obou soudobně na určená místa. Nástup v zástup za pochodu. Tvoření dvojstupu ze zástupu či opačně, přeřaděním jednotlivců. Pochod a poklus (v taktu) dvojstupů kolem cvičiště.

Cvičení prostná. Další hry napodobovací. Poklus až dvakráte kolem cvičiště. Rychlý běh na vzdálenost až 20 *m*, vytrvalý pochod až na 4 *km*.

Hry. Prosté hry s týmiž požadavky jako v prvním školním roce, též s peškem a malým dutým míčem.

Skok do mírné dálky přirozeným způsobem.

Cvičení rovnováhy. Na plochách 20 až 25 *cm* širokých ve výši až 50 *cm* od země. Výstupy, sestupy. Změny sedů, kleků, stojů. Lezení a přelézání.

Cvičení pro správné držení těla. Cviky prvého školního roku rozmnoží se o pasivní vypětí hrudníku ve svisu stojmo vzadu za rukama.

Vycházka. Jednou za měsíc vycházka aspoň hodinová v každé roční době, s počátku za příznivého počasí, později i za méně příznivého.

Třetí školní rok.

Cvičení pořadová. Nástup ve dva řady na různých místech a rozchody. Přeměny řadů v zástupy. Zřízení zástupu (řadu) po změně místa předáka (krajníka). Obraty na místě. Pochod stejným krokem. Nástup v zástup za pochodu, zatáčení zástupu do kola. Přeměna rozděleného zástupu ve dva, čelně dvojstup na místě a opačně s místa. Pochod dvojstupu. Rozčlenění dvojstupu (zástupu) čelně v roje napravo (nalevo) v rozstup na dva kroky na místě a opačně spojení v dvojstup (zástup) s místa. Přeměna zástupu rozděleného ve tři zástupy menší čelně v trojstup na místě a opačně přeměna trojstupu čelně v zástup s místa. Pochod a zatáčení trojstupu kolem cvičiště. Za pochodu: ze středního směru rozvod jednotlivců ze zástupu zevnitř kolem ve dva zástupy, výhyby zástupů a svod v jeden zástup.

Cvičení prostná. (Na místě, v rozstupu.) Jednoduché pohyby jedné části těla: a) hlavy, b) paží, c) trupu, d) nohou v sestavách dvoudobých, později trojdobých. Rovné stoje kročné. Rozstup úkroky. Výpon, kmitání výponmo. Podřep, dřep. Poskoky na místě ve stojích kročných. Poskoky snožmo s místa. Výdrže paží s doprovody. Chod přísunný. Poklus až třikráte kolem cvičiště, rychlý běh až na 30 *m*, vytrvalý pochod na 5 *km*.

Hry. Vydatnější hry během a malým míčem. Dívky též prosté tělocvičné tance.

Cvičení s náčiním a na nářadí:

Dlouhé švihadlo. Podběh. Přeskok během přes klidně visící švihadlo (nejvýš 25 *cm* vysoko) s tichým doskokem.

Vis. Svisy stojmo, dřepmo, ležmo vpředu (před rukama, za rukama, vpravo, vlevo, stranou), změny hmatu v nich nebo měniti je sunem nohou.

Svis vpředu, též s pohyby nohou nebo vysahováním střídnoruč na místě (ručkování střídnoruč na místě).

Stoupání na vrchní straně šikmého žebříku.

Cvičení rovnováhy. Výstupy, sestupy, seskoky. Výdrže a obraty ve stoji. Přelézání.

Cvičení pro správné držení těla. Předhyby, odhyby ve spojených řadách. Klony trupu s přispěním druha nebo oporem o nářadí.

Vycházky.

Čtvrtý školní rok.

Cvičení pořadová. Nástupy a rozchody řadů a zástupů též poklusem. Zřízení řadu (zástupu) po obratu krajníka (předáka). Za pochodu: Nástup v zástup, obraty vzad a zatáčení protichodem. Přeměny tvarů družstva: zástupu čelně v dvojstup na místě a opačně s místa; dvojstupu v dvojřad a opačně obratem na místě. Rozchody, nástupy a zřízení dvojřadu a dvojstupu. Zatáčení dvojstupu na místě a za pochodu. Rozčlenění družstva z dvojstupu a zástupu v roje na místě, v rozstup na dva kroky a opačně spojení s místa. Přeměna čety ze zástupu čelně v trojstupu na místě a opačně s místa. Za pochodu v trojstupu obraty vzad, zatáčení protichodem, změniti krok, zrušiti a zříditi krok. Rozčlenění trojstupů v družstva na místě od středu na dva kroky. — Rozvod zástupu ze středního směru ve dva a svod v dvojstup. Rozvod dvojstupů ve dva dvojstupy a svod v čtyřstup na střední směr a opačně.

Cvičení prostná. Šikmé pohyby paží natažených i krčením a trčením (též na pochodu). Šikmé stoje kročné, rovné i šikmé stoje nožné. Pochod stranou křížením nohou. Pochod ve výponu. Kmitání trupu a podřepmo. Pohyby nohou krčením a trčením. Chod přeměnný. Poskoky do různých postojů, poskoky ve výponu, podřepu, střídnonož s místa, snožmo s obraty. Poklus až čtyřikráte kolem cvičiště. Rychlý běh až na 40 *m*, vytrvalý pochod na 6 *km*. Jednoduché pohyby paží a nohou nebo paží a trupu v sestavách až trojdobých.

Hry. Zvýšení požadavků, hry malým míčem přípravou k vrhům. Dívky též jednoduché tělocvičné tance.

Cvičení s náčiním a na nářadí:

Dlouhé švihadlo. Podběh s výdržemi paží nebo s pohyby paží nebo nohou. Poskoky na místě s výdržemi nebo pohyby paží, s obraty.

Krátká švihadla. Přeskoky snožmo i střídnonož na místě s kroužením napřed a nazad.

Skok do mírné dálky nebo výšky v nejjednodušších způsobech s místa, z pochodu, z rozběhu; s odrazem s určitého místa a doskokem na určité místo.

Skok do hloubky s výšky až 50 *cm* ze stoje prostého.

Vis smíšený též jednoruč.

Shoupnutí ve svisu vpředu.

Ručkování ve svisu vpředu, nazad, napřed, stranou na kratší vzdálenost nadhmatem, vněhmatem, dvojhmatem, střídnoruč.

Stoupání (na vrchní straně šikmého žebříku, postupně příkřejšího až i na svislém žebříku) do mírné výše vněhmatem, nadhmatem, dvojhmatem, chodem přísunným i pochodem.

Šplh (hoši). Lezení v závěsu na šikmých nářadích vzhůru a dolů.

Cvičení rovnováhy. Výstupy a sestupy střídnonož na užší kladinu do různých postojů, sestupy a seskoky.

Cvičení pro správné držení těla. Pohyby trupu ve svisech stojmo na svislém žebříku. Klony a točení trupu s tyčí.

Vycházky.

Cvičení v přírodě:

Orientace. Určování cíle, odhad vzdálenosti a počtu. Určení světových stran podle slunce. Plán obce i okolí, orientace podle něho, podle značek a ukazovatelů.

Pozorování. Prostá pozorování zrakem a sluchem. Krytí a plížení snadnými způsoby v příhodném území (vůz, kolo, auto, bosý, obutý).

Zpravodajství. Krátké ústní zprávy poslem, cvičení paměti, podstata semaforu a jeho použití. Pohyby paží a pokyny. Prosté signály píšťalou, zvonkem.

Cvičení tělesná. Chůze, cviky pro správné držení těla, cviky pro horní končetiny, cviky rovnováhy, cviky trupu, klus, běh, skoky, zpěv na pochodu. Hry.

Plování. Pohyby paží a nohou přípravou k plování na prsou. Pokusy v plování. Koupání za dozoru ve skupinách na mělčině.

Zdravověda. Slunce, vzduch, voda. Čistota těla. Škodlivost kouření. Ošetřování zraku, sluchu, zubů.

První pomoc a záchrana. Obyčejný obvaz třícípým šátkem. Poučování o záchraně na ledě. Ošetřování malých ran.

Pátý školní rok.

Cvičení pořadová. Nástupy v řady (zástupy) a zřizování jich jako ve 4. školním roce. Nástup v zástup a zatáčení za pochodu i za poklusu. Přeměna zástupu, družstva v dvojstup na místě a opačně, s místa, poklusem. Nástup a zřízení dvojstupů družstev za pochodu a zatáčení dvojstupů za poklusu. Rozchod, nástup a zřízení řadu i dvojřadu na místě. — Rozčlenění družstva v roje z dvojstupu (zástupu) v rozstup na 2 až 4 kroky. — Přeměna čety ze zástupu

čelně v trojstup na místě a opačně, s místa, poklusem. Rozchody, nástupy a zřízení trojstupu a trojřadu na místě. Zatáčení trojstupu za poklusu. Rozčlenění čety z trojstupu (zástupu) na místě a s místa vpravo (vlevo) v zástupy družstev a opačně spojení v trojstup. — Rozvod zástupu ve dva, svod v dvojstup, rozvod dvojstupu ve dva, svod v čtyřstup a zatáčení čtyřstupu za pochodu.

Dívky. Cviky ve dvojicích: Podtáčení jedné neb dvou soudobně, kolování jedné kolem druhé a kolování (kolečko) obou, zatáčení a zátočka dvojic, jednoduchý řetěz.

Cvičení prostná. Pohyby paží a trupu též obloukem a kruhem. Známé pohyby a postoje spojovati v podvojné (= dvou částí těla) sestavy trojdobé až čtyřdobé. Cvičení v taktu. Vzpor dřepmo a klečmo vpředu obounož i jednonož. Poklus až čtyřminutový v zástupu kolem cvičiště nebo v kruhu, rychlý běh na 50 *m*, vytrvalý pochod až na 7 *km*. Dívky: Sunné kroky a jejich sestavy s kroky obyčejnými. Snazší tělocvičné tance.

Hry. Zvýšení požadavků rychlosti, obratnosti i délky běhu.

Cvičení s náčiním:

Tyče. Vodorovné a svislé polohy jednotlivě nebo v jednoduchých sestavách až čtyřdobých.

Kroužky (dívky). Známé pohyby ze cvičení prostných (hlavně trupu) cvičiti v řadách spojených a tím zvětšiti a rozmnožiti i účin.

Házení malým plným míčem do dálky, výšky nebo klidného terče.

Dlouhá švihadla. Podběh s obraty ve dvojicích v různém postavení, též pod 2—4 švihadly. Poskoky obounož, jednonož i střídnonož, též v různých postojích. Přeskoky přes kroužící švihadlo.

Krátká švihadla (dívky). Přeskoky na místě, též jednonož a se změnou základního postavení. Přeskoky s místa v klusu, cvalu nebo různých chodech.

Cvičení na nářadí:

Skok do mírné dálky nebo výšky. Bez značnějšího zvětšování míry skoku zdokonaluje se jistota. Doskok snožmo.

Skok do hloubky až s výše 75 *cm*.

Vis a změny visu. Volné spouštění ze shybu stojmo, ležmo do svisu stojmo, ležmo. Náskokem prostý shyb s přiřazenými pohyby nohou. Závěs v podkolení (u dívek později než u hochů).

Sed a změny sedů. Sed pobok na nářadí dvouosém, pokos za rukou dohmatem obouruč, jednoruč i bez držení. Spojení dvou sedů sesedem do stoje na zemi.

Podpor a změny podporu. Vzpor dřepmo a ležmo na nízkém nářadí (nohy na zemi) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu, obraty. Volné spouštění ze vzporu ležmo v klik ležmo.

Komíhání trupu ve svisech stojmo napřed, nazad, vpravo, vlevo stranou.

Shoupnutí též ve shybu. Houpání odrazem střídnonož.

Ručkování ve svisu, nazad, napřed, stranou, snazšími hmaty a dohmaty na omezenou vzdálenost.

Šplh (hoši). Lezení v závěsech po šikmém nářadí. Lezení po svislé tyči oporem o chodidla. Příraz ve stoji a ze stoje.

Stoupání do větší výše, též hmat malíkový, střídnoruč, souruč (jen hmatem palcovým), různými chody.

Mety. Výsed a sesed roznožmo (u dívek vypuštěn), zánožmo, snožmo, přednožmo snožmo z rozběhu, z náskoku s místa odrazem obou nohou. Výskoky do podporu klečmo a seskok nazad nebo stranou. Hoši: roznožka přes nízkou kozu (nejvýše 90 *cm*).

Cvičení rovnováhy. Výstupy na kladinu a sestupy, též do nesnadnějších postojů. Chody na kladině. Výdrže ve stoji jednonož na zemi s pohyby volné nohy.

Přetahy a přetlaky. V řadách za paže nebo ve dvojicích čelem k sobě.

Různosti snadné a žertovné.

Cvičení pro správné držení těla. Volné klony trupu až po hranici možnosti, při čemž rovnováhu udržuje opor nebo závěs jedné nohy o nářadí.

Vycházky.

Cvičení v přírodě. Jako ve 4. školním roce.

Šestý školní rok.

Cvičení pořadová. Nástup čety v řad (zástup) poklusem, zřízení řadu též ke středu, obraty vpříč na místě a obraty vzad v zástupu za pochodu a poklusu. Rozdělení řadu (zástupu) ve tři družstva. Rozchody a nástupy družstev v zástupy (řady), dvojstupy (dvojřady) na různých místech jednotlivě a soudobně. Pohyby družstev v bočných i čelních tvarech na místě a za pochodu. — Čelní přeměny tvarů družstev: zástupu v dvojstup a opačně za pochodu: řadu v dvojřad a opačně na místě: zástupu (dvojstupu) v řad i dvojřad na místě. Přeměna čelních tvarů v bočné s místa. Nástupy čety v trojstup (trojřad). Zatáčení trojstupu a obraty v četě za pochodu. Čelní přeměny tvarů čety: zástupu v trojstup a opačně za pochodu; trojstupu čelně v trojřad na místě: trojřadu čelně v zástup (trojstup) s místa. Rozčlenění čety v družstva z trojstupu (zástupu) na místě poklusem. — Rozvod zástupu a dvojstupu ve dva, výhyby a průstupy dvojstupu, svod v čtyřstup, zatáčení čtyřstupu na střední a kolmý směr a protichodem, za pochodu i poklusu.

Dívky. Cviky v trojicích a čtveřicích jako v 5. školním roce ve dvojicích: podtáčení, kolování jedné nebo dvou kolem ostatních, kolečka trojic a čtveřic, zatáčení, zátočka, hvězda a průstupy dvou dvojic.

Cvičení prostná. Pohyby paží, nohou, trupu obloukem a kruhem. Podvojné sestavy (dvou částí těla) čtyřdobé, též s vložkami různých kroků. Cvičení v taktu, též bez povelu. Vzpor ležmo vpředu, vzadu, stranou. Poklus až šestiminutový, též dvojstupem a čtyřstupem. Rychlý běh na 60 *m*, vytrvalý až na 8 *km*.

Dívky: sunné kroky též s pohyby nohou. Vydatnější tělocvičné tance. Délka poklusu na vytrvalost se již nezvyšuje a zůstává stále maximum 6 minut.

Hry. Zvýšení běhu na 30—50 *m*, hry závodivé (závody družstev jako celku).

Cvičení s náčiním:

Tyče. Těžší způsoby spojení známých vodorovných a svislých ploch tyče.

Kroužky (dívky). Cvičení v řadu nebo v kruhu jednoduchém či dvojitém.

Házení malým plným míčem do terče klidného i pohyblivého na krátkou vzdálenost.

Dlouhá švihadla. Poskoky s výdržemi nebo pohyby paží, nohou s obraty nebo se změnou místa. Sestavy podběhu s poskoky na místě, t. j. vběh, poskoky, výběh. Sestavy podběhu s přeskoky na 2—4 švihadlech různě seskupených.

Krátká švihadla (dívky). Přeskoky na místě též s obraty a ve dvojicích, trojicích, přeskoky s kroužením též stranou.

Cvičení na nářadí:

Skok daleký i vysoký s přirozenými pohyby paží, nohou neb s obraty po doskoku. Skok hluboký s výše až 90 *cm* od země.

Vis a změny visu. Náskokem výdrž ve shybu prostém s přiřazenými pohyby nohou. Volné spouštění ze shybu do svisu. Závěsy v podkolení v těžších způsobech (u dívek volnější postup).

Sed a změny sedu. Spojení dvou sedů bez sesedu do stoje na zemi, obraty v sedu, přesedy se změnou místa napřed nebo nazad.

Podpor a změny podporu. Klik dřepmo, ležmo, na nízkém nářadí (nohy na zemi), vzpor ležmo (nohy na nářadí) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu, obraty, vzpor též jednoruč a jednonož. Volné

spouštění ze vzporu ležmo do kliku ležmo, podporu ležmo o předloktí neb o pažích. Náskokem vzpor vpředu (prostý) na nářadí jednoosém.

Komíhání. V závěsech v podkolení, ve visech prostých jen na visutém nářadí.

Houpání odrazem s přiřazenými pohyby nohou.

Ručkování ve svisu těžšími hmaty a dohmaty na postupně zvětšovanou vzdálenost, též se snadnými výdržemi nohou.

Šplh (hoši). Příraz na 2 tyčích. Příraz na 1 tyči nebo 1 laně. Šplhání přírazem na 1 tyči dohmatem na 2 tyče.

Stoupání kolem žebříku, v podporu stojmo vzadu na vrchní straně šikmého žebříku.

Mety. Výsedy s obraty nebo přešvihy jednonož do různých podporů smíšených. Výsed únožmo vně i vnitř rukou, výsed přednožmo a zánožmo jednonož. Výskoky do kleků, seskoky s dohmatem nebo bez dohmatu. Hoši: roznožka přes kozu až 120 *cm* vysokou též s obraty po doskoku.

Cvičení rovnováhy. Výdrže v sedu bez držení rukou. Obraty ve stoji jednonož s výdrží druhé nohy. Chody na kladině, též s přiřazenými pohyby paží, nohou nebo obraty.

Přetahy a přetlaky v řadách i ve dvojicích zády k sobě, dvojice též bokem k sobě, s náčiním nebo bez něho.

Různosti snadné a žertovné též ve dvojicích.

Cvičení pro správné držení těla. Vydatné zaměstnání trupu v různých visech stojmo a ležmo na nářadí; volné točení a klony trupu v různých postojích s pohyby neb výdržemi paží.

Vycházky. Cvičení v přírodě. Zvýšené požadavky. V chůzi nošení tlumoku.

Orientace. Určování cíle, odhad vzdálenosti i výšky. Určování světových stran podle slunce, hodinek a kompasu. Mapa, značky místopisné, orientace místopisná (určení vesnice, města, nápadných bodů, křižovatek, sledování cesty, řeky, dráhy). Kreslení jednoduchých náčrtů. Orientace v lese.

Pozorování. Jevy zrakové a sluchové. Pozorování na člověku. Krytí, skrývání, plížení v nesnadném území (s řídkými kryty). Sledování stopy. Počátky jednoduchého usuzování.

Zpravodajství. Delší zprávy ústní i písemné donášeti s překážkami. Znamení jednou vlajkou, dýmem, paží. Slyšitelné signály, zejména napodobení zvířecích zvuků.

Cvičení tělesná. Dřívější cvičení. Házení jako další cviky trupu. Hry.

Plování. Po případě plování na prsou. Koupání za dozoru v klidné vodě hluboké po prsa.

Zdravověda. Poučky z fysiologie (potrava, dýchání, spánek). Alkohol.

První pomoc a záchrana. Obvazy ruky, nohy, hlavy. Nošení nemocných, raněných, omdlelých dvěma nosiči. Ošetření ran. Pomoc při některých onemocněních, zejména při otravě.

Sedmý školní rok.

Cvičení pořadová. Nástupy družstev v řady (zástupy), dvojřady (dvojstupy) poklusem a zřízení. Pohyb a zatáčení družstev v bočných i čelních tvarech a přeměny tvarů za pochodu. Nástupy čety v trojstup (trojřad), dvojstup (dvojřad) a zřízení. Obraty v trojstupu a v trojřadu za pochodu. — Přeměna trojstupu čelně v dvojstup a opačně za pochodu; přeměny čelních tvarů čety v bočné a opačně za pochodu. Rozčlenění čety z trojstupu (zástupu) na místě a za pochodu, čelně v družstva do šířky, v rozstup čtyř i více kroků. — Rozvod zástupu ve dva zástupy protichodem, svod protichodem ve dvojstup a rozvod dvojstupu ve dva protichodem a svod v čtyřstup, za pochodu.

Dívky: Průstupy dvojic a kolování zadních dvojenek kolem předních na místě a za pochodu. Podtáčení a kolování jednotlivých v trojici. Průstupy dvou vstřícných řadů se známými cviky ve dvojicích při průstupu.

Cvičení prostná.

Postoje úpolnické: střeh, výpad, únik. Těžší postoje o nohou skrčených. Ztížení podvojných sestav obraty a výdržemi, úprava též obrazcovitá. Poklus až osmiminutový (dívky jen 6 minut), rychlý běh na 80 *m*, vytrvalý pochod až na 9 *km*.

Dívky. Vedle úpolnických postojů ozdobné kroky ve spojených zástupech nebo řadách, též ve spojení s obyčejnými kroky. Tělocvičné tance.

Hry. Složitější hybné hry.

Cvičení s náčiním:

Činky železné (hoši), váhy až $^1/_2$ *kg*. Vedle pohybů též výdrže paží a doprovody.

Tyče. Šikmé polohy tyče. Převraty tyče, změny poloh též obloukem a kruhem. Cvičení dvojic s jednou tyčí.

Kužele. Velké, střední i malé švihy a kruhy jednoruč.

Kroužky (dívky). Cvičení ve dvojicích.

Vrhy. Hoši: míčem nebo předmětem až 1 *kg* těžkým do dálky, míčem malým do terče klidného i pohyblivého. Dívky: velkým dutým míčem do dálky.

Dlouhá švihadla. Opakování cviků ve způsobech obtížnějších.

Krátká švihadla (dívky). Opakování v sestavách.

Cvičení na nářadí.

Skok daleký i vysoký též s pomocnými pohyby paží v letu.

Skok hluboký. S výše nad boky až po prsa u hochů, po boky až nad boky u dívek.

Vis a změny visu. Vysukování ze svisu stojmo, ležmo do shybu stojmo, ležmo. Půlobraty ve svisech stojmo, ležmo nazad a napřed do svisů stojmo, ležmo jednoruč. Změny visů obratem hmatu i dohmatu ve svisech stojmo a ležmo souruč. Výdrž ve shybu prostém po náskoku se změnou hmatu a dohmatu nebo obraty. — Svis vznesmo skrčenýma nohama. Ve svisu vpředu přednos jednonož. Závěsy na nářadí dosažném. Závěsy v nártech vzadu. Svis stojmo vzadu. Pokusy s výsukem ze svisu do shybu. Svis vznesmo napjatýma nohama vzadu, vpředu. Svis střemhlav vzadu. Ve svisu přednos obounož. Závěsy na nářadí doskočném.

Sed a změny sedu. Těžší sedy dohmatem pouze jednoruč. Výdrž v sedu bez držení rukou.

Podpor a změny podporu. Vzpírání z podporů ležmo nízkých do vyšších a opačně volné spouštění z vyšších do nižších. Prostý podpor o pažích, o předloktí, vzpor. Výdrže v nich s pohyby nohou. Spouštění ze vzporu v klik, podpor o předloktí, o pažích. Z podporů smíšených, sedů nebo vzporu sešin napřed nebo nazad do visů. Vzpor kmihem z podporu o předloktí (u zákmihu nebo u předkmihu) a z podporu o pažích. Vzpor střídnopaž z podporu o pažích do podporu o předloktí, z podporu o předloktí do kliku, vzpor soupaž z kliku pokos.

Kroužení trupu ve svisech stojmo a ležmo. Kroužení ve svisech prostých.

Komíhání ve svisech prostých i v závěsech v podkolení, později též v podporu prostém pokos.

Houpání odrazem, též s obraty.

Kolování klusem napřed, cvalem stranou. Zvon, kříž, hvězda.

Ručkování ve svisu hmaty podál, souruč (jen dohmatem na štěříny nebo žerdi), s obraty nebo změnou hmatu.

Šplh (hoši). Šplhání přírazem na 2 tyčích střídnonož i sounož, střídnoruč i souruč. Šplhání přírazem na 1, dohmatem na 2 tyčích se změnou přírazu a otáčením kolem tyče. Ručkování dolů dohmatem na 2 tyče neb 1 lano.

Stoupání s poskoky snožmo (jen na svislém žebříku), též vzadu různými chody.

Vzepření (hoši) závěsem v podkolení uvnitř i vně rukou z komíhání v závěsu, později z náskoku.

Výmyk (hoši) předem z náskoku, výmyk závěsem v podkolení.

Toče (hoši) závěsem v podkolení nazad i napřed.

Mety. Výsedy zánožmo, roznožmo i snožmo. Výsedy únožmo s obraty. Výsed odbočmo vně i uvnitř rukou. Výskoky skrčmo do podporů dřepmo, do dřepů, do stoje na nářadí (dívky seskok ze stoje na nářadí vždy s dohmatem). Přednožka, zánožka pokos (z bradel). Hoši: roznožka též s obraty po přeskoku (v letu před doskokem).

Cvičení rovnováhy. Přechody po kladině s nesnadnějšími obraty, hmitání podřepmo, výdržemi trupu. Těžší postoje na kladině.

Skupiny (hoši) jednoduché s dvěma nosiči a jedním neseným, s náčiním nebo bez něho.

Odpory (hoši) jednoduché (paží, trupu, nohou) bez náčiní nebo s ním.

Přetahy a přetlaky (hoši) s nesnadnějším základním postavením.

Různosti. Hoši: ráz obratnosti, kotouly. Dívky: ráz cvičení prostných.

Cvičení pro správné držení těla. Točení v sedu, klony trupu o nohou pevně zaklesnutých nebo držených, kroužení trupu ve svisu stojmo nebo ležmo.

Vycházky.

Cvičení v přírodě. Jako v šestém školním roce.

Osmý školní rok.

Cvičení pořadová. Opakování všech cviků družstva i čety (přihlíží se k přesnosti). Nástupy v bočné i čelné tvary čety a přeměny tvarů poklusem. — Rozvody zástupu i dvojstupu a svod v čtyřstup protiklusy.

Dívky: Průstupy dvou vstříčných řadů dvojic, též se známými cviky ve čtveřicích při průstupu, poklusem.

Cvičení prostná. Spojení klonů trupu s pohybem nohou. Krátké sestavy potrojné (tří částí těla). Cvičení sestav též ve dvojicích, trojicích, čtveřicích, v řadu, zástupu, kruhu. Poklus až desetiminutový (u dívek jen 6), rychlý běh až na 100 *m*, vytrvalý pochod až na 10 *km*. Dívky: ozdobné kroky též ve čtveřicích, trojicích, dvojicích, jednotlivě a ve spojení s pohyby nebo výdržemi hlavy, trupu, nohou, paží, obraty nebo různými postoji. Tělocvičné tance.

Hry. Hybné hry spojené s nošením druha nebo se závody družstev.

Cvičení s náčiním:

Činky (hoši) železné, váhy až 1 *kg*. Pohyby paží, též oblouky a kruhy.

Tyče. Polohy tyče též s držením obouruč na jednom konci nebo jednoruč. Cvičení dvojic se dvěma tyčemi, trojic s jednou tyčí.

Kužele. Švihy a kruhy obouruč. Kroužky též krčením a napínáním paže.

Kroužky (dívky). Obtížnější sestavy dvojic.

Vrhy. Hoši: míčem nebo předmětem až $1^1/_2$ *kg* těžkým do dálky, malým plným míčem do klidného i pohyblivého terče ze vzdálenosti až 20 *m*. Dívky: míčem plným $^1/_2$ *kg* těžkým, s poutkem, bez něho, do dálky.

Dlouhá švihadla. Opakování.

Krátká švihadla (dívky). Opakování.

Cvičení na nářadí:

Skok daleký i vysoký. Průskok a dvojskok. Skok vysokodaleký (u hochů nejvýše 60 *cm* výšky a $2^1/_2$ *m* délky, u dívek 50 *cm* výšky a 2 *m* délky).

Skok hluboký s výše u hochů pod prsa, u dívek nad boky.

Vis a změny visu. Svis stojmo vzadu. Obraty z visů stojmo vzadu do visů stojmo vpředu a opačně. Volnější ještě spouštění ze shybu do svisu. Pokusy s výsukem ze svisu do shybu. Svis vznesmo napjatýma nohama vzadu, vpředu. Svis střemhlav vzadu. Ve svisu přednos obounož. Závěsy na nářadí doskočném.

Sed a změny sedů. Výdrže v sedu bez držení rukou.

Podpor a změny podporu. Vzpor kmihem z podporu o předloktí (u zákmihu nebo u předkmihu) a z podporu o pažích. Vzpor střídnopaž z podporu o pažích do podporu o předloktí, z podporu o předloktí do kliku, vzpor soupaž z kliku pokos.

Kroužení ve visech prostých.

Komíhání ve visech prostých, též v podporech prostých pokos. Houpání odrazem i bez něho, se změnou visu odrazem (svisu a shybu). Seskok v záhupu.

Kolování klusem, cvalem s obraty, též i nazad a v závěsu. Zvon, kříž, hvězda.

Ručkování též ve visu na spodní straně šikmého žebříku, ve vzporu ležmo dolů na vrchní straně šikmého žebříku.

Šplh (hoši). Šplhání přírazem na 1 tyči nebo na 1 laně. Ručkování střídnoručné na 2 tyčích nebo lanech.

Vzepření (hoši) závěsem v podkolení z náskoku.

Výmyk (hoši) předem i zadem.

Toče (hoši) jízdmo napřed a nazad. Toč z podporu vpředu nazad.

Mety. Výšvih únožmo, přednožmo, obounož i jednonož, odbočmo, zánožmo poníž. Výskok únožmo, odbočmo, přednožmo jednonož i obounož. Přešvihy jednonož (únožmo a skrčmo pobok, přednožmo a zánožmo pokos). Stříž zánožmo, skrčmo, přednožmo. Skrčka, odbočka, přednožka z rozběhu. Kolo únožmo pobok, přednožmo a zánožmo jednonož pokos na bradlech.

Cvičení rovnováhy. Sestavy chodů, též na kladině šikmé nebo s překážkami. Obraty ve stoji jednonož na kladině.

Skupiny (hoši) těžší v trojicích až pěticích, snadné ve dvojicích.

Odpory (hoši) ve dvojicích, trojicích.

Přetahy a přetlaky (hoši) s dalším ztížením základního postavení.

Různosti (hoši): se zvedáním a nesením druha. Dívky: vztyčováním ze sedu, lehu.

Cvičení podporující správné držení těla. Další ztížení trčení a klonů trupu.

Vycházky.

Cvičení v přírodě. Jako v 6. školním roce.

Druhý a třetí školní rok.*)

Cvičení pořadová. Nástup v řad (zástup). Obraty na místě. Zřízení řadu a zástupu podle krajníka (předáka). Pochod v taktu a zatáčení zástupu kolem cvičiště, na střední a kolmý směr. Tvoření kolového řadu ze řadu přímého, přeměna kolového řadu v kolový zástup a pochod (v taktu) v zástupu v přímý směr. Pochod stejným krokem. Rozdělení řadu (zástupu) ve dva rozchody a nástupy jednotlivých řadů (zástupů) nebo obou soudobně na určená místa. Nástup v zástup za pochodu a zatáčení zástupu do kola. Přeměna zástupu, rozděleného ve dva, čelně v dvojstup na místě a opačně s místa, přeřaděním zástupů; pochod dvojstupů. Přeměna zástupu, rozděleného ve tři zástupy menší, čelně v trojstup napravo (nalevo), na místě a opačně s místa přeřaděním zástupů. Pochod a zatáčení trojstupu kolem cvičiště. — Rozvod jednotlivců ze zástupu, zevnitř kolem, ve dva zástupy, výhyby zástupů a svod v dvojstup za pochodu.

Cvičení prostná. Napodobení pohybů podle vzoru ve formě her. Jednoduché pohyby jedné části těla: a) hlavy, b) paží, c) trupu, d) nohy v sestavách dvoudobých, později trojdobých. Rovné stoje kročné, rozstup, úkroky. Výpon, hmitání výponmo. Podřep, dřep. Poskoky na místě. Poskoky snožmo s místa. Výdrže paží s doprovody. Chod přísunný. Poklus až třikráte kolem

*) Cviky označené:
x) hodí se teprve žákům 10—12letým,
xx) hodí se teprve žákům 12—14letým,
o) pro dívky se nehodí.

cvičiště (poklus na vytrvalost nacvičuje se venku, nikoli v uzavřené místnosti), rychlý běh postupně na 20 až 30 *m*, vytrvalý pochod až na 5 *km*.

Hry. Jednoduché hry jako v 1. škol. roce. Též hry s peškem a malým, dutým míčem. Vydatnější hry během. Dívky též prosté tělocvičné tance.

Cvičení na nářadí (ve 3. škol. roce).

Dlouhé švihadlo. Podběh. Přeskok během přes klidně visící švihadlo (nejvýš 25 *cm* vysoko) s tichým doskokem.

Skok do mírné dálky přirozeným způsobem.

Vis. Svis stojmo, dřepmo, ležmo vpředu (před rukama, za rukama, vpravo, vlevo, stranou), změna hmatu v nich nebo změna jejich sunem nohou. Svis vpředu, též s pohyby nohou nebo vysahováním střídnoruč na místě (ručkování střídnoruč na místě).

Stoupání na vrchní straně šikmého žebříku.

Podpor a změny podporu. xx) Vzpor dřepmo a ležmo na nízkém nářadí (nohy na zemi) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu, obraty. xx) Volné spouštění ze vzporu ležmo v klik ležmo. xx) Vzpor ležmo (ruce i nohy na nářadí) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu, obraty, též jednonož. xx) Volné spouštění ze vzporu ležmo do kliku ležmo, podporu ležmo o předloktí a o pažích. xx) Náskokem prostý vzpor (bez výdrže v něm) na nářadí dvouosém.

Mety. x) Výsed a sesed o) roznožmo, zánožmo, snožmo, přednožmo, snožmo z náskoku (na nářadí dvouosém), s místa odrazem nohou z rozběhu (na koze, koni), xx) napřed. xx) Výskoky do kleku. xx) Výsed únožmo, zánožmo, přednožmo jednonož. Hoši: roznožka přes nízkou kozu (až 90 *cm* xx) až 120 *cm*), též s obraty po doskoku.

Přetahy a přetlaky za paže v řadách nebo ve dvojicích čelem k sobě, x) zády k sobě, x) s náčiním.

Různosti snadné a žertovné jednotlivě i ve x) dvojicích, u dívek rázu cvičení prostných, u hochů rázu obratnosti, kotoule na zemi.

Vycházky.

Druhý až osmý školní rok.*)

(Školy jednotřídní.)

Cvičení pořadová. Nástup v řad (v zástup). Zřízení a obraty na místě. Pochod nejprve jen v taktu, později i stejným krokem a zatáčení zástupu kolem cvičiště, středním a kolmým směrem. Tvoření kolového řadu ze řadu přímého a obratem změna řadu v zástup. Pochod zástupu do kola a z kola v přímý směr. — Rozdělení řadu (zástupu) ve tři družstva, rozchody a nástupy jednotlivých i všech družstev soudobně v řady (zástupy) na určených místech. Přeměny tvarů družstva: zástupu v dvojstup na místě a opačně s místa, později též za pochodu; řadu v dvojřad a opačně na místě; zástupu (dvojstupu) v řad (dvojřad) na místě; řadu (dvojřadu) v zástup a dvojstup s místa. Pochod, zatáčení a rozčlenění družstev v rozstup na dva kroky. Přeměna zástupu čety čelně v trojstup na místě a opačně s místa, též za pochodu. Zatáčení trojstupu a obraty za pochodu, přeměna trojřadu čelně v zástup (trojstup) s místa a za pochodu. Rozčlenění čety z trojstupu a zástupu čelně v družstva v rozstup na čtyři kroky, na místě. — Rozvod zástupu ze středního směru ve dva zástupy zevnitř kolem, svod ve dvojstup na střední směr, rozvod ve dva dvojstupy, svod ve čtyřstup a zatáčení čtyřstupu za pochodu.

Dívky. (Od 5. škol. roku.) Cviky ve dvojicích (trojicích): Podtáčení jedné nebo dvou, kolování jedné nebo dvou kolem druhé (třetí), kolečka dvojic (trojic), zatáčení a zátočka dvojic, průstupy dvou dvojic.

---

*) Cviky označené:
x) hodí se teprve žákům 10—12letým,
xx) hodí se teprve žákům 12—14letým,
o) pro dívky se nehodí.

Cvičení prostná. Jednoduché rovné polohy jedné části těla: hlavy, paží, trupu, nohy, v sestavách dvoudobých, třídobých. Rovné stoje kročné. Rozstup úkroky. Výpon, hmitání výponmo. Podřep, dřep. Hmitání trupu a podřepmo. Poskoky na místě. Poskoky snožmo s místa. Výdrže paží s doprovody. Chod přísunný.

Šikmé pohyby paží natažených i krčením a trčením (též na pochodu). Šikmé stoje kročné, rovné i šikmé stoje nožné. Pochod ve výponu. Chod přeměnný. Pohyby nohou trčením a krčením. Poskoky do různých postojů, poskoky ve výponu, podřepu, střídnonož s místa, snožmo s obraty. Známé pohyby a postoje spojovati v podvojné (dvou částí těla) sestavy trojdobé až čtyřdobé. x) Vzpor dřepmo, klečmo, vpředu obounož, jednonož. xx) Vzpor ležmo vpředu, vzadu, stranou.

Poklus na vytrvalost (venku) až třikráte kolem cvičiště x) 3 min., xx) 6 min., dívky nejvýše 4 min. Rychlý běh postupně na 20—30 *m* (při hrách), x) 50 *m*, xx) 80 *m*. Vytrvalý pochod na 3 *km*, x) 5 *km*.

Hry. Jednoduché hry s požadavkem hbitosti, pozornosti nebo rychlého rozhodnutí. Hry s peškem, s malým, dutým míčem. Hry během. Hry xx) závodivé (závody družstev jako celků).

Cvičení s náčiním a na nářadí. Cvičení s tyčí: x) Vodorovné a svislé polohy tyče jednotlivě nebo v jednoduchých sestavách až čtyřdobých. xx) Těžší spojení známých a rovných poloh tyče.

Házení malým, plným míčem do dálky, výšky, x) do terče klidného i xx) pohyblivého na krátkou vzdálenost.

Dlouhé švihadlo: Podběh s výdržemi paží nebo s pohyby paží, x) s obraty, x) ve dvojicích v různém postavení. Přeskok během přes klidně visící švihadlo. Poskoky na místě s výdržemi nebo pohyby paží, s obraty, x) jednonož, x) střídnonož, x) v různých postojích. xx) Sestavy podběhu s poskoky na místě, t. j. v běh, poskoky, výběh. xx) Přeskok přes kroužící švihadlo.

Krátká švihadla (hlavně pro dívky). Přeskoky snožmo i střídnonož na místě s kroužením napřed a nazad, x) jednonož a se změnou základního postavení. x) Přeskoky s místa v klusu, cvalu nebo v různých chodech.

Skok do mírné dálky nebo výšky v nejjednodušších způsobech s místa, pochodu, rozběhu. Později zvyšuje se míra skoku jen nepatrně, ale usilovně zdokonaluje se provedení odrazem i doskokem na určité místo a jistota skoku doskokem snožmo. x) Skok daleký s přiřazenými pohyby neb obraty po doskoku. Skok do hloubky ze stoje prostého s výše až 50 *cm* xx) ze sedu, podporu, stoje s výše až 80 *cm* od země.

Vis a změny visu. Svis stojmo, dřepmo, ležmo vpředu (před rukama, za rukama, vpravo vlevo, stranou), v nich změny hmatu nebo dohmatu, jejich změny sunem nohou. x) Volné spouštění ze shybu do visu stojmo, ležmo. xx) Náskokem prostý shyb s přiřazenými pohyby nohou. Vis vpředu, též s pohyby nohou nebo vysahováním střídnoruč (ručkování střídavě na místě). xx) Náskokem prostý shyb a volné spouštění do visu. xx) Závěsy v podkolení. xx) Vysukování z visu do shybu stojmo, ležmo. xx) Obraty ve visech stojmo, ležmo. xx) Svis vznesmo skrčenýma nohama.

Shoupnutí x) ve visu vpředu, xx) ve shybu.

Komihání x) trupu ve visech stojmo, ležmo, xx) v závěsech, xx) ve visech prostých na visutém nářadí.

Houpání xx) odrazem střídnonož, později s přiřazenými pohyby nohou nebo s obraty.

Ručkování x) ve visu vpředu napřed, nazad, stranou snadnými hmaty s počátku na krátkou vzdálenost, později delší (vždy pak omezenou a předem stanovenou!), xx) těžšími hmaty a dohmaty, xx) též se snadnými výdržemi nohou.

---

x) hodí se teprve žákům 10—12letým,
xx) hodí se teprve žákům 12—14letým,

Šplh (hoši). Lezení v závěsech po šikmém nářadí; oporou o chodidla na svislé tyči. Příraz ve stoji i ze stoje na zem. Příraz s dohmatem na dvě tyče. x) Šplhání na 1 tyči neb 1 laně, x) též se změnou přírazu, x) s otáčením kolem tyče, xx) dohmatem na 2 tyče a se změnou v přírazu nebo tyče, xx) s ručkováním dolů souruč. xx) Příraz na 2 tyčích.

Stoupání (na vrchní straně šikmého žebříku, postupně až na svislém) do mírné výše vněhmatem, nadhmatem a jejich dvojhmatem chodem přísunným i pochodem. xx) Stoupání v podporu stojmo na vrchní straně šikmého žebříku sklonu 50—60°.

Cvičení pro správné držení těla. Pomalé pohyby paží, nutící vypnouti hrudník, též s výponem vždy pak spojiti je s cviky dechovými. Předhyby, odhyby ve spojených řadách. Klony trupu s pomocí druha nebo oporem o nářadí. x) Pohyby trupu ve visech stojmo na kolmém žebříku. x) Klony a točení trupu s tyčí. x) Pomalé klony trupu až po hranici možnosti, při čemž rovnováhu udržuje opor nebo závěs nohy na nářadí. xx) Točení trupu v sedu. xx) Kroužení trupu ve vísu stojmo, ležmo.

Cvičení rovnováhy. Výstupy a sestupy střídnonož na nízké a široké 20 až 25 *cm* kladině (lavici) do různých postojů, později na kladině vyšší i seskoky. Lezení po kladině a přelézání nižší kladiny. Chody po kladině (lavici), x) též s přiřazenými pohyby paží, nohou a obraty. Výdrž ve stoji jednonož (na zemi) s pohyby volné nohy, x) obraty v něm s výdrží volné nohy. x) Sed na žerdi bez držení rukou.

Sed a změny sedu. x) Sed pobok na nářadí dvouosém, pokos za rukou dohmatem obouruč, jednonož, bez držení. x) Spojení dvou sedů se sedem (později bez sesedu) do stoje na zemi. x) Obraty v sedu, x) přesedy se změnou místa napřed nebo nazad.

Čtvrtý a pátý školní rok.

Cvičení pořadová. Nástupy a rozchody řadů (zástupů) též poklusem a zřízení též po změně místa nebo po obratu krajníka (předáka). — Přeměny tvarů družstva: Zástupu čelně v dvojstup na místě a opačně s místa, pochodem a poklusem; dvojřadu v dvojstup a opačně, obratem na místě. Rozchody a nástupy dvojřadu družstva na místě a dvojstupu za pochodu. Zatáčení dvojstupu na místě, za pochodu i poklusu. Rozčlenění družstev v roje z dvojstupů (zástupů) na místě a opačně spojení rojů. Přeměna zástupů čelně v trojstup na místě a opačně s místa, poklusem. Rozchody, nástupy a vyřízení trojřadu (stojstupu) na místě. Zatáčení trojstupu za pochodu a poklusu. Rozčlenění čety z trojstupu (zástupu) vpravo (vlevo) v zástupy družstev a opačně spojení v trojstup. — Rozvod zástupu ve dva, svod v dvojstup, rozvod dvojstupu ve dva, svod v čtyřstup a zatáčení čtyřstupu za pochodu.

Cvičení prostná. Šikmé pohyby paží natažených i krčením a trčením (též na pochodu). Šikmé stoje kročné, rovné i šikmé stoje nožné. Pochod ve výponu. Hmitání trupu a podřepmo. Pohyby nohou krčením a trčením. Chod přeměnný. Poskoky do různých postojů, poskoky ve výponu, podřepu, střídnonož s místa, snožmo s obraty.

Pohyby paží a trupu též obloukem a kruhem. Vzpor dřepmo, klečmo vpředu obounož a jednonož. Známé pohyby a postoje spojovati v podvojné sestavy (dvou částí těla) trojdobé a čtyřdobé. Cvičení v taktu.

Poklus postupně až čtyřminutový v zástupu kolem cvičiště nebo v kruhu, rychlý běh až do 50 *m* a vytrvalý pochod až do 7 *km*.

Dívky: Sunné kroky a sestavy jejich s kroky obyčejnými. Snažší tělocvičné tance.

Hry. Zvýšení požadavků rychlosti, obratnosti i délky běhu, hry malým míčem přípravou k vrhům.

Cvičení s nářadím:

Tyče (až v 5. škol. r.). Vodorovné a svislé polohy jednotlivě nebo v jednoduchých sestavách až čtyřdobých.

Kroužky (dívky). Známé pohyby ze cvičení prostných (hlavně trupu) cvičiti v řadách spojených a tím rozmnožiti jejich počet i účin.

Házení malým, plným míčem do dálky, výšky nebo klidného terče.

Dlouhá švihadla. Podběh s výdržemi paží nebo s pohyby paží či nohou. Poskoky na místě s výdržemi nebo pohyby paží, s obraty. Podběh s obraty, ve dvojicích v různém postavení, též pod 2 až 4 švihadly. Poskoky obounož, jednonož i střídnonož, též v různých postojích.

Krátká švihadla (dívky). Přeskoky snožmo i střídnonož na místě s kroužením napřed a nazad, též jednonož a se změnou základního postavení. Přeskoky s místa v klusu, cvalu nebo v různých pochodech.

Cvičení na nářadí:

Skok do mírné dálky nebo výšky v jednodušších způsobech s místa, v pochodu, rozběhu. Míra skoku se zvětšuje jen nepatrně, ale usilovně zdokonaluje se jistota. Odraz s určitého místa a doskok na určité místo, až doskok snožmo.

Skok do hloubky ze stoje prostého postupně s výše až 70 *cm*.

Vis smíšený též jednoruč. Závěs v podkolení. Volné spouštění ze shybu do visu stojmo, ležmo. Náskokem prostý shyb s přiřazenými pohyby nohou. Svis.

Shoupnutí vpředu až postupně houpání odrazem střídnonož.

Komíhání trupu ve visech stojmo, napřed, nazad, stranou.

Ručkování ve visu vpředu napřed, nazad, stranou nadhmatem, vněhmatem, dvojhmatem, s počátku na krátkou vzdálenost, později větší (vždy však omezenou, předem stanovenou).

Šplh (hoši). Lezení v závěsech na šikmých nářadích. Lezení po svislé tyči oporem o chodidla. Příraz ve stoji a ze stoje.

Stoupání (na vrchní straně šikmého, postupně příkřejšího žebříku, až na svislém žebříku) do mírné výše vněhmatem, nadhmatem, dvojhmatem, chodem přísunným i pochodem.

Cvičení rovnováhy. Výstupy a sestupy střídnonož na nízké kladině do různých postojů, později též do postojů nesnadnějších, až i seskoky. Chody na kladině. Výdrž ve stoji jednonož na zemi s pohyby volné nohy.

Přetahy a přetlaky. V řadách za paže nebo ve dvojici čelem k sobě.

Různosti snadné a žertovné.

Cvičení pro správné držení těla. Pohyby trupu ve visech stojmo na svislém žebříku. Klony a točení trupu s tyčí. Volné klony trupu až po hranici možnosti, při čemž rovnováhu udržuje opor nebo závěs jedné nohy o nářadí.

Vycházky.

Cvičení v přírodě. Jako ve čtvrtém školním roce.

Čtvrtý až osmý školní rok.*)

(Školy dvoutřídní.)

Cvičení pořadová. Nástup a rozchod řadu (zástupu), vyřízení též po změně místa krajníka (předáka). Obraty na místě. Nástup v zástup, obraty vzad a zatáčení protichodem, za pochodu. Rozdělení řadu (zástupu) ve dvě družstva, rozchody a nástupy družstev nesoudobně i soudobně na určená místa. Čelní přeměny tvaru družstva: Zástupu v dvojstup a opačně též za pochodu; řadu v dvojřad a opačně na místě; zástupu (dvojstupu) v řad a dvojřad na místě; řadu (dvojřadu) v zástup a dvojstup s místa. Pochod, zatáčení a rozčlenění družstva v roje, v rozstup na dva kroky. — Přeměna zástupu čety čelně v trojstup na místě a opačně s místa, též za pochodu. Nástup v trojstup (trojřad) na různých místech a rozchod. Zatáčení trojstupu protichodem a obraty za pochodu.

---

*) Cviky označené:
x) hodí se teprve žákům 10—12letým,
xx) hodí se teprve žákům 12—14letým,
o) pro dívky se nehodí.

Přeměna trojřadu čelně v zástup (trojstup) s místa a za pochodu. Rozčlenění čety z trojstupu (zástupu) čelně v družstva, v rozstup na čtyři kroky na místě a opačně spojení v trojstup (zástup). Rozvod zástupu ze středního směru ve dva zástupy, svod v dvojstup na střední směr, rozvod ve dva dvojstupy, svod v čtyřstup a zatáčení čtyřstupu za pochodu a poklusu.

Dívky. Cviky ve dvojicích (trojicích): Podtáčení jedné nebo dvou, kolování jedné (nebo dvou) kolem druhé (třetí), kolečka dvojic (trojic), zatáčení a zátočka dvojic, průstupy dvou dvojic, průstupy dvou vstřícných řadů.

Cvičení prostná. Šikmé polohy paží natažených i krčením a trčením (též na pochodu). Šikmé stoje kročné, rovné i šikmé stoje nožné. Pochod ve výponu. Hmitání trupu a podřepmo. Pohyby nohou krčením a trčením. Chod přísunný. Poskoky do různých postojů, poskoky ve výponu, v podřepu, střídnonož s místa, snožmo s obraty. Vzpor dřepmo a klečmo vpředu obounož i jednonož. xx) Vzpor ležmo vpředu, vzadu, stranou. Známé pohyby a postoje spojovati v podvojné sestavy (dvou částí těla) trojdobé až čtyřdobé.

Poklus na vytrvalost venku (nikoliv v uzavřené místnosti) až čtyřminutový, xx) šestiminutový, dívky jen čtyřminutový.

Rychlý běh postupně (při hrách) až na 50 *m*, xx) 80 *m*. Vytrvalý pochod na 5 *km*, xx) 7 *km*.

Dívky: Sunné kroky a sestavy jejich s kroky obyčejnými, xx) s pohyby nohou, xx) ozdobné kroky ve spojených zástupech nebo řadách. Tělocvičné tance snažší.

Hry. Zvýšení požadavků rychlosti, obratnosti i délky běhu: hry malým míčem přípravou k vrhům. xx) Hry závodivé v družstvech jako celcích.

Cvičení s náčiním a na nářadí:

Tyče. Vodorovné a svislé polohy jednotlivě nebo v jednoduchých sestavách až čtyřdobých. xx) Těžší způsoby spojení známých vodorovných a svislých poloh tyče.

Kroužky (dívky): Známé pohyby ze cvičení prostných, hlavně trupu cvičiti v řadách spojených (přímých i kolových) a tím zvětšiti účin i počet cviků.

Házení malým, plným míčem do dálky, výšky nebo klidného xx) pohyblivého terče na krátkou vzdálenost.

Dlouhé švihadlo: Podběh s výdržemi paží nebo s pohyby paží či nohou. Poskoky na místě s výdržemi či pohyby paží nebo s obraty. Podběh s obraty. Podběh s obraty nebo ve dvojicích v různém postavení. Podskoky obounož, jednonož i střídnonož, též v různých postojích.

xx) Přeskoky přes kroužící švihadlo. xx) Sestavy podběhů s podskoky na místě, t. j. v běh, poskoky, výběh.

Krátká švihadla (dívky). Přeskoky snožmo i střídnonož na místě s kroužením napřed a nazad, též jednonož se změnou základního postavení. Přeskoky s místa v klusu, cvalu nebo v různých chodech.

Skok do mírné dálky nebo výšky v nejjednodušších způsobech s místa, z pochodu, rozběhu, též s přitaženými pohyby nebo obraty po doskoku. Později zvětšuje se míra skoku jen nepatrně, ale usilovně zdokonaluje se odraz s určitého místa a doskok na určité místo. Doskok snožmo. Skok do hloubky ze stoje prostého s výše až 50 *cm*, xx) ze sedu, podporu, stoje s výše až 80 *cm* od země.

Vis. Známé visy smíšené (stojmo, dřepmo, ležmo) též jednoruč. Volné spouštění ze shybu do svisu stojmo, ležmo.

Náskokem prostý shyb s přiřazenými pohyby nohou. Svis prostý. xx) Volné spouštění ze shybu do svisu prostého. xx) Visy závěsem v podkolení. xx) Vysukování z visu do shybu stojmo. xx) Obraty ve visech stojmo, ležmo. xx) Vis vznesmo skrčenýma nohama.

Shoupnutí ve svisu, xx) ve shybu.

Komíhání trupu ve visech stojmo, ležmo. xx) Komíhání v závěsu, ve visu prostém na visutém nářadí.

Houpání xx) odrazem střídnonož, později s přiřazenými pohyby nohou nebo s obraty.

*

Ručkování ve visu vpředu napřed, nazad, stranou snadnými hmaty na krátkou vzdálenost, později delší (vždy však omezenou a předem stanovenou). xx) Ručkování těžšími hmaty a dohmaty na vzdálenost postupně zvětšovanou, též se snadnými výdržemi nohou.

Šplh (hoši). Lezení v závěsu na šikmých nářadích, oporem chodidel na svislých. Příraz ze stoje. Šplhání se změnou přírazu, s otáčením kolem tyče. x) Příraz na 2 tyčích. xx) Příraz na 1 tyči nebo na 1 laně. xx) Šplhání přírazem na 1 tyči s dohmatem na 2 tyčích, též se změnou přírazu nebo tyče, s ručkováním dolů souruč.

Stoupání (na vrchní straně šikmého žebříku, sklon od podlahy nejméně 70°, postupně příkřejšího, až na svislém) do mírné výše vněhmatem, nadhmatem a dvojhmatem chodem přísunným i pochodem. xx) Stoupání v podporu stojmo na vrchní straně šikmého žebříku sklonu 50—60°.

Cvičení rovnováhy. Výstupy a sestupy střídnonož na nízké a 20—25 *cm* široké kladině (lavici) do různých postojů, později na kladině užší i x) seskoky. Chody po kladině též s přiřazenými pohyby paží, nohou, obraty. Výdrž ve stoji jednonož (na zemi) s pohyby volné nohy, obraty v něm s výdrží xx) (s pohyby) volné nohy. Výdrže v sedu na žerdi bez držení rukou.

Sed a změny sedu. Sed pobok na nářadí dvouosém, pokos za rukou dohmatem obouruč, jednoruč i bez držení. Spojení dvou sedů sesedem (později bez sesedu) do stoje na zemi. Obraty v sedu, přesedy se změnou místa napřed nebo nazad.

Podpor a změny podporu. xx) Vzpor dřepmo a ležmo na nízkém nářadí (nohy na zemi) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu, obraty. xx) Volné spouštění ze vzporu ležmo v klik ležmo. xx) Vzpor ležmo (ruce i nohy na nářadí) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu, obraty, též jednoruč, jednonož. xx) Volné spouštění ze vzporu ležmo do kliku ležmo, do podporu ležmo od předloktí, o pažích. xx) Náskokem prostý vzpor (bez výdrže v něm) na nářadí dvouosém.

Mety. Výsed a sesed o) roznožmo, zánožmo snožmo, přednožmo snožmo z náskoku (na nářadí dvouosém), s místa odrazem nohou, z rozběhu (na koni, koze). Výskoky do podporu klečmo i seskok nazad nebo stranou, xx) napřed. xx) Výskoky do kleku. xx) Výsed únožmo, zánožmo, přednožmo, jednonož. Hoši: roznožka přes nízkou kozu (vysokou 90 *cm*, xx) až 120 *cm*), též s obraty po doskoku.

Přetahy a přetlaky v řadách nebo ve dvojicích čelem, zády k sobě za paže nebo s náčiním.

Různosti snadné i žertovné jednotlivě i ve dvojicích, u dívek rázu cvičení prostných, u hochů ráz obratností, kotoule na zemi.

Cvičení pro správné držení těla. Pohyby trupu ve visech stojmo na svislém žebříce. Klony a točení trupu s tyčí. Pomalé klony trupu až po hranici možnosti, při čemž rovnováhu udržují opor nebo závěs nohy o nářadí. xx) Točení trupu v sedu. xx) Klony trupu o nohou pevně zaklesnutých nebo držených. xx) Kroužení trupu ve visu stojmo, ležmo.

Vycházky.

Cvičení v přírodě jako v 6. školním roce.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.*)

Cvičení pořadová. Nástup čety v řad (zástup) poklusem, zřízení řadu též ke středu a obraty vpříč na místě a obraty vzad, v zástupu za pochodu a poklusu. Rozdělení řadu (zástupu) ve 3 družstva, rozchody a nástupy družstev v zástupy (řady), dvojstupy (dvojřady) jednotlivě a soudobně, zřízení, obraty a zatáčení družstev na místě a za pochodu. — Čelní přeměny tvarů družstev:

---

*) Cviky označené:
x) hodí se teprve žákům 10—12letým,
xx) hodí se teprve žákům 12—14letým,
o) pro dívky se nehodí.

zástupu v dvojstup a opačně za pochodu a poklusu; zástupu a dvojstupu ve dvojřad na místě a za pochodu; řadu a dvojřadu v zástup (dvojstup) s místa, pochodem a poklusem. Nástupy čety v trojřad (trojstup) na místě a za pochodu. Přeměna trojstupu čelně v trojřad na místě a opačně s místa i za pochodu. Rozčlenění čety z trojstupu (zástupu) na místě a za pochodu. — Rozvod zástupu a dvojstupu zevnitř kolem, svod v čtyřstup a zatáčení čtyřstupu, pochodem a poklusem.

Dívky: Cviky v trojicích, čtveřicích jako v 5. škol. roce ve dvojicích; podtáčení, kolování jedné nebo dvou kolem ostatních. Kolečka trojic a čtveřic, zatáčení, zátočka, hvězda a průstupy dvou dvojic. Průstupy dvou vstřícných řadů.

Cvičení prostná. Pohyby paží, nohou i trupu obloukem a kruhem. Podvojné sestavy čtyřdobé též s vložkami různých kroků. Vzpor ležmo vpředu, vzadu, stranou. Cvičení v taktu, též bez povelu. Ztížení podvojných sestav též obraty s výdržemi, úprava také obrazcovitá.

Poklus postupně až 8 min. (dívky pouze 6), rychlý běh až na 80 *m*, vytrvalý pochod až na 9 *km*.

Dívky: sunné kroky též s pohyby nohou, ozdobné kroky ve spojených zástupech nebo řadách, tělocvičné tance.

Hry. Zvýšení běhu až na 30—50 *m*, hry závodivé (závody družstev jako celků).

Cvičení s nářadím:

Tyče. Těžší způsoby spojení známých vodorovných a svislých poloh tyče.

Kroužky (dívky). Cvičení v řadu nebo v kruhu jednoduchém či dvojitém.

Házení malým, plným míčem do terče klidného i pohyblivého na krátkou vzdálenost.

Dlouhá švihadla. Přeskoky přes kroužící švihadlo. Poskoky s výdržemi nebo pohyby paží, nohou, s obraty nebo se změnou místa. Sestavy podběhu s poskoky na místě, t. j. vběh, poskoky, výběh.

Sestavy podběhu s přeskoky na 2—4 švihadlech různě seskupených.

Krátká švihadla (dívky). Přeskoky na místě též s obraty a ve dvojicích, trojicích. Přeskoky též s kroužením stranou.

Cvičení na nářadí:

Skok daleký i vysoký s přiřazenými pohyby paží, nohou nebo obraty po doskoku. Skok do hloubky s výše až 90 *cm* od země.

Vis. Náskokem shyb prostý a volné spouštění do svisu. Závěsy v podkolení. Vysukování ze svisu do shybu stojmo, ležmo. Změny hmatu ve visech stojmo, ležmo, změny těchto visů obratem. Svis vznesmo skrčenýma nohama.

Shoupnutí ve shybu.

Komíhání v závěsech v podkolení, ve visech prostých na visutém nářadí.

Houpání odrazem střídnonož, později s přiřazenými pohyby nohou nebo s obraty.

Ručkování ve svisu těžšími hmaty a dohmaty na postupně zvyšovanou vzdálenost, též se snadnými výdržemi nohou.

Šplh (hoši). Příraz na 2 tyčích. Příraz na 1 tyči nebo 1 laně. Šplhání přírazem na 1 tyči dohmatem na 2 tyče, též se změnou přírazu nebo tyče, ručkování dolů střídnoruč.

Stoupání kolem žebříku, též v podporu stojmo na vrchní straně šikmého žebříku.

Sed a změny sedu. Sed pobok na nářadí dvouosém, pokos za rukou, dohmatem obouruč, jednoruč i bez držení. Spojení dvou sedů se sedem do stoje na zemi, později bez sesedu do stoje na zemi. Obraty v sedu a přesedy se změnou místa napřed nebo nazad.

Podpor a změny podporu. Vzpor dřepmo a ležmo na nízkém nářadí (nohy na zemi) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu,

obraty. Volné spouštění ze vzporu ležmo v klik ležmo. Vzpor ležmo (nohy na nářadí) s přiřazenými pohyby nohou, změnami hmatu i dohmatu, obraty, též jednoruč, jednonož. Volné spouštění ze vzporu ležmo do kliku ležmo, podporu ležmo o předloktí a o pažích. Náskokem vzpor prostý na nářadí dvouosém.

Mety. Výsed a sesed: roznožmo (u dívek vypuštěn), zánožmo, snožmo, přednožmo, snožmo z rozběhu, náskoku, s místa odrazem nohou. Výskoky do podporů klečmo, seskoky nazad, stranou, napřed. Výsed únožmo, zánožmo, přednožmo-jednonož. Výskoky do kleku. Hoši: roznožka postupně až přes kozu 120 *cm* vysokou; též s obraty po doskoku.

xx) Vzepření závěsem v podkolení uvnitř, vně rukou z komíhání v závěsu.

xx) Toče závěsem v podkolení nazad i napřed.

xx) Výmyk předem z náskoku a závěsem v podkolení.

Cvičení rovnováhy. Chody po kladině (kládě) též s přiřazenými pohyby paží, nohou nebo obraty. Těžší postoje na kladině. Výdrže v sedu bez držení rukou. Obraty ve stoji jednonož s výdrží druhé nohy.

Přetahy a přetlaky za paže nebo ve dvojicích čelem k sobě s náčiním nebo bez něho, později též zády nebo bokem k sobě.

Různosti snadné a žertovné též ve dvojicích.

Cvičení pro správné držení těla. Vydatné zaměstnání trupu v různých visech stojmo a ležmo na nářadí. Volné točení a klony trupu v různých postojích s pohyby nebo výdržemi paží. Točení trupu v sedu. Klony trupu o nohou pevně zaklesnutých nebo držených. Kroužení trupu ve visu stojmo nebo ležmo

Vycházky.

Cvičení v přírodě jako v 6. školním roce.

Sedmý a osmý školní rok.

Cvičení pořadová. Jako v sedmém školním roce.

Cvičení prostná. Postoje úpolnické: střeh, výpad, únik. Těžší postoje o nohou skrčených. Ztížení podvojných sestav obraty s výdržemi, úprava též obrazcovitá. Poklus až osmiminutový (dívky pouze šestiminutový), rychlý běh na 80 *m*, vytrvalý pochod až na 9 *km*. Sestavy též se změnou místa a v různých útvarech.

Dívky. Místo úpolnických postojů ozdobné kroky ve spojených zástupech nebo řadách, též ve spojení s obyčejnými kroky. Tělocvičné tance.

Hry. Složitější hybné hry. Hry s pravidly složitými nebo vydatnějšími výkony.

Cvičení s nářadím:

Činky (hoši) železné, váhy až $^1/_2$ *kg*. Vedle pohybů též výdrže paží s doprovody. Sestavy pohybů a výdrží paží s postoji též o nohou skrčených, klony i točením trupu.

Tyče. Šikmé polohy tyče. Převraty tyče, změny poloh též obloukem a kruhem. Cvičení dvojic s jednou tyčí, dvěma tyčemi, trojic s jednou tyčí.

Kužele. Velké střední i malé švihy a kruhy jednoruč.

Kroužky (dívky). Cvičení ve dvojicích.

Vrhy. Hoši: míčem nebo předmětem až 1 *kg* těžkým do dálky, míčem malým, plným do terče klidného i pohyblivého.

Dívky: velkým, dutým míčem do dálky.

Dlouhé švihadlo. Opakování cviků ve způsobech obtížnějších.

Krátká švihadla (dívky). Opakování v sestavách.

Cvičení na nářadí:

Skok daleký i vysoký též s obraty v letu. Průskok a dvojskok do dálky.

Skok hluboký. S výše nad boky až po prsa u hochů, po boky až nad boky u dívek.

Vis a změny visu. Vysukování ze svisu stojmo, ležmo, do shybu stojmo, ležmo. Půlobraty ve svisech stojmo, ležmo nazad a napřed do visů stojmo, ležmo jednoruč. Změny hmatu i dohmatu ve svisech stojmo a ležmo souruč visů obratem. Výdrž ve shybu prostém po náskoku se změnou hmatu a dohmatu nebo obraty. Svis vznesmo skrčenýma nohama. Ve svisu vpředu přednos jednonož. Závěsy na nářadí dosažném. Visy závěsem v nártech vzadu. Svis stojmo vzadu. Pokusy s výsukem ze svisu do shybu. Svis vznesmo napjatýma nohama vzadu, vpředu. Svis střemhlav vzadu. Ve svisu přednos obounož. Visy závěsem na nářadí doskočném.

Sed a změny sedu. Těžší sedy dohmatem pouze jednoruč. Výdrž v sedu bez držení rukou.

Podpor a změny podporu. Vzpírání z podporů ležmo nízkých do vyšších a opačně volné spouštění z vyšších do nižších. Prostý podpor o pažích, o předloktí, vzpor. Výdrže v nich s pohyby nohou. Spouštění ze vzporu v klik, podpor o předloktí, o pažích. Z podporů smíšených sedů nebo vzporu sešin napřed nebo nazad do visů. Vzpor kmihem z podporu o předloktí (u zákmihu nebo u předkmihu) a z podporu o pažích. Vzpor střídnopaž z podporu a pažích do podporu o předloktí z podporu o předloktí do kliku, vzpor soupaž z kliku pokos.

Kroužení trupu ve svisech stojmo a ležmo. Kroužení ve svisech prostých.

Komíhání ve svisech prostých i závěsech v podkolení, později též v podporu prostém pokos.

Houpání odrazem, též s obraty.

Kolování klusem napřed, cvalem, stranou. Zvon, kříž, hvězda.

Ručkování ve svisu hmaty, podál, souruč (pouze dohmatem na štěřiny nebo žerdi), s obraty nebo změnou hmatu.

Šplh (hoši). Šplhání přírazem na 2 tyčích střídnonož i sounož, střídnoruč i souruč. Ručkování dolů dohmatem na 2 tyče neb 1 lano.

Stoupání s poskoky snožmo jen na svislém žebříku, též vzadu různými chody.

Vzepření (hoši) závěsem v podkolení uvnitř i vně rukou z komíhání v závěsu, později z náskoku.

Výmyk (hoši) předem s náskokem, výmyk závěsem v podkolení, později výmyk zadem.

Toče (hoši) závěsem v podkolení nazad i napřed. Toče jízdmo napřed a nazad, toč z podporu vpředu nazad.

Mety. Výsedy zánožmo, roznožmo i snožmo. Výsedy únožmo s obraty. Výsed odbočmo vně i vnitř rukou. Výskoky skrčmo do podporů dřepmo, do dřepu, do stojů na nářadí (dívky seskok ze stoje na nářadí vždy s dohmatem). Přednožka, zánožka pokos (z bradel). Skrčka, odbočka, přednožka z rozběhu, hoši: roznožka též s obraty po přeskoku (v letu před doskokem). Kolo únožmo pobok, přednožmo a zánožmo jednonož pokos na bradlech.

Cvičení rovnováhy. Přechody po kladině s nesnadnějšími obraty, hmitáním podřepmo, výdržemi trupu. Těžší postoje na kladině. Sestavy chodů též na kladině šikmé nebo s překážkami. Obraty ve stoji jednonož na kladině.

Skupiny (hoši). Jednoduché se dvěma nosiči s jedním neseným, s náčiním nebo bez něho.

Odpory (hoši) jednoduché (paží, trupu, nohou) bez náčiní i s ním.

Přetahy a přetlaky (hoši) s nesnadnějším základním postavením.

Různosti (hoši): ráz obratnosti, kotouly, též se zvedáním a nesením druha; (dívky): ráz cvičení prostných, vztyčování ze sedu, lehu.

Cvičení pro správné držení těla. Točení trupu v sedu, klony trupu o nohou pevně zaklesnutých nebo držených. Kroužení trupu ve visu stojmo, ležmo.

Vycházky.

Cvičení v přírodě. Jako v šestém školním roce.

10. Ruční práce chlapecké.

Účel. Ruční práce chlapecké směřují k rozvoji schopností podmiňujících hmotné vyjadřování činnosti duševní nebo oduševňování práce tělesné.

Podle zásad, označených v poznámkách úvodních a podle příkladů osnování učiva ve školní praksi, vypracují si jednotliví učitelé výchovný a vyučovací postup s náležitým zřetelem psychologickým, pedagogicko-didaktickým, hospodářským, sociálním, časovým a místním, dále pak se zřením k rozdílům a zvláštnostem národním nebo krajovým.

Při tom postupuj se takto:

Podle příkladů osnování učiva ve školní praksi určete učivo:

I. podle zájmových středů — a) vzhledem k postupu časovému a ročnímu životu, b) vzhledem k potřebám žáků, školy, domova, obce a okolí;

II. podle učebných předmětů a učebných osnov;

III. podle materiálu, způsobů výrobních (se zřetelem na materiál nejsnáze dostupný a se zřetelem k zařízení a pomůckám školním);

IV. podle technik zdobných (v těsné souvislosti s učivem kreslení);

V. podle jiných hledisk.

Výběr učiva (úkolů pracovních) uspořádejte podle postupu časového, podle rozvrhu učiva, podle potřeby koncentrace učiva tak, aby doprovázel, ilustroval a doplňoval veškeré vyučování ve smyslu oddílu Ruční práce v učebném plánu osnov chlapeckých ručních prací.

Při tom ponechejte dosti volnosti pro úkoly, jež vyvolá nahodilý zájem, potřeba a nepředvídané okolnosti v životě školním i mimoškolním.

Příklady osnování učiva v praksi školní.

I. Podle zájmových středisk.

a) Vzhledem k postupu časovému a ročnímu životu.

Podzim. Dary přírodní: plody, hlízy a pod. (šípky, kaštany, žaludy, bukvice, jeřabiny, duběnky, fazole, čočka, hrách, — půlky —, obilná zrna, semena, jádra slunečnic, tykví, melounů, okurek, pecky, ořechy, makovice, šišky, bodláky, úponky, brambory, řepa, mrkev, tuřín atd.), když právě jsou předmětem dětských zájmů a školního vyučování, nikoli mechanicky bez psychologické spojitosti;

sestavovati, skládati, řaditi (i mimo třídu — na cvičišti) ve formy přírodní, jako: figury, zvířátka, stromečky, domečky atd., ve formy abstraktní, jako: řady, obrazce, hvězdice;

počitadla z plodů pod.;

použíti k zhotovování hraček s přibráním dřívek, větviček, peří, jehličí, mechu, srsti, žíní, vlasů, korálků, cvočků, hřebíčků, nití, provázků, drátků;

listí, jehličí, mech a pod.: sbírati a vybírati ke hrám (početním), skládati a řaditi pokládáním v přírodě v koberce, ornamenty, půdorysy a pod.;

spojovati řapíky, jehličím do pásů, věnců, girland k dekoraci při hrách v přírodě a podzimních slavnostech;

za pomoci tyček, proutí, větví použíti k stavbám primitivních chyší.

Sbírky lisovaných listů a větviček k účelům přírodovědeckým a kresebným.

Sláma. Pletence, rohožky, rohože. Ovinovati keře, stromky, pumpy a pod.

Dřevo, proutí, kůru vyhledávati, řezati, štípati, rovnati a ukládati pro zimní práci ve škole. Lísky na sušení hub a ovoce.

Zahrada. Úprava a oprava záhonů, cest, plotů, sklizeň. Podzimní práce.

Pole, louka, stráň, les. Vyhledávati a sbírati větvičky, plody, listí, jehličí, šišky a pod. k učebným hrám a k výrobě hraček. — (Vždy za dozoru

učitelova, se souhlasem majetníka pozemku a s náležitým zřetelem k šetření přírody, pastvy a ptactva.*)

Vítr. Větrníky z papíru, peří, plodů, korku, dřeva, plechu. Drak, pták, motýl jako letadlo, komorové letadlo. Šipky a vlaštovky skládané z papíru. Korouhvičky, plachetky, padáky.

Školní slavnosti. Výzdoba třídy, plakáty, kostymy, pozvánky, programy.

Zima. Kniha. Úprava a výzdoba textu, titulní list, obsah, ex libris, znaménka do knih, zdobný papír předsádkový a potahový, brožování, knihovnička jako polička nebo skříňka.

Divadlo stínové, maňáskové, loutkové, dětské jeviště, dekorace, loutky, kostymy, nářadí, plakáty, vstupenky a pod.

Besídky. Výzdoba místností, kostymy, lampiony, diapositivní obrázky kreslené na průsvitném papíře nebo na skle potaženém vrstvou želatiny.

Vánoce. Figurky ze sušených plodů a dřívek, hračky z ořechových skořepin, ozdoby na vánoční stromek, zdobný perník. Staročeská nadílka — (vrkoče jako kolektivní práce), vánoční stromek.

Sníh.*) Metení sněhu*), otisky ve sněhu, modelování ve sněhu, sněžné a ledové chyše. Úprava kluziště. Sáňky. Krmítka pro ptactvo.

Společenské hry. Zhotovování podložek, „kamenů" a figurek šachových, k dámě, mlýnku, ovčinci, halmě, hallai, dominu, veselému cestování, obrázkové násobilce a pod.

Jaro. Jarní hračky. Hůlky k poháněni kola, biče na kačenu, píšťaly, moldánky, šalmaje, vozíčky, trakářky, hračky z ořezaných větví a výdumků (pouchů).

Zahrada. Úprava cest**), pěšin, záhonů, plotů, rohože na pařeniště, kolíčky k sázení, štítky, kolíky, hůlky, žebříčky, plůtky ke květinám a zelenině, lavičky, besídky a pod. Jarní práce. Pěstování květin, roubování, očkování a pod. Veškeré práce jen na oddělení žákovském.

Hřiště. Čištění a úprava.

Voda. Mlýnky, stoupy, lodičky, vodovody a vodotrysky (i ze stvolů pampelišek), hráze, lávky, hatě (jako hračky).

Velikonoce. Pomlázka (šlehačky, bínovačky), kraslice.

Jarní slavnost. Nářadí a kostymy ke hrám v přírodě. Smrtky, líta, věnečky.

Léto. Napodobovací a tvořivé hry (na hřišti, pískovišti, v zahradě, v lese). Krám, pekař, cukrář, domácnost, rybníčky, mlýny (i pískové) boudy, stany, chyše — trhy — hrady. Potřeby k dramatisaci a divadlům v přírodě. — Materiál: písek, hlína, cihly z hlíny, tyčky, dřívka, prkénka, kameny, střípky, sláma, mech, spadalé ovoce, opadalé květy a pod.

Pískoviště, hliniště. Modelování a stavby v přírodě.

Slunce, voda. Sluneční hodiny, dešťoměr. Úprava míst na slunění a koupaliště. Pásy k plování, plavky. Hastrman (hlava na dřevěném kříži dole zatíženém nad vodou se kymácející). Pletivo ze sítiny.

Zahrada. Úprava a letní práce.

Slavnosti, výlety, výstavy ke konci školního roku. Výzdoba, úprava, cestovní potřeby (papírové pohárky na vodu).

b) Vzhledem k potřebám žákovským, školním a domácím.

Žák. Úprava oděvu, obuvi, prádla, pokrývek hlavy (přišívání knoflíků, cídění, látání). Vázání tkanic, stuh, kravat, šátků (uzly zavazovati a rozvazovati). —

*) Plodů vhodných, jako ptačího zobu, užije se v zimě ke krmení ptactva v krmítku. Tam umístí se i šňůry vhodných plodů nebo se vyvěsí v zimě na keře a stromy.

**) Práce užitkové konají se jen tehdy, vyplynou-li z výchovných neb vyučovacích potřeb.

Hotoviti sešity, desky, štítky, podložky, alba, násadky k štětcům, dřívka ku psaní, kreslení a modelování, třtinová pera, tiskátka, peněženky, tašky, batohy, pouzdra a krabičky na potřeby, nůž na papír, látkové přezuvky. — Baliti knihy, ořezávati tužky, upravovati palety, pouzdra a pod.

Škola. Hotoviti dřívka, kartáče, rohože a škrabáky na čištění bot,*) rozvrhy hodin, ukazovátka, konsoly a poličky na křídu, houbu, květiny, truhličky a zahrádky na květiny za okny, podložky k vyrovnání sklonu lavic (psacích desk), lékárničky, konsoly nebo bedničky na klosetový papír, pomůcky učebné. Zdobiti a upravovati vstup do školy, chodby, třídy (záclony v nábytku, linka na zdi). Rámování a zelepování obrazů, úprava jich závěsů, skob, háčků atd.

Malé děti. Větší děti z vyšších stupňů zhotovují pro menší sourozence, školu mateřskou, elementární stupeň školní pomůcky k učebným hrám a zaměstnáním: řeží a barví dřívka, slámu (i rýžovou), papírky, tyčky ke skládankám; řeží nebo vysekávají z kartonu nebo lepenky, olepené barevným papírem a pod., geometrické a jiné tvary k mosaikovým hrám a sestavám; upravují (barví) pro dětské stavebnice dřevěné špalíčky (i z odřezků truhlářských). — Robí a malují korálky z prutů, hlíny, brků, navrtávají tvrdé plody. Nalepují na tuhé štítky písmena (z plakátů a jiných tiskovin), číslice (z útržkových kalendářů), tiskem nebo patronováním množené typy. Sestavují a nalepují z nich text. Ořezávají tužky, balí knihy. Dělají hračky (miminka, figurky, koníčky, zvířátka, ptáčky, vozíčky, kolébky a pod.) z látek, kůže, dřeva, korku, plodů a pod., stínové a transparentní obrázky, obrázkové knížky, alba, maňásky, hrací známky atd.

Domov.*) Rohožky (slaměné, proutěné, dřevěné), škrabáky, kartáče, koště, měchačky, vařečky, kvedlačky, lopatky na mouku, formičky na pečivo, peroutky, podložky na stůl pod nádoby, košíky, lísky, ošatky, misky na ovoce, jehelníky, svícny, stinidla, ramínka na šaty, šňůry, tkanice, kabelky, tašky, schránky na dopisy, patrony na linky a vlysy na zdi, roubík, hrábě, štítky s čísly domů. Zalepování obrázků za sklo, rámování obrázků atd.

Obec a okolí. Úprava — čištění a krášlení — okolí školy, míst veřejných (návsí, alejí, sadů, významných, památných a krásných míst), okolí pomníků, soch, zvoniček, jubilejních stromů, pramenů, studánek a pod. — (cestičky, pěšiny, chodníky, lavičky, květiny, keře, stromy)**). Tabulky a ruky na rozcestí, turistické značky.

II. Podle učebných předmětů.

Počty. Kupecký krámek, váhy, kornoutky, sáčky, imitace peněz a zboží. (Znalostí peněžních užije se při rozpočtech a kalkulacích.)

Měřictví a rýsování. Metr, měřítko, úhloměr, podložky ku psaní (i zdobného písma), měřické tvary z kartonu k mosaikovým hrám a skládankám, modely k přeměně obrazců, sítě těles, měřická tělesa, rozkladné modely, modelovací archy jednoduchých staveb (vlastní sestavy), úhloměrný kříž, perspektivní modely.

Prvouka, vlastivěda. Poštovní zásilky: hotoviti obálky, obaly, sáčky na vzorky bez ceny, bedničky, pouzdra, krabice (baliti, převazovati, bedniti). Prapory, vlajky, znaky, modely náčiní, nářadí, strojů, pltí, vorů, prámů, stavidel, mlýnů, stoup, zbraní, staveb, čakany, rychtářská práva, smrtky, líta, dožínkové baby a věnce, vrkoče. Jízdní řád z nejbližší stanice, tabulky se statistickými daty (počet obyvatelů, domů, výška nad mořem atd.), orientační plánky a mapky okolí. Nástěnné kalendáře.

Stromkové a květinové slavnosti. — Kopie ukázek lidového umění, sbírky motivů různých technik, kroj na figuriny pro školní museum.

Přírodopis. Úprava sbírek nerostů, dřev, hoblin, plodů, semen, listů,

---

*) Práce užitkové konají se jen tehdy, vyplynou-li z výchovných potřeb.

**) Se souhlasem příslušných úřadů dohlédacích za součinnosti s korporacemi, pečujícími o krásu domova, s náležitým pochopením a vkusem.

úponků, ptačích per. (Leštění dřev, nerostů.) Modely a odlitky přírodních forem (ovoce, hub a pod.). Budky ptačí. Skříňky na chov housenek, bedničky se skleněnou stěnou k pozorování klíčení a vzrůstu semen, terarium, akvarium. — Práce na zkušebních záhonech a políčkách.

Přírodozpyt. Vytloukání drátů v plech, krokvice, olovnice, hračky založené na poučkách o těžišti a stálosti polohy, pákou zvedati břemena, vytahovati kolíky ze země, model kladky, kladkostroje, rumpálu, vratidla, kol na hřídeli, soukolí, jeřábů, visutých drah a pod. (i z matadorů a stavebnic), vlček, setrvačníky (i k ukázce splývání doplňovacích barev), hučadla na nitích a provázcích, spojité nádoby, Heronova báň, násosky, vodovody a vodotrysky (i ze stvolů pampelišek). Segnerovo kolo, mlýnská kola, lodičky, bouchačky z brku, bezu, dřeva, skleněné nebo kovové trubky, měchy, stříkačky, větrníčky, větrná kolečka, hádky, letadla, magnetka, kompas, telefon (nitěný), přijímací přístroje radiotelefonické, hlásná trouba, píšťaly, krasohled, stínové hry (i při několika světlech pohyblivých a otáčejících se), sirény, vlhkoměry, balon, mýdlové bubliny, parníčky, cimbál z dřevěných, laděných hůlek, konsolky a podstavce k chemii, ohýbání, vytahování a zatavování skleněných trubic, řezání a tmelení skla, letování.

Zeměpis. Znázorňování pojmů v písku a hlíně, plastické mapy, plastické ilustrace, modely náčiní, nářadí, zbraní, výrobků, stanů, chat, staveb, krojové figurinky — souhvězdí na modrém papíře, potřeby k cestování, úprava map.

Kulturní historie. V písku, hlíně, modely ze dřeva, kůry, proutí, kostí, kamene, kůže, látky, kovu a pod. znázorniti vývoj nástrojů, nářadí, zbraní atd. — Znovu vynalézati a zkoušením poznávati primitivní techniky výrobní a zdobné, jako pletení, tkaní, hrnčířství a pod., vlastní činností sledovati organisování a formování hmot ve stavitelství a kulturním rozvoji vůbec, kopírovati a napodobovati prvky, motivy a ukázky kulturně historického materiálu.

Příklady: Vývoj nástrojů (sekera, kladivo, nůž, dláto, kleště, srp, kosa — primitivní techniky hlazení, vrtání a pod.). — Vývoj nářadí (hák, ruchadlo, pluh, brány atd.). Vývoj zbraní (kyj, mlat, oštěp, kopí, dýka, meč, luk, šíp, prak, štít, pavéza, halapartna atd.). Vývoj vozidel (valené břemeno, válec pod břemenem, vůz, auto — kolomaz). Vývoj plavidel (plť, vor, člun, kajak, koráb, plachetka, parník. — Vývoj letadel (balon, vzducholoď, letadla). — Oheň — rozněcování ohně, ohniště, pec, kamna, ústřední topení) — kuchařství (podpopelný chléb, plody, brambory, vejce v horkém popelu). Mlýn — naše zuby, kameny, ruční, větrný a vodní mlýn. Nádoby volně i na kruhu z hlíny formované, ozdoby s popelnic, odlitky. Pletení (rohože, košíky). Tkaniny, předení nití, tkaní na rámech, stávku, vázání koberečků (jehla, člunek, rám, stávek). — Vývoj oděvu, obuvi. Ozdoby — spinadla, pásy, hřebeny, jehlice. Nábytek — lůžka, stůl, židle. Obydlí a stavby — (chata z kůry, proutí, listí, hlíny, sněhu, stan, vodní stavby, hrady, roubení, valy, hradby, padací most), petlice, závory, zámky, klíče, klepátka, znamení na domech, mříže, chrliči, hlavice sloupů, klenby. Vývoj osvětlování. Platidla. Písmo, tisk — klínové písmo, brkové pero, iniciály ve dřevě, linoleu, gumě. Primitivní umění výtvarné. Vývoj hudebních nástrojů — luk, lyra, harfa (klavír), trubka z rohu. Odznaky — žezlo, palcát, rychtářské právo, erby, znaky.

Tělesná výchova. Robiti palestry, míče, síťky na míče, vrabce (korek s pírky), oprati a chocholy „koním", švihadla (upletená šňůra), pešky; — nářadí k prostným cvičením: tyče, kroužky, praporky, věnečky, obloučky; kostymy k rytmice — chůdy, sáňky, šlapky k rytmice a k cvičením.

Úprava hřiště (znamení, jámy, příkopy, násypy), koupaliště, kluziště, sáňkovací dráhy.

Zdravotnictví. Praktické ukázky první pomoci (nosítka, dýhy, obvazy), lékárnička.

Odstraňovati s cest předměty nebezpečné bosým nohám (skla, střepy, trní, kamení).

Brková parátka. — Klosetový papír.

Naše tělo a jeho úpravnost. Návodná úprava vlasů, nehtů, čištění zubů.

Úprava a výprava školních lázní a sprch (konsoly, poličky, věšáky, rohože).

Občanská výchova. Úprava a krášlení veřejných míst. — Péče o staré památky. — Pomůcky a hračky dětem mateřských škol a nižších stupňů školních. — Kolektivní práce, aby se získaly peníze na účely humánní a dobročinné (ne pro osobní zisk), dětské bazary, sbírání plodů a léčivých bylin.

Kreslení. (Viz od. IV.) Techniky zdobné, jež s kreslením těsně souvisí.

III. Podle materiálu a způsobů výrobních (pracovních).

Modelování. Na všech stupních školních jako prvotní způsob vyjadřování prostorového předchází kresbu, doprovází a ilustruje veškerou duševní práci školní.

Uplatňováním smyslu pro poměrnost, rovnováhu, rytmus, pudu konstruktivního a zdobného, tvořivé fantasie a použitím zdobných technik (vtisků, rytí, škrábání, malování, zdobení hliněnými provázky a pod.) rozvíjí smysl pro zdobnou plastiku — abstraktní formy: kolečko, koláčky, srdce, hvězdice, růžice, závity, pletence, perníkové formy a pod.

Hmoty modelovací: písek, hlína cihlářská, kamnářská, keramická, umělé hmoty modelovací (formela, plastilina), sádra, vosk, parafin, tmel, papírová hmota, cement, umělý kámen.

Glasování a vypalování (za součinnosti kamnáře nebo hrnčíře).

Elementární a nižší stupeň.

Modelování (písek, hlína, modelovací hmoty ve spojení s dřívky, kamínky, korálky, knoflíčky, střípky, peckami, jádry, spadalými plody a kvítky, stopkami, úponkami atd.).

Učebné hry a zaměstnání, přizpůsobené účelu prvopočátečného učení:

Zobrazování tyčinkami ze dřeva (špejlí), slámy, stopkami, plody, jádry, peckami, kroužky, kaménky, knoflíčky, třískami a pod.

Skládanky mosaikové z geometrických forem řezaných z kartonu, lepenky, prkének, kovu, celulosy a pod. (ve větším měřítku).

Skládání a nalepování proužků, výseků a výstřižků.

Roubení větších dřívek, polínek, tyčinek a pod.

Skládanky z papíru (čáky, lodičky, konící, vrány, stoly, kabáty, kalhoty, botky, prasátko, ptáček, žába, varhánky, vějíř, bouchačka, vlaštovka; měchy, krabičky atd.).

Hračky z kapesníku: čepice, myška, králíček, veverka, žába, panák.

Kreslení a psaní tkanicemi, vlnou, vlhkými neb hliněnými provázky.

Pletení prýmků, řetízků a copánků prsty, na cívce, háčkem.

Proplétání papírových proužků a tkanic.

Vystřihování velkých typů písma, číslic a stínových i barevných obrázků.

Vystřihování z papíru jednoduchého i podle jedné a několika os skládaného.

Papírové oblékací panenky.

Střední stupeň.

Modelování v různých hmotách.

Mosaikové skládanky z geometrických forem papírových, dřevěných, celulosových a pod.

Nalepování sestav z papírových proužků, výseků a výstřižků.

Vystřihování z jednoduchého a podle jedné i několika os skládaného papíru.

Práce z krabiček a korkových zátek.

Snadné úkoly z kartonáže. Modelovací archy.

Pletení z proutí, slámy, sítiny.

Snadné práce košikářské z proutí, lubů, rákosu.
Práce ze dřeva (tyček, loučí, štěpin, prkének).
Práce z orobince, lýka, rákosu (pletené, šité, vázané).
Pletení na prstech, cívce, háčky.

Vyšší stupeň.

Modelování v různých hmotách (vždy z jedné hmoty — bez použití nesourodého materiálu), odlévání. Perník, těsto.
Hrnčířství.*) Pokusy o točení forem na kruhu.
Vystřihování.
Kartonáž*) (složitější úkoly). Modelovací archy vlastní sestavy.
Obyčejné vazby knih.*)
Pletení ze slámy, proutí, orobince, provázků, řemínků.
Košikářství*) z proutí, kořenů, lubů.
Práce z orobince, lýka.
Pletení a tkaní,*) vázání koberečků.
Práce z voskovaného plátna a kůže.*)
Práce ze dřeva (i na hoblici a soustruhu) — spojování dřev — barvení, lakování, leštění.*)
Práce z drátu a plechu — letování.*)
Fotografování.

IV. Podle technik zdobných (v úzké souvislosti s kreslením zdobným).

Vystřihování a nalepování forem přírodních i zdobných.
Malba předmětů z papíru, dřeva, kůže, kameniny, porculánu; malba zdi a látek s použitím barev vodových, klihových, temperových, fermežových, emailových, barevných mořidel a dřev, rostlinných barviv, barev na látky, kůži, kameninu, porculán, sklo, — barevného škrobu.
Tisk tiskátky z bramborů, dřeva, korku, gumy, linolea, kartonu (i typy písma).
Patronování na zdi a na látkách.
Batikování na látce, výdumku, dřevě, papíře.
Řezba ve dřevě (vypuklá i prohloubená), vrubořez.
Rytí (řezba) do gumy, linolea (linoleový tisk), dřeva (dřevoryt).
Modelování v plechu.
Vbíjení kovu.
Pletení, tkaní a vázání (pásy, kabelky, povlaky polštářů, koberečky).
Barvení zavazované látky, odbarvování.
Práce z ohýbaného (měkkého) drátu.
Řezba ve vlhké sádře. Sgrafito v sádře.

V. Podle jiných hledisek.

Společné práce (příklady).

Úprava třídy, školy, okolí. Práce ve školní zahradě.
Květinová výzdoba a úprava kytic.
Práce, jimiž se ověřují poučky z reálií.
Potřeby pro školy mateřské a nižší školní stupně (učebné hry)
Školní museum (kopie, modely, motivy lidového umění).
Slavnosti, výstavy, besídky, výlety.
Tvořivé a napodobovací hry, dramatisace a divadla.
Humánní a dobročinné akce.
Stavby (stany, chaty, hrady).

*) Nikoli ve smyslu řemeslné výroby, ale jen pro pochopení a proniknutí výrobního principu.

Časopis, kniha.

Plastické mapy.

Skupiny hraček (ovčínec, myslivna, dvůr, vesnička, hrazené město, hrad, les, pole, zahrádka, domácnost, krám, pokojíček, dílny řemeslnické, bělidlo, sport a pod.).

Správky, opravy. Oprava, úprava, cídění oděvu, obuvi, knih, pomůcek školních.

Cídění předmětů (školních) kovových a skleněných.

Tmelení skla, porculánu, kameniny atd.

Oprava učebných her a dětských hraček.

Drobné opravy nábytku a zdi školní, kol budovy (odpad vody sněhové a dešťové, oprava plotu, vrátek, chodníků, laviček, cvičiště a pod.).

Broušení nožů a nástrojů.

Vrážení hřebíků do zdi, zasádrování skob, utěsnění výtokového kohoutu vodovodního.

Letování.

Připilování klíče, mazání zámků, klik.

Návodné metení a postup úklidu.

Oprava zahradnického náčiní.

11. Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství.

Účel. Učiniti žákyně způsobilejšími k tvořivé práci v oboru jim přístupné práce hospodyňské a připraviti je k vrůstu do osvícené a mravní rodinné domácnosti.

Třetí školní rok.

Cvičení v řadění, úměrnosti a v barevném souladu. Zpaměti sestavy z barevných korálků, knoflíků, stébel, papírů, ústřižků látek a pod. různé velikosti.

Háčkování. Základní oko, řetízek, krátký a dlouhý sloupek, dírka, střídání dírek se sloupky, vše na snadných vzorech. Obháčkování okrajů.

Pletení na dvou jehlicích. Oko hladké, obrácené, sňaté, krajové, třeba i anglické; střídání ok.

Přistřihování podle učitelčina nákresu.

Šití ruční. Steh v různých polohách. Steh přední, zadní, stopovací, obrubní; stonkový, řetízkový, smykový nebo snadné tomu příbuzné místní techniky.

Znalost přípravy. Výhodný a účelný nákup příprav. Poučení o používaných přípravách a jejich vlastnostech při práci. O původu bavlny a vlny.

Práce domácí. Jak zachovati čistotu svého zevnějšku a svého okolí doma i ve škole. Jak účelně uspořádati doma své věci. Jak čistiti a opatrovati šaty a boty. Jak opatrovati drobná domácí zvířata.

Čtvrtý školní rok.

Háčkování: Ze známých prvků pokud možno samostatně tvořiti vzory s rovným a cípatým krajem. Sloupky podvojné a křížové. Háčkování do kruhu, do čtverce; přiháčkovávání k látce.

Pletení dokola.

Přistřihování podle vlastního nákresu.

Šití ruční. Švy složité. Přišívání knoflíků.

Znalost přípravy. Národohospodářský význam nákupu zboží tuzemského. O poměru tloušťky bavlny, vlny a příze k tloušťce háčku a jehlic a tloušťky niti k tloušťce jehly.

Práce domácí. Jak udržovati v pořádku své věci. Jak opatřiti promoklý šat a obuv. — Květiny v domácnosti a ve škole.

Pátý školní rok.

Pletení vzorové nebo jiná příbuzná technika místní.

Prvky a podle možnosti i uvedení do tvořivé práce z těchto prvků na praktických předmětech.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle daného střihu.

Šití ruční. Podložení kraje. Přišívání tkanic. Různá poutka. Samostatné užití poznaných technik šití.

Vyšívání. V počítaných nitích, křížkové nebo příbuzné místní techniky. Vlastní projev žákyň v sestavách vzorů a v souladu barev.

Znalost přípravy. Bavlna, len, konopí, vlna, hedvábí; úprava ke tkaní látek. Předení lnu a konopí po domácku, kde se tak děje. Nejvýznačnější tuzemské přádelny.

Práce domácí. Účelná a vkusná výzdoba drobnou ruční prací.

Drobný nákup pro domácnost.

Šestý školní rok.

Ruční naplétání a vyplétání.

Braní míry na prádlo. Dívčí košile a spodky.

Kreslení střihů podle míry. Dívčí košile a spodky ve zmenšeném měřítku i ve skutečné velikosti.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle vlastního střihu.

Šití ruční. Dírky knoflíkové. Záševky. Nabírání a rovnání řas.

Dívčí košile a spodky k cvičnému úboru.

Kroužkování nebo jiná ozdobně lemující technika lidová, zejména místní. Použití samostatných vzorových návrhů žákyň.

Znalost přípravy. Rozeznávání textilních surovin podle původu. Příze a niti, číslování, značky. Tuzemské výrobky toho druhu. Zkoušení stálobarevnosti.

Vedení domácnosti. Obydlí a jeho části. O práci v domácnosti, její povaze, hospodářském a mravním významu.

Domácí výchova. Jak zachovati čistotu svého zevnějšku. Jak zacházeti s oděvem, prádlem, obuví, aby se udržely v dobrém stavu. Pomoc při matčině práci. Slušné chování doma. Poučení, jak opatrovati mladší sourozence.

Domácí zdravověda. Péče o zdraví a jeho utužení. Význam čistoty těla, obydlí a potravy. Větrání. Pobyt, práce a pohyb na volném vzduchu. Spánek.

Cvičení. Praktické provádění učiva. Pomoc matce a otci. — Výběr zeleniny a ovoce k uschování a j.; pořádání časopisů a knih a j.

Robení drobných hraček a ozdob na vánoční stromek pro menší sourozence nebo jiné dítky. Pomoc potřebným dětem. Jak uvítati hosta a jak s ním jednati

Úprava zevnějšku. Čištění obuvi a oděvu. Čištění zubů a úst.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Vaření mléka, kávy, čaje, kakaa, polévek vodových, hlavně zeleninových, omáček, vajec a jídel mléčných. Těsto nekynuté. Tuky. Zužitkování lesního a zahradního ovoce v kuchyni.

V nákupu, zatápění, přikládání paliva, v řízení ohně, v úpravě stolu, v podávání pokrmů, v používání náčiní při jídle, v slušném chování u stolu, v umývání nádobí a náčiní a v úklidu kuchyně cvičí se žákyně při každém úkole.

Sedmý školní rok.

Braní míry na prádlo. Povlak na ložní podušku a přikrývku. Zástěra, čepec, spodní sukně nebo kombinace sukně s živůtkem.

Kreslení střihů podle míry. Ložní prádlo ve zmenšeném měřítku. Zástěra, čepec, třeba i kombinace sukně s živůtkem ve skutečné velikosti.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle vlastních střihů a podle míry.

Šití ruční, podle možnosti i začátky šití strojem. Kuchyňská zástěra a čepec. Spodní sukně nebo kombinace sukně s živůtkem.

Vyšívání. Ploché nebo místní příbuzné techniky pokud možno s použitím vlastních vzorů žaččiných a jejího výběru barev.

Spravování. Látání prádla a punčoch.

Znalost látek. Tkaní látek. Nejužívanější druhy látkových vazeb. Zkoumání a rozeznávání látek a jejich vlastností zkouškami, kterých je možno užíti při nákupu. Nákup od tuzemských tkalcoven.

Znalost a ošetřování šicího stroje.

Řízení domácnosti: Zařízení bytu a jeho čištění. Nájem bytu. Hubení obtížného hmyzu. Uspořádání a opatrování prádla, šatů, kožišin a peřin. — Hospodyňské výpočty. Rozpočet příjmů a vydání. Rozvrh vydání na měsíce, týdny a dny. Záznam inventární a jejich účel. — Praní a žehlení prádla. Čištění skvrn. Chov drůbeže a hospodářských zvířat pro kuchyni. Pěstování zeleniny.

Domácí výchova. Úkol ženin v domácnosti. Žádoucí vlastnosti ženiny a její povinnosti i v oboru národohospodářském. — Slušné chování mimo dům.

Domácí zdravověda. Úraz a nemoc v rodině. První pomoc. Domácí lékárna. Léčivé byliny, zejména místní. Lidová lékařská literatura.

Cvičení. Hojné cviky podle probraného učiva.

Nejnutnější obvazy, přikládání obkladů. Měření tělesné teploty. Desinfekce bytu a záchodu. Sbírání a sušení léčivých bylin.

Účast při výchově místní osiřelé mládeže. Spolupůsobení v Dorostu československého červeného kříže.

Úprava prostých, ale výživných jídel. Konservování potravin: zeleniny, ovoce, masa, vajec, hub.

V nákupu, zatápění, přikládání paliva, v řízení ohně, v úpravě stolu, v podávání pokrmů, v používání náčiní při jídle, v slušném chování u stolu, v umývání nádobí a náčiní a v úklidu kuchyně cvičí se žákyně při každém úkole.

Osmý školní rok.

Braní míry na prádlo a na šaty. Ženská košile denní. Ženské noční prádlo. Halenka.

Kreslení střihů podle míry. Prádlo pro kojence, ženské noční prádlo, halenka ve skutečné velikosti. Ženské košile denní ve zmenšeném měřítku.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle vlastního střihu.

Šití ruční a strojem. Ženské noční prádlo pokud lze. Chlapecká nebo mužská košile denní. Dětské prádélko. Jednoduchá halenka.

Vyšívání bílé. Vyšívání podkládané a dírkové nebo místní příbuzné techniky pokud možno s použitím vzorů vlastní tvorby žákyň.

Znamenání prádla různou snadnou technikou podle samostatných návrhů žákyň.

Spravování. Menší opravy šatstva.

Znalost látek a šicího stroje. Pro které účely kterých látek se užívá. Pořizování prádla a oděvu; vhodný výběr a ceny. Místní a tuzemské nákupní prameny látek a šicích strojů. Mazání a čištění stroje.

Řízení domácnosti. Zařízení kuchyně. Hlavní živiny. Správná výživa. Potraviny a pochutiny. Voda pitná a léčivá. Škodlivost alkoholu. — Změna živin úpravou v kuchyni. Změna potravin kvašením a hnitím.

Domácí výchova. Žena v rodinném a veřejném životě. Význam spořádaného života rodinného a výchovy dítek pro jednotlivce a pro národ. Dívka

a žena v cizích službách. Slušné a mravné chování v cizině. Mravní výchova dospívající dívky.

Zdravověda. Nemluvně a batole. Tělesný a duševní vývoj dítěte. — Hygiena dospívajícího děvčete.

Cvičení přimykající se k učivu.

Vycházky do odborných závodů. Návštěva jeslí a opatroven, lékařských poraden pro děti a pod.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Úprava jednoduchých, výživných pokrmů a nápojů různým způsobem. Zužitkování zbytků. Konservování potravin. Strava dietní a dětská.

Ve výhodném nákupu, v zatápění, přikládání paliva, řízení ohně, v úpravě stolu k jídlu, v podávání pokrmů a vody, v používání náčiní při jídle, v slušném chování u stolu; v čištění sporáku, v zručném umývání nádobí, v ukládání nádobí a náčiní a v úklidu kuchyně se cvičí žákyně při každém úkole vaření. Dívky se seznámí s plynovým, elektrickým a jiným zařízením kuchyně a bytu podle potřeby.

Třetí a čtvrtý školní rok.

Háčkování. * Základní oko, řetízek, krátký a dlouhý sloupek, dírka, střídání dírek se sloupky, vše na snadných vzorech. Obháčkování okrajů. † Ze známých prvků pokud možno samostatně tvořiti vzory s rovným a cípatým okrajem. Sloupky podvojné a křížové. Háčkování do kruhu, do čtverce, přiháčkovávání k látce.

Pletení na dvou jehlicích. Oko hladké, obrácené, sňaté, krajové, třeba i anglické; střídání ok.

† Pletení dokola.

* Přistřihování podle učitelčina nákresu.

Šití ruční. * Steh přední, zadní, stopovací, obrubní; stonkový, řetízkový, smykový nebo snadné tomu příbuzné místní techniky. † Švy. Přišívání knoflíků.

Znalost přípravy. I. běh. Výhodný a účelný nákup příprav. Poučení o používaných přípravách a jejich vlastnostech při práci. O původu bavlny a vlny.

II. běh. Národohospodářský význam nákupu zboží tuzemského. O poměru tloušťky bavlny, vlny, příze k tloušťce háčku a jehlic a tloušťky niti k tloušťce jehly.

Práce domácí. I. běh. Jak účelně uspořádati své věci doma. Jak čistiti a opatrovati šaty a boty. Jak opatrovati drobná domácí zvířata.

II. běh. Jak udržovati v pořádku své věci. Jak opatřiti promoklý šat a obuv. Květiny v domácnosti a ve škole.

Poznámka. Hvězdičkou označené práce cvičí jen žákyně 3. školního roku, křížkem označené jen žákyně 4. školního roku.

Čtvrtý a pátý školní rok.

Háčkování. Ze známých prvků pokud možno samostatně tvořiti vzory s rovným a cípatým krajem. Sloupky podvojné a křížové. Háčkování do kruhu a do čtverce; přiháčkovávání k látce.

Pletení dokola. Třeba i pletení prolamované nebo jiná příbuzná technika místní. Prvky.

Šití ruční. Steh stonkový, řetízkový nebo snadné tomu příbuzné techniky místní. Švy. Podložení kraje. Přišívání knoflíků a tkanic. Poutka různého druhu.

Obkreslování střihů předmětů, které se šijí podle střihu učitelčina na látku.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle vlastního nákresu.

Vyšívání. V počítaných nitích, křížkové nebo tomu příbuzné místní techniky. Vlastní projev žákyň v sestavách vzorů i souladu barev.

Znalost příprav.

I. běh. Národohospodářský význam nákupu zboží tuzemského. O poměru tloušťky bavlny, vlny a příze k tloušťce háčků a jehlic a tloušťky nití k tloušťce jehly.

II. běh. Bavlna, len, konopí, vlna, hedvábí, jejich úprava ke tkaní látek. Předení lnu a konopí po domácku. Nejpřednější tuzemské přádelny.

Práce domácí.

I. běh. Jak udržovati v pořádku své věci. — Jak opatřiti promoklý šat a obuv. — Květiny v domácnosti a ve škole.

II. běh. Účelná a vkusná výzdoba drobnou ruční prací. — Drobný nákup pro domácnost.

Poznámka. Kromě vyšívání náležejícího 5. školnímu roku jsou všechny práce ruční společné žákyním 4. a 5. školního roku.

Pátý, šestý, sedmý a osmý školní rok.

* Pletení vzorové nebo jiná příbuzná technika místní. Prvky a podle možnosti i uvedení do tvořivé práce z těchto prvků na praktických předmětech.

Ruční naplétání a vypletání.

Braní míry na prádlo.

I. běh. Dívčí košile a spodky k cvičnému úboru. Ložní prádlo.

II. běh. Zástěra, čepec, spodní sukně nebo kombinace sukně se živůtkem.

III. běh. Prádlo pro kojence. Ženské noční prádlo. Halenka.

Kreslení střihů podle míry.

I. běh. Dívčí košile a spodky ve skutečné velikosti.

II. běh. Zástěra. Povlak na ložní podušku. Spodní sukně nebo kombinace sukně se živůtkem ve skutečné velikosti.

III. běh. Prádlo pro kojence, ženské noční prádlo, halenka ve skutečné velikosti podle možnosti. Přikrývka ve zmenšeném měřítku.

* Přistřihování předmětů, které se šijí podle daného střihu.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle vlastního střihu a kresby, třeba i podle střihu daného.

* Šití ruční. Podložení kraje. Přišívání tkanic. Různá poutka. Samostatné užití poznaných technik šití.

Šití ruční a strojem. Prádlo pro kojence. Dívčí košile, spodky obyčejné nebo uzavřené, spodní sukně nebo kombinace sukně se živůtkem, kuchyňská zástěra a čepec; ženské noční prádlo pokud lze. Halenka nejjednodušího střihu.

Kroužkování nebo jiná tomu příbuzná technika lidová. Použití jednoduchých návrhů žákyň.

Znamenání prádla různou snadnou technikou podle samostatných návrhů žákyň.

Vyšívání. * V počítaných nitích, křížkové nebo příbuzné místní techniky. Vlastní projev žákyň v sestavách vzorů a v souladu barev.

Vyšívání ploché, třeba i počátky vyšívání podkládaného a dírkovaného nebo tomu příbuzné techniky lidové pokud možno s použitím vlastních vzorů žákyň.

Spravování. Látání punčoch i látek, záplatování, menší opravy šatstva.

Znalost příprav, látek a šicího stroje.

I. běh. Bavlna, len, konopí, vlna, hedvábí; úprava ke tkaní látek. Předení lnu a konopí po domácku, kde se tak děje. Nejvýznačnější tuzemské přádelny.

II. běh. Rozeznávání textilních surovin podle původu. Příze a niti, číslování a značky. Tuzemské výrobky těchto potřeb.

III. běh. Nejužívanější druhy látkových vazeb. Zkoumání a rozeznávání látek a jejich vlastností zkouškami, kterých je možné užíti při nákupu. Zkoušení stálobarevnosti. Nejznámější tuzemské tkalcovny.

IV. běh. Pro které účely kterých látek se užívá. Pořizování prádla a oděvu; vhodný výběr a ceny. Šicí stroj, mazání a čištění. Místní a tuzemské nákupní prameny látek a šicích strojů.

Poznámka. Žačky 5. školního roku pracují práce značené hvězdičkou. Žákyně 6. školního roku přistřihují a šijí dívčí košili a spodky. Učivo ručního naplétání a vyplétání i spravování probírá se ve třech bězích. Ostatní práce jsou společné žákyním 6.—8. školního roku.

Práce domácí. 5. školní rok. Účelná a vkusná výzdoba drobnou ruční prací. Drobný nákup pro domácnost.

I. běh. Řízení domácnosti. Obydlí a jeho části. O práci v domácnosti, její povaze, hospodářském a mravním významu. Správná výživa. Hlavní živiny a potraviny.

Domácí výchova. Slušné chování dívky doma. Chování vůči hostu.

Domácí zdravověda. Péče o zdraví a jeho utužení. Čistota těla. Čistota prádla, oděvu, obydlí. Práce a pobyt na volném vzduchu prospívá. Spánek. Domácí lékárna. Léčivé byliny.

Praktické ukázky z probraného učiva.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Vaření mléka, kávy, čaje, kakaa, polévek vodových, hlavně zeleninových, omáček, vajec a jídel mléčných. Těsto nekynuté. Tuky. Zužitkování lesního a zahradního ovoce v kuchyni.

V nákupu, zatápění, přikládání paliva, v řízení ohně, v úpravě stolu, v podávání pokrmů, v používání náčiní při jídle, v slušném chování u stolu, v umývání nádobí a náčiní a v úklidu kuchyně cvičí se žákyně při každém úkole.

II. běh. Práce domácí. Obydlí a jeho zařízení. Nájem bytu. Nejdůležitější předměty při zakládání domácnosti a náležitý zřetel na příjmy. Nákupní prameny. Větrání, vytápění, osvětlování a čištění bytu. Hubení obtížného hmyzu. Rozpočty, výpočty, záznamy inventární a jejich účel. Pomoc při matčině práci. — Praní prádla ručně a strojem.

Domácí výchova. Jak opatrovati a spolu vychovávati mladší sourozence. Slušné chování mimo dům.

Domácí zdravověda. Péče o zdraví a jeho utužení. Tělesný vývoj dítěte. Nemoc a úraz v rodině. První pomoc při úrazu a nemoci.

Cvičení přimykající se k probranému učivu.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Úprava prostých, ale výživných jídel. Konservování potravin: zeleniny, ovoce, masa, vajec, hub.

V nákupu, zatápění a v ostatních pracích s vařením souvisících, jak jsou naznačeny v I. běhu, se pokračuje.

III. běh. Řízení domácnosti. Zařízení kuchyně. Nákupní prameny. Hlavní živiny. Potraviny původu živočišného a rostlinného, složení nejdůležitějších. Pochutiny. Voda pitná a léčivá. Výživnost potravin. Škodlivost lihových nápojů. Změna živin úpravou v kuchyni. Změna potravin kvašením a hnitím. — Hospodyňské výpočty. Rozpočet příjmů a vydání. Rozvržení vydání na měsíce, týdny a dny. Chov drůbeže a jiných hospodářských zvířat pro kuchyni.

Domácí výchova. Úkol ženin v domácnosti, její žádoucí vlastnosti a její povinnosti. Význam rodinného života. Dívka a žena v cizích službách. Slušné a mravné chování v cizině. Mravní sebevýchova dospívající dívky.

Zdravověda. Nemluvně a batole. Tělesný a duševní vývoj dítěte do dvou let. Hygiena dospívajícího děvčete.

Cvičení. Praktické ukázky a cviky podle probraného učiva. Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

*

Úprava pokrmů a nápojů jednoduchých a výživných různým způsobem. Dietní a dětská strava.

Učiva z předešlých běhů se užívá vhodně a samostatně.

V nákupu, zatápění a ostatních pracích s vařením souvisících, jak jsou označeny v I. běhu, se pokračuje. Dívky se seznámí s plynovým, elektrickým i jiným zařízením kuchyně a bytu podle potřeby.

Šestý, sedmý a osmý školní rok.

Ruční naplétání a vyplétání.

Braní míry na prádlo.

I. běh. Dívčí košile a spodky k cvičnému úboru. Ložní prádlo.

II. běh. Zástěra, čepec, spodní sukně nebo kombinace sukně s živůtkem.

III. běh. Prádlo pro kojence. Ženské noční prádlo. Halenka.

Kreslení střihů podle míry.

I. běh. Dívčí košile a spodky ve skutečné velikosti.

II. běh. Zástěra. Povlak na ložní podušku. Spodní sukně nebo kombinace sukně s živůtkem ve skutečné velikosti.

III. běh. Prádlo pro kojence, ženské noční prádlo, halenka ve skutečné velikosti podle možnosti. Přikrývka ve zmenšeném měřítku.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle vlastního střihu a kresby, třeba i podle střihu daného.

Šití ruční a strojem. Prádlo pro kojence. Dívčí košile, spodky uzavřené, spodní sukně nebo kombinace sukně s živůtkem, kuchyňská zástěra a čepec; ženské noční prádlo pokud lze. Halenka nejjednoduššího střihu.

Kroužkování nebo jiná tomu příbuzná technika lidová. Použití jednoduchých návrhů žákyň.

Znamenání prádla různou snadnou technikou podle samostatných návrhů žákyň.

Vyšívání. Ploché, třeba i počátky vyšívání podkládaného a dírkovaného nebo tomu příbuzné techniky lidové pokud možno vlastních vzorů žákyň.

Spravování. Látání punčoch i látek, záplatování, menší opravy šatstva.

Znalost příprav, látek a šicího stroje.

I. běh. Rozeznávání textilních surovin podle původu. Příze a niti, číslování a značky. Tuzemské výrobky těchto potřeb.

II. běh. Nejužívanější druhy látkových vazeb. Zkoumání a rozeznávání látek a jejich vlastností zkouškami, kterých je možné užíti při nákupu. Zkoušení stálobarevnosti. Nejznámější tuzemské tkalcovny.

III. běh. Pro které účely kterých látek se užívá. Pořizování prádla a oděvu, vhodný výběr a ceny. Šicí stroj, mazání a čištění. Místní a tuzemské nákupní prameny látek a šicích strojů.

Poznámka. Žákyně 6. školního roku přistřihují a šijí dívčí košili a spodky. Učivo ručního naplétání a vyplétání i spravování probírá se ve třech bězích. Ostatní práce jsou společné žákyním všech tří školních roků.

I. běh.

Řízení domácnosti. Obydlí a jeho části. O práci v domácnosti, její povaze, hospodářském a mravním významu. Hlavní živiny. Správná výživa, potraviny.

Domácí výchova. Slušné chování dívky doma. Chování vůči hostu. Domácí zdravověda. Péče o zdraví a jeho utužení. Čistota těla. Čistota prádla, oděvu, obydlí. Práce a pobyt na volném vzduchu prospívá. Spánek. Domácí lékárna. Léčivé byliny.

Praktické ukázky z probraného učiva.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Vaření mléka, kávy, čaje, kakaa, polévek vodových, hlavně zeleninových, omáček, vajec a jídel mléčných. Těsto nekynuté. Tuky. Zužitkování lesního a zahradního ovoce v kuchyni.

V nákupu, zatápění, přikládání paliva, v řízení ohně, v úpravě stolu, v podávání pokrmů, v používání náčiní při jídle, v slušném chování u stolu, v umývání nádobí a náčiní a v úklidu kuchyně cvičí se žákyně při každém úkole.

II. běh.

Práce domácí. Obydlí a jeho zařízení. Nájem bytu. Nejdůležitější předměty při zakládání domácnosti a náležitý zřetel na příjmy. Nákupní prameny. Větrání, vytápění, osvětlování a čištění bytu. Hubení obtížného hmyzu. Rozpočty, výpočty, záznamy inventární a jejich účel. Pomoc při matčině práci. — Praní prádla ručně a strojem.

Domácí výchova. Jak opatrovati a spolu vychovávati mladší sourozence. Slušné chování mimo dům.

Domácí zdravověda. Péče o zdraví a jeho utužení. Tělesný vývoj dítěte. Nemoc a úraz v rodině. První pomoc při úrazu a nemoci.

Cvičení přimykající se k probranému učivu.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Úprava prostých, ale výživných jídel. Konservování potravin: zeleniny, ovoce, masa, vajec, hub.

V nákupu, zatápění a v ostatních pracích s vařením souvisících, jak jsou naznačeny v I. běhu, se pokračuje.

III. běh.

Řízení domácnosti. Zařízení kuchyně. Nákupní prameny. Hlavní živiny. Potraviny původu živočišného a rostlinného; složení nejdůležitějších. Pochutiny. Voda pitná a léčivá. Výživnost potravin. Škodlivost lihových nápojů. Změna živin úpravou v kuchyni. Změna potravin kvašením a hnitím. Hospodyňské výpočty. Rozpočet příjmů a vydání. Rozvržení vydání na měsíce, týdny a dny. Chov drůbeže a jiných hospodářských zvířat pro kuchyni.

Domácí výchova. Úkol ženin v domácnosti, její žádoucí vlastnosti a její povinnosti. Význam rodinného života. Dívka a žena v cizích službách. Slušné a mravné chování v cizině. Mravní sebevýchova dospívajícího děvčete.

Zdravověda. Nemluvně a batole. Tělesný a duševní vývoj dítěte do dvou let. Hygiena dospívajícího děvčete.

Cvičení. Praktické ukázky a cviky podle probraného učiva.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů jednoduchých a výživných různým způsobem.

Dietní a dětská strava.

Učiva z předešlých běhů se užívá vhodně a samostatně.

V nákupu, zatápění a ostatních pracích s vařením souvisících, jak jsou označeny v I. běhu, se pokračuje. Dívky se seznámí s plynovým, elektrickým i jiným zařízením kuchyně a bytu podle potřeby.

Sedmý a osmý školní rok.

Braní míry na prádlo a na šaty.

I. běh. Zástěra. Spodní sukně nebo kombinace sukně se živůtkem. Čepec. Ložní prádlo.

II běh. Ženské noční prádlo. Halenka.

Kreslení střihů podle míry:

I. běh. Povlak na ložní podušku a přikrývku. Zástěra ženská ve skutečné velikosti. Ženské noční prádlo.

II. běh. Spodní sukně nebo kombinace sukně s živůtkem, čepec, halenka ve skutečné velikosti. Podle možnosti prádlo pro kojence ve zmenšeném měřítku.

Přistřihování předmětů, které se šijí podle vlastního střihu. Šití ruční a strojem. Prádlo pro kojence. Kuchyňská zástěra a čepec. Spodní sukně s živůtkem. Ženské noční prádlo. Podle možnosti i halenka nejjednoduššího střihu.

Znamenání prádla různou snadnou technikou podle samostatných návrhů žákyň.

Vyšívání ploché, třeba i počátky vyšívání podkládaného a dírkového nebo příbuzné techniky lidové pokud možno s použitím vzorů vlastní tvorby žákyň a jejich výběru barev.

Spravování. Látání punčoch a prádla, záplatování prádla, menší opravy šatstva.

Znalost látek a šicího stroje.

I. běh. Tkaní látek. Nejužívanější druhy látkových vazeb. Zkoumání a rozeznávání látek a jejich vlastností při nákupu.

II. běh. Pro které účely kterých látek se užívá. Pořizování prádla a oděvu; vhodný výběr a ceny. Místní a tuzemské nákupní prameny látek a šicích strojů. Šicí stroj, mazání a čištění.

Poznámka. Všechny práce ruční jsou společné žákyním obou školních let.

I. běh.

Řízení domácnosti. Zařízení bytu a jeho čištění. Nájem bytu. — Záznamy inventární a jejich účel. Hospodyňské výpočty. Vytápění, větrání, osvětlování bytu. Vymetání kamen po domácku. Hubení obtížného hmyzu. Zdobení bytu. Správná výživa. Hlavní živiny a potraviny. — Praní a žehlení prádla.

Domácí výchova. Úkol ženin v domácnosti. Její žádoucí vlastnosti a její povinnosti. — Slušné chování dívky mimo dům.

Domácí zdravověda. Úraz a nemoc v rodině. První pomoc. — Domácí lékárna. Léčivé byliny, zejména místní. Lidová lékařská literatura.

Cvičení, přimykající se k probranému učivu.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Vaření mléka, kávy, čaje, kakaa, polévek masitých i vodových, hlavně zeleninových, omáček, vajec, jídel vaječných; jídel mléčných. Těsto nekynuté. Úprava masa vařením a dušením. Tuky. Zužitkování lesního a zahradního ovoce. Vaření luštěnin, obilin, hub, zelenin, bramborů; úprava salátů.

V nákupu, zatápění, přikládání paliva, řízení ohně, úpravě stolu, v podávání pokrmů, v používání náčiní při jídle, v slušném chování, v umývání nádobí a náčiní a v úklidu kuchyně cvičí se žákyně při každém úkole. Dívky se seznámí s plynovým, elektrickým i jiným zařízením kuchyně a bytu podle potřeby.

II. běh.

Řízení domácnosti. Druhy a složení potravin. Voda pitná a léčivá. Škodlivost nápojů lihových. Pochutiny. Změna živin úpravou v kuchyni. Změna potravin kvašením a hnitím. Chov drůbeže. Chov jiných hospodářských zvířat pro kuchyni.

Domácí výchova. Dívka a žena v cizích službách. Slušné a mravné chování dívčino v cizině. — Žena v rodinném a veřejném životě. Význam spořádaného života rodinného pro jednotlivce a stát. Úkol ženin v životě veřejném. Mravní sebevýchova dospívajícího děvčete.

Cvičení, přimykající se k probranému učivu.

Spolupůsobení v Dorostu Československého červeného kříže.

Úprava pokrmů a nápojů. Úprava jednoduchých, ale výživných pokrmů různým způsobem. Konservování potravin. Dietní a dětská strava.

V nákupu, zatápění a v ostatních pracích s vařením souvisejících, jak jsou naznačeny v I. běhu, se pokračuje.

Obsah:

Str.

Výnos ministerstva školství a národní osvěty ze dne 6. května 1930, číslo 47.415-I 3

Normální učebné osnovy pro školy obecné (ľudové).

I. Úvodní ustanovení.

A. Obecné poznámky 3
B. Poznámky k jednotlivým učebným předmětům . . 4
1. Občanská nauka a výchova 4
2. Jazyk vyučovací 6
3. Prvouka 9
4. Věcné nauky 11
5. Počty s naukou o tvarech měřických 16
6. Kreslení 18
7. Psaní 19
8. Zpěv 19
9. Tělesná výchova 21
10. Ruční práce chlapecké 24
11. Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství 26
C. Poznámky k osnovám pro méněřídní školy . . . 29
D. Učebné knihy pro věcné nauky 29

II. Normální učebné osnovy pro školy obecné (ľudové).

A. Rozdělení školních roků do stupňů, tříd a oddělení 30
a) Školy s osmi školními roky 31
b) Školy s pěti školními roky 32
B. Skupina žáků a počet týdenních hodin 33
1. Škola jednotřídní nedílná 33
2. Škola jednotřídní dílná 34
3. Škola dvoutřídní nedílná 35
4. Škola dvoutřídní dílná 36
5. Škola trojtřídní 37
6. Škola čtyřtřídní 38
7. Škola pětitřídní 39
a) S osmi školními roky 39
b) S pěti školními roky 40
8. Škola šestitřídní 41
9. Škola sedmitřídní 42
10. Škola osmitřídní 43
11. Obecné školy o pěti školních rocích 44
a) Škola jednotřídní 44
b) Škola dvoutřídní 45
c) Škola trojtřídní 46
d) Škola čtyřtřídní 47

Str.

C. Účel a rozvrh učiva 48
Náboženství 48
1. Občanská nauka a výchova 48
2. Jazyk vyučovací 50
a) Československý, znění českého 50
b) Československý, znenia slovenského 55
c) Německý 59
d) Maďarský 63
e) Polský 67
f) Podkarpatoruský 71
3. Prvouka 74
4. Věcné nauky 76
5. Počty s naukou o tvarech měřických 82
6. Kreslení 84
7. Psaní 86
a) Školy s vyučovacím jazykem československým, polským a maďarským 86
b) Školy s vyučovacím jazykem německým 86
8. Zpěv 88
9. Tělesná výchova 90
10. Ruční práce chlapecké 108
Příklady osnování učiva v praksi školní 108
I. Podle zájmových středisk 108
II. Podle učebných předmětů 110
III. Podle materiálu a způsobů výrobních (pracovních) . . . 112
IV. Podle technik zdobných 113
V. Podle jiných hledisek 113
11. Ruční práce dívčí s naukou o domácím hospodářství . . . 114

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE
CU90613031